ГЛАС Епархије нишке

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску
просвету и
културу

Пета серија
Број 22
(4/2021)

Дејвид
Бентли Харт
ЛЕПОТА И МОРАЛНИ ЖИВОТ У ХРИШЋАНСТВУ

Др Марина Спасојевић
ЈЕЗИК И ЈЕДНАКОСТ КРОЗ ПРИЗМУ ЦРКВЕ

Јеромонах
Николај Јоцић
БОГОРОДИЦА НАМЕРНО У ТИШИНИ БЛАГОСИЉА

МОШТИ СВЕТЕ ПЕТКЕ У ЕПАРХИЈИ НИШКОЈ

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску просвету
и културу

Излази са благословом
Његовог преосвештенства
Епископа нишког
г. Арсенија

Пета серија, број 22 (4/2021)
Први број прве серије
објављен 1899. године
Излази четири пута годишње

Издавач:
Православна епархија нишка

Адреса:
Епархија нишка,
Епископска 3, 18000 Ниш

E-mail:
glas@eparhija-niska.rs

Уређивачки одбор:
протојереј Дејан Јовановић
јеромонах Игњатије Ђорђевић
јереј Владе Капларевић
јеромонах Николај Јоцић
протођакон Далибор Мидић
др Дарко Крстић, проф.
Лазар Павловић, проф.

Уредник:
Ивица Живковић

Лектура:
Милена Мишић Филиповић

Дизајн и компјутерска обрада:
ђакон Милорад Милосављевић

Фотографија на предњој корици:
Освећење антиминса

Фотографија на задњој корици:
„На мирис миомира духовнога",
Братство Манастира Суково

Штампа:
„Пергамент принт", Ниш

Тираж:
1500 примерака

Глас Епархије нишке излази
уз помоћ Управе за сарадњу са
црквама и верским заједницама
Министарства правде Владе
Републике Србије

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

271.222(497.11)-773

ГЛАС Епархије нишке :
гласило Епархије нишке за
хришћанску просвету и културу/
уредник Ивица Живковић. -
2021, бр. 22 (новембар). -
Ниш : Епархија нишка, 2021-
(Ниш : Пергамент принт). - 30 cm

ISSN 2560-3469 =
Глас Епархије нишке
(Ниш. 2021)

COBISS.SR-ID 229429004

САДРЖАЈ

УВОДНО СЛОВО

РЕЧ УРЕДНИКА 1

БОГОСЛОВЉЕ

Свети Јован Златоусти 2
ТО ЈЕ СВОЈСТВО ДУШЕ
КОЈА ЖЕСТОКО ПЛАМТИ

Дејвид Бентли Харт 3
ЛЕПОТА И МОРАЛНИ ЖИВОТ
У ХРИШЋАНСТВУ

Бранко Горгиев 6
ОРТОДОКСИЈА
КАО СВОЈЕВРСТАН
„ДУХОВНИ ЕТАЛОН"
МИСЛИ И ЖИВОТА
СВЕТОГ ЈОВАНА КАСИЈАНА

Проф. др Јован Галанис 8
ПРИВАТНО ЧИТАЊЕ СВЕТОГ ПИСМА
У ПРАВОСЛАВНОМ ПРЕДАЊУ

Свети Данило Пећки 10
О, ПРЕБЛАЖЕНИ И БОГОИЗАБРАНИ
ДАН ТВОГА ПОКОЈА

Протојереј др Атанасије Поповић 11
ПРАВОСЛАВЉЕ

ДУХОВНЕ ПОУКЕ

НЕМА ЛЕПШЕ СТВАРИ НЕГО 13
КАДА СЕ ЖИВИ ХРИШЋАНСКИ;
ОНДА СЕ У ЧОВЕКА УСЕЉАВА МИР
Разговор са игуманијом Харитином,
настојатељицом манастира Светих
Кирика и Јулите у Смиловцима

Архимандрит Јефрем 16
игуман Манастира Ватопед
ЧУДА ПОЈАСА ПРЕСВЕТЕ
БОГОРОДИЦЕ

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Др Марина Спасојевић 18
ЈЕЗИК И ЈЕДНАКОСТ
КРОЗ ПРИЗМУ ЦРКВЕ

Немања Јонић 20
ХИЛАНДАР И ЗДРАВЉЕ

Вирџинија Кимбол 22
ПОКРОВ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

Ђакон Никола Милић 25
ШИРА ОД ЗЕМЉЕ
И ПРОСТРАНИЈА ОД НЕБА
Чудотворне иконе Пресвете
Богородице на Светој Гори

Јеромонах Игњатије Ђорђевић 28
СВОЈИМ ПАРОХИЈАНИМА
КЊИГУ НА ДЛАН
О формирању црквене
библиотеке у селу Кутлеш

ИЗ ПРОШЛОСТИ

32 ЗАПИС О СТРАДАЊУ
МИТРОПОЛИТА НИШКОГ МЕЛЕТИЈА
И РОДОЉУБА

33 Протођакон Далибор Мидић
НИШКА БУНА

35 Војислав Живковић
ИЗМИРЕЊЕ СВЕТИХ КРАЉЕВА
ДРАГУТИНА И МИЛУТИНА

37 ПРОТОЈЕРЕЈ
ДР АТАНАСИЈЕ ПОПОВИЋ

39 Јереј Милан Живановић
ИЗГРАДЊА ЦРКВЕ УСПЕЊА
ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ТЕШИЦИ

КАТИХЕЗА

41 Милица Марковић
ЛИТУРГИЈА ЈЕ
ТРЕЈЛЕР ВЕЧНОГ ЖИВОТА
Дискусија из Google-учионице

44 Протојереј ставрофор Радован Биговић
ВЕРОНАУКА

ПРИКАЗИ И ДОГАЂАЈИ

46 ДЕСЕТИ ТОМ САБРАНИХ ДЕЛА
СВЕТОГ ЈОВАНА ЗЛАТОУСТОГ
ЈЕДНА ОД НАЈВАЖНИЈИХ
СРПСКИХ КЊИГА

47 НОВО РУХО ОЛТАРА ГОСПОДЊЕГ
Освећење антиминса у Епархији нишкој

49 САБОР ПОКРОВА
ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ
У МАНАСТИРУ ЂУНИС 2021.

50 Јеромонах Николај Јоцић
БОГОРОДИЦА НАМЕРНО
У ТИШИНИ БЛАГОСИЉА

52 ВИСОКО ОДЛИКОВАЊЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ
63. ПАДОБРАНСКОЈ БРИГАДИ

ИЗ СВЕТА КУЛТУРЕ

54 МАРИЈА ЦУРК:
ОД СТВАРАЛАШТВА ДО
КОНЗЕРВАЦИЈЕ И РЕСТУРАЦИЈЕ
УМЕТНИЧКИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

56 ИЗ ЛЕТОПИСА
ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

58 СЛУЖЕЊА
ЕПИСКОПА НИШКОГ Г. АРСЕНИЈА

60 МОШТИ СВЕТЕ ПЕТКЕ
У ПОХОДУ ЕПАРХИЈИ НИШКОЈ

Реч уредника

Преподобна мати Параскева

Иако се навршава друга година тешке вирусне болести која је захватила људе читавог света. Прошлогодишње недоумице нису дошле до свог разрешења, а размере неизвесности веће су него у почетку. Саосећамо са страхом и узнемиреношћу савременог човека. Осећамо ништа мањи бол због пораста неразумевања међу људима, оштре супротстављености у мишљењима и све тежег сукобљавања између различитих струја у јавном говору. Суочени смо са кризом јавног здравља и здравствених система, али такође и са кризом недостатка смисла у животу наших савременика. Све више долази до изражаја немоћ човека, човековог разума и човекове воље, иако се сви актуелни сукоби у друштву и даље одвијају у оквирима људских рачуница, а савремени човек и даље настоји да сав ток догађаја стави под своју контролу.

Пребивајући у таквим околностима којима се крај не назире, усуђујемо се да у први план истакнемо запостављене вредности лепоте, тишине, потребе за нежношћу и заштитом Божје силе. Не седимо скрштених руку, немарно ни лакомислено, али се наша предузимљивост и нада огледају у поновном обраћању Пресветој Матери Божјој, да нас чува под непобедивом влашћу свога покрова. Становништво градова Епархије нишке похитало је у неочекивано великом броју да се поклони светињи Преподобне Параскеве, у српском народу свагда вољене, која нам је милостиво дошла у походе – да нас смелошћу свога подвига заступа пред Богом. Ипак, и поред мноштва црквених догађаја у протеклом периоду, овога пута највећи нагласак стављамо на освећење и поделу нових антиминса. На њима ће се у предстојећем времену у храмовима широм наше епархије савршавати служба за живот и спасење света. ■

Покров Пресвете Богородице

Ивица Живковић

Свети Јован Златоусти

То је својство душе која жестоко пламти

Из Делâ Светої Јована Златоустої, том десети, издање Епархије нишке 2021.
Одломак из *Беседе на Псалам сто четрдесет осми*

Хвалите Господа са небеса, хвалите Га на висинама.
Хвалите Га сви Анђели Његови!

бичај је светима, због благомислија многога, кад су намерили благодарити Богу, многе позивати у заједницу славословља, звати их да се заједно са њима подухвате лепога тога служења. То су учинила тројица младића, сву творевину, док бејаху у пећи, позвавши на славословље доброчинства Његовога и појање химни Богу. Исто то и овај овде чини, сав свет позивајући, онај горе и овај доле, и овај чулни и онај умни. Исто то чини Пророк Исаија кад говори: *Развеселите се небеса, обрадуј се земљо, јер се смилова Бої на народ свој* (Иса. 49. 13). И опет овај исти кад говори: *На изласку Израиља из Еіпита, дома Јаковљева из народа варварскої, іоре заіраше као овнови и брда као јаіањци овчији* (Пс. 113. 1, 4). И Исаија опет на другом месту: *Облаци искаіљите праведност* (Иса. 45. 8). Кад нису, наиме, сами довољни за хвалу Господару, иду около узимајући све за заједничаре у химнословљу. Исто то и овај непрестано чини, на пример кад говори: *Нека се поклоне Њему сви Анђели Божји* (Пс. 96. 7). И опет: *Силни снаіом, творећи реч Њеіову* (Пс. 102. 20). А и друго нешто тиме припрема. Шта заправо? То да нико од људи неразумних не помисли како постоје два творца. Пошто су творевине различите, и разликују се једне од других суштинама, јер једна је чулна, а друга умна, једна видљива, друга невидљива, једна испуњена телима, а друга бестелесна, да не би неко због разлике делâ увео и различите творце, (Псалмопојац) један хор саставља, од свих Му узносећи једну мелодију, говорећи како треба истога Бога да слави и горња и доња творевина, објављујући и тиме да је један Творац обе. И прво почиње одозго, говорећи: *Хвалите Га сви Анђели Његови; хвалите Га све Силе Његове* (Пс. 148. 2). Други: *Све војске Његове*, говорећи о Херувимима, Серафимима, Господствима, Начелима, Властима. То је својство душе која жестоко пламти, својствено горућој љубави, то: све побуђивати на слављење Љубљенога, то је својствено души која се непрекидно радује благоволенију Божјем, диви и чуди слави Његовој, души Њему посвећеној.

То је својство душе која жестоко пламти, својствено горућој љубави, то: све побуђивати на слављење Љубљенога, то је својствено души која се непрекидно радује благоволенију Божјем, диви и чуди слави Његовој, души Њему посвећеној.

Хвалите Га, сунце и месец; хвалите Га, све звезде и светлост. – Други каже: *звезде светлости – хвалите Га, небеса над небесима; и вода која је изнад небеса нека хвали Име Господње. Јер Он рече, и постадоше, Он заповеди и саздаше се. Постави их до века, и у век века* – Други каже: *Постави их да трају вечно – заповест постави, и неће проћи* (Пс. 148. 3-6).

А због чега, казавши мало о Силама небеским, брзо одскочи одатле беседу наводећи на ствари видљиве, и на њима се задржава, сваку појединy пролазећи, оне горе, и оне доле? Зато што су онима који су тада то слушали те ствари биле јасније, очигледније и пред очима положене. Зато и Мојсије, започињући Постање, не разложивши ништа о (силама) вишњим, ни мало ни велико, почетак чини од (стварања) неба и земље, и даље прелази на сунце и месец, биље, пловеће животиње, четвороношце, те беседу завршава на човеку. ■

Дејвид Бентли Харт

Лепота и морални живот у хришћанству

Чињеница је да искуство лепоте неизбежно представља и искуство суда: не оног суда којем ми излажемо лепоту коју срећемо у свету, већ суда којем смо ми сами изложени. Ми то видимо, у најмању руку, отворено и јасно представљено у јеванђељима. У већем делу Јованског јеванђеља, на пример, као што се то често истиче, есхатологија постаје готово потпуно иманентна. На тим странама, Христос пролази кроз историју као светлост која свим стварима открива шта оне јесу, а наша реакција на њу – наша способност или неспособност да препознамо ту светлост – јесте оно што нас открива пред собом. Видети њега исто је што и видети Оца, тако да њега одбити значи прогласити ђавола својим оцем. Наша срца су огољена, најдубље одлуке нашег тајног бића изнете су на видело и ми смо изложени у ономе што јесмо – ономе што смо од себе начинили. И заиста, не говори нам то само Јованово јеванђеље. Велика есхатолошка алегорија из Матеја 25 каже нешто веома слично: *Господе, када те видесмо гладна или жедна, или странца или нага, или болесна или у тамници, и не послужисмо ти? ... Заиста вам кажем: кад не учинисте једноме од ових најмањих, ни мени не учинисте.* У Јовановом јеванђељу човеков пропуст да препозна Христа као истинито лице Очево, онога који долази одозго, јесте његово проклетство, овде и сада. У Матејевом јеванђељу, човеков пропуст да препозна лице Христово – а тиме и лице Божје – у беднима и потлаченима, онима који пате и обесправљенима, јесте откровење да је тај изабрао пакао за своје место настањења. И ту се, наравно, очи које расуђују о стварима јеванђелски позивају да пронађу ону дубљу лепоту, ону божанску светлост, где би неко неосетљивији могао да наметне само неподношљиви терет сажаљења.

Хришћанска естетика ... од нас захтева један осећај за целину, вођен обличјем Христа, како нам је то дато у јеванђељима и у пуноћи хришћанског предања; а то је обличје које садржи у себи потпуну равнотежу између нејасног и бистрог, мрачног и блиставог, где се једна страна не може одвојити од друге, а да се безнадежно не изгуби увид и у једну и у другу.

У томе се, сувишно је рећи, налази нарочита тешкоћа истинске хришћанске естетике: она нас приморава, било да смо склони томе или не, да трагамо за лепим у оним областима реалности које,

Фото: www.livedtheology.org

Дејвид Бентли Харт је православни филозоф и теолог, професор Универзитета Нотр Дам у Индијани, Сједињене Америчке Државе.

Извор: „A Sense of Style: Beauty and the Christian Moral Life", at: David Bentley Hart, *Theological Territories*, University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana 2020.

Превео: И. Ж.

по некој конвенционалнијој скали вредновања, не бисмо ни смели да узимамо у обзир. Она од нас захтева један осећај за целину, вођен обличјем Христа, како нам је то дато у јеванђељима и у пуноћи хришћанског предања; а то је обличје које садржи у себи потпуну равнотежу између нејасног и бистрог, мрачног и блиставог, где се једна страна не може одвојити од друге, а да се безнадежно не изгуби увид и у једну и у другу. Чак не можемо, са иоле извесности, повући црту ни између Христовог унижења као страдалног слуге и његовог узвеличања као васкрслог Господа. Било би много лакше, наравно, када бисмо то двоје могли да третирамо као два одвојена наративна момента, или можда три: причу о једном великом цару или царевом сину који привремено напушта свој трон како би могао иступити из своје власти и провести неко време као непознат међу својим потчињенима, али који се на крају приче враћа кући, на своје право место, враћајући се опет свом истинском изгледу и звању да би сада могао да дели правду и милост (како буде подесно) душама међу којима је накратко обитавао. Штавише, то је начин на који се ова прича традиционално преноси – у јеванђељима, у Павловом богословљу, у целини хришћанског памћења. Одлазак Сина Божјег од Оца и повратак Сина човечјег Оцу нису две узастопне епизоде, јер тада прва од њих не би била ништа друго до чин претварања, а само би ова друга била чин божанског откровења. Потпуна разумљивост хришћанског веровања заснована је на неопходном уверењу да је та прича у својој укупности, у свакој својој димензији – како одлазак тако и повратак – један исти чин Божјег самооткривања, у којем се Бог ни једног тренутка не отуђује од своје сопствене природе. Унижење и прослављење Сина, Божје саможртвовање у животу Исуса из Назарета, и испуњење људског рода у Христовом јединству са Оцем, јесте једна нераздвојна објава унутар тварног времена о томе ко је Бог у његовој вечности. Ово је, подсетимо се, водећа премиса читавог традиционалног тројичног богословља: да се вечна природа Бога стварно показала у домостроју спасења. Погледајмо, на пример, дело Светог Василија Великог „О Духу Светом", спис који можда отвореније од било ког другог показује да сваки став о вечном поретку божанског живота, који се предање сматра позваним да истакне, зависи од веровања да Христово оваплоћење и обитавање на земљи није неки моменат одвајања од његове праве природе, прост силазак од његовог божанства у стање странствовања, већ пре манифестација једног вечног делања по којем Бог јесте Бог. Дакле, појава онога коме „обличје Божје" стварно припада у „обличју слуге" није отпадање од Христовог божанског идентитета, већ пре најпотпуније могуће откровење његових дубина. Стога је у Јеванђељу по Јовану Христово распеће описано као да је то такође и његово уздизање; тада он, бивајући подигнут на крст, привлачи овај свет себи. Син долази међу нас зато што је долазак Сина оно што Бог одувек јесте; Син је васкрснут ка Оцу Светим Духом зато што је повратак Сина Оцу у слави признања и усхићења блаженство Божјег вековања у бесконачној љубави. Христово лишавање његове славе и његово облачење у своју славу, један је и исти божански чин, виђен из угла сада историје, а сада вечности.

Христова потпуна напуштеност, до смрти на крсту, такође је и неуништива лепота те божанске љубави која нам открива своју пуноћу.

Појава онога коме „обличје Божје" стварно припада у „обличју слуге" није отпадање од Христовог божанског идентитета, већ пре најпотпуније могуће откровење његових дубина. Стога је у Јеванђељу по Јовану Христово распеће описано као да је то такође и његово уздизање; тада он, бивајући подигнут на крст, привлачи овај свет себи. Син долази међу нас зато што је долазак Сина оно што Бог одувек јесте; Син је васкрснут ка Оцу Светим Духом зато што је повратак Сина Оцу у слави признања и усхићења блаженство Божјег вековања у бесконачној љубави.

Видети пуноћу божанске љубави, величину крајности које стање божанског живота обухвата, у самој сломљености и разорености једног убијеног слуге, значи ући у један поредак виђења који никада не може једноставно изузети из вида оне презрене и одбачене трагајући за љупкошћу, спокојством и узвишеношћу којих су ови, како изгледа, сасвим лишени.

Христова потпуна напуштеност, до смрти на крсту, такође је и неуништива лепота те божанске љубави која нам открива своју пуноћу. Васкрсење показује да је чак и смрт Сина увек већ победа љубави над свиме што разобличава лепоту Бога обитавајућег у свим стварима. Без обзира како велику раздаљину Син прелази од Оца, он је увек у самом том покрету приближавања Оцу у лепоти Духа. То је непобедива божанска екстаза која једноставно јесте живот Бога. Стога је божанска лепота, из наше перспективе, нешто сасвим субверзивно; откривена у пуноћи, она не налази никакво право место унутар било које конвенционалне хијерархије естетских вредности. Она пре, некако, обухвата целину ствари у тајни своје безграничне милости. Нека чисто идеалистичка метафизика лепог само може да се издигне од разбијености овога света ка простом и оностраном извору сваке лепоте (што је довољно поштено); али хришћанска мисао, са њеног тројичног полазишта, мора и да, идући путем лепоте, уђе у свет, чак и у стања крајње оскудице, држећи да је та лепота и даље присутна чак и тамо, чак и у „најмањима од ових", ако можемо научити да је видимо.

У томе је, додуше, велико морално и духовно просветљење – огромно увећање сензибилитета и проницљивости – да једна истински хришћанска естетика може даровати онима који то траже: вид осветљен љубављу, вид чија сопствена светлост може учинити видљивим оно што би иначе остало заувек сакривено. Видети пуноћу божанске љубави, величину крајности које стање божанског живота обухвата, у самој сломљености и разорености једног убијеног слуге, значи ући у један поредак виђења који никада не може једноставно изузети из вида оне презрене и одбачене трагајући за љупкошћу, спокојством и узвишеношћу којих су ови, како изгледа, сасвим лишени. То је начин виђења ствари који је довољно моћан да ипак у тој тами открије славу Божју и да јој се ипак радује. Он може да нађе сладост љубави чак и међу онима који су одвучени далеко од светлости овог садашњег света, јер не може да испусти из вида божански лик који ни крајње разарање не може да угаси. И када смо једном удостојени макар сасвим пролазног тренутка овог начина виђења, схватамо да ту дубоку, исконску, природну чежњу у нама, која оживљава сваку разумну жељу – ту чежњу да постанемо богови, да будемо преображени у Бога у Богу – убудуће морамо доживети у форми коренитог преокрета: морамо тражити да постанемо Бог само путем усаглашавања са саможртвујућим, самоунижавајућим Богом који даје себе крајње безусловно, искључиво из љубави, и који тиме открива истински изглед његове вечне славе. Можда само најсветији међу нама могу стварно да се надају да ће стећи такво виђење као стално стање душе. То захтева да се однегује опажање тако пространо у својим естетским наклоностима, да може у свакој конкретној стварности, колико год изобличеној грехом и смрћу, наћи икону оностране лепоте. Али хришћански морални живот, међутим, не значи ништа друго до непрестану тежњу да ствари видимо онако како виде свети. ■

Он може да нађе сладост љубави чак и међу онима који су одвучени далеко од светлости овог садашњег света, јер не може да испусти из вида божански лик који ни крајње разарање не може да угаси.

Свети Јован Касијан (око 360 – 435), његов спомен празнујемо 13. марта / 28. фебруара

Бранко Горгиев

Ортодоксија као својеврстан „духовни еталон” мисли и живота Светог Јована Касијана

Свети Јован Касијан био је позван од цркве непосредно да учествује у разобличавању неправославног гледишта патријарха Несторија. Његово треће и последње дело, *О овайлоћењу Госйодњем, йротив Несторија*, које је било написано на молбу архиђакона, а касније и папе римског, Светог Лава I, око 429–430. године у Касијановој дубокој старости, а пре осуде Несторија 431. године, у суштини је разматрало управо овај проблем. Не чуди ни то што је исте године осуђен и британски монах Пелагије, који је учио да су „само” природне силе човека довољне за његово спасење и обожење – Касијан је и у овом случају опет реаговао. Али он је реаговао и на учење ипонског епископа Августина који је, за разлику од Пелагија, у извесном смислу пренагласио улогу „само” милости Божје у спасењу човека, а на штету слободе. И Августин је, можда више несвесно неголи свесно, прешао линију принципа „sola”, не могавши логички да разреши противречност ортодоксног начела „и-и”. Касијан се обраћа и једном и другом у својој чувеној 13. Беседи, приступајући им, без сумње, на различит начин – једнога оштро и бескомпромисно осуђујући, другога благо исправљајући, са извесном дистанцом и очигледним респектом. Ипак, суштина ових Касијанових примедби увек је била једна и иста: њихови ставови одлазе у крајност и заплићу се у сопственим премисама.

У том смислу, суштину ортодоксије, тј. православља, могли бисмо фигуративно да одредимо као неку врсту „духовног еталона”, духовног критеријума по којем се слави Бог, по којем се живи по Богу и, без сумње, по којем се мисли о Богу. Уосталом, други део ове сложене речи, „докса”, у семантичком смислу имплицира управо наведена значења: истинито мишљење, истинито одношење, тј. дејствовање, слављење Бога, и истинито живљење. Отуда и ортодоксија није само „исправно слављење Бога”, у једном обредном смислу, већ и „исправно размишљање о Богу” и, коначно, „исправно живљење по Богу”. Синонимни парови могли би да буду одређени као православље = правомислије и правоживље. У контексту исправности нечијег мишљења, кључно би било разматрање термина „правомислије”. Под тим термином у суштини се подразумева само оно мишљење које се са̂мо чува и истовремено чува нас од сваке крајности, од свакога „sola”. У овом смислу, када се каже „свети отац”, у источној рецепцији се подразумева, пре свега, онај „православни отац” који се приближио највишем идеалу – човека са одређеном духовном мером, или човека са изграђеним осећајем за једно уравнотежено, то јест неподложно крајностима мишљење. Не можемо да не забележимо да Касијанова мисао није далеко од овог мисаоног и животног православног идеала.

Када се каже „свети отац”, у источној рецепцији се подразумева, пре свега, онај „православни отац” који се приближио највишем идеалу – човека са одређеном духовном мером, или човека са изграђеним осећајем за једно уравнотежено, то јест неподложно крајностима мишљење.

Бранко Горгиев је професор Филозофског факултета у Нишу, један од оснивача и заменик управника Центра за црквене студије.

Из књиге: Бранко Горгиев, *Свети Јован Касијан, мост на духовноста*, Скопје: Матица македонска 2012.

Превео: И. Ж.

У непосредној и дугогодишњој комуникацији са египатским пустињацима и још више темељним практиковањем њиховог аскетског учења, Касијанова мисао временом је постала управо таква: зрела, опрезна, пажљива, умерена и дубока. Начелно она је више синтетичка него што је аналитичка. Отуда она и не распаљује супротности, већ их помирује у једном сасвим православном духу. Истовремено, то не значи да је она лажно толерантна или компромисна на штету истине. Напротив, компромис између лажног и истинитог у њој не постоји. Православна Касијанова мисао поседује у суштини ону темељну хришћанску врлину коју су источни монаси одредили као разборитост, discretio, σωφροσύνη. Из тих разлога она начелно увек зна када, како и на који начин да реагује. Једном речју, његова мисао која се обликовала из непосредне монашке праксе једноставно није могла да не постане и животно православна! Зато, не узимајући у обзир ову основну претпоставку, свако богословско, па и научно истраживање Касијановог дела и мисли, још у зачетку може бити искривљено и може нужно да одведе до извесних заблуда. Отуда и скоро сва савремена научна истраживања Касијановог дела и учења (нажалост присутна само на Западу) која „по правилу" полазе само од једне аналитичке позиције, по неком „неписаном правилу" и стижу само до неспорних веза са свим проблематичним учењима Оригена, Евагрија, Пелагија, Месалија итд., но не и до позиције са које је Касијан њих инкорпорирао у свој духовни систем. Основни недостатак овог истраживачког приступа састоји се у томе што се у откривању ових нескривених спорних веза најчешће губи из вида целина, дух и општи православни карактер његовог учења. На тај начин се непотребно и неоправдано предимензионирају неке везе између Касијана и његових духовних, доктринарних и литерарних парадигми, а минимизирају се његови темељни и, без сумње, далеко значајнији општи ставови према истим парадигмама. Он увек приступа својим књижевним изворима и парадигмама на један потпуно православан начин у којем је присутна и горепоменута теоријска импликација „и-и". Што значи, не одбацујући у целости ниједно хришћанско учење које, виђено у целини, на макроплану носи одређену истину, нити га безрезервно прихватајући, уколико исто, на појединачном, микроплану, носи одређене заблуде. Сматрамо да не постоји ниједно место у његовом књижевном делу и учењу на којем овај основни православни став није јасно присутан. Касијаново књижевно дело и учење несумњиво је било део шире источне монашке традиције, која је углавном била обликована према тзв. Александријској школи и њеној основној богословској мисли, као и праксом и теоријском рефлексијом најранијег египатског пустиножитељства. Зато, неће бити никакво круцијално откриће уколико у његовом делу пронађемо све важније елементе и имена која представљају део ове традиције: учења Оригена, Евагрија итд. То ћемо без сумње наћи не само у Касијановом делу, већ и у скоро сваком другом важнијем хришћанском спису који потиче из овог културног простора. Само оно откриће које би установило специфичне везе с проблематичним учењима, али сагледано из перспективе самог начина на који је Касијан приступио овој традицији, тачније, на који начин, или како ју је уобличио и уопште инкорпорирао у сопствену теолошку синтезу, може да се назове – открићем. ■

Свети Јован Касијан не одбацује у целости ниједно хришћанско учење које, виђено у целини, на макроплану носи одређену истину, нити га безрезервно прихвата, уколико исто, на појединачном, микроплану, носи одређене заблуде. Сматрамо да не постоји ниједно место у његовом књижевном делу и учењу на којем овај основни православни став није јасно присутан.

Проф. др Јован Галанис

Приватно читање Светог Писма у православном предању

Израз „приватно читање Светог писма” би могао да изазове одређене реакције код православног теолога, које на први поглед и не би биле потпуно неоправдане. Један такав израз изгледа да поставља Свето писмо ван простора цркве, дакле ван њеног окружења, ван њеног богослужбеног живота. Овакав став може да изазове опасност погрешног тумачења и кварења Светог писма. Међутим, познато је да се Свето писмо, упоредо са непосредним или посредним коришћењем на богослужењу, користи и ван цркве. Према томе, проблем треба лоцирати у проналажењу везе између приватног читања Светог писма и живота цркве.

Пре свега треба нагласити да су Свето писмо и црква две стварности које су нераскидиво међусобно повезане. Црква сведочи о божанском пореклу Светих књига, препознаје у њима откривење Бога у свету и у историји људског рода, даје суд о њиховој аутентичности и представља њиховог непогрешивог тумача силом Светог Духа, који борави у њој. Свето писмо је извор вере наше цркве, њен почетак, њен путеводитељ, њен идентитет, њен садржај. Овај садржај црква изражава и тумачи у богослужењу и уопштено сваким својим богослужбеним чином. Значајно је да црква због тога користи како језик, тако и богословље Светог писма. Сходно томе, Свето писмо и богослужбени живот цркве налазе се у блиској и нераскидивој вези, на начин да једно може да се разуме једино у светлости другог.

Православна црква најшире користи Свето писмо у богослужењу. Међутим, црква се стара да се Свето писмо користи и ван богослужбеног живота, било на скуповима или приватно од стране верних. Почеци, како заједничког, тако и приватног читања Светог писма налазе се већ у Старом завету. Први је сам Мојсије прочитао Књигу завета народу (Изл. 24. 7), када је на гори Синају примио заповести Божје. Чувши све што је Мојсије прочитао, народ је одговорио афирмативно на садржај. Са централизацијом богослужбеног живота у Соломоновом храму, читање Торе (Закона) је постало његово средиште. Касније, са појавом синагога, главни богослужбени чин је било читање Закона и Пророка. Међутим, упоредо са јавним коришћењем Светог писма постоји и његово наглашено приватно коришћење. Сврха приватног читања Торе (Закона) је била да се читалац научи „страху Божјем”, да чува све заповести Господње и да не скрене од заповести ни десно ни лево (Пнз. 17. 19-20). Тора (Закон) је такође била основно штиво ђака, који су у школама започињали са изучавањем Закона од најмлађег узраста, да би могли да се што дуже вежбају у чувању заповести, развијању осећања страха Божјег и побожности. Свему овоме је много доприносила и породица, која је представљала прву и основну образовну

Значајно је да црква користи како језик, тако и богословље Светог писма. Сходно томе, Свето писмо и богослужбени живот цркве налазе се у блиској и нераскидивој вези, на начин да једно може да се разуме једино у светлости другог.

Проф. др Јован Галанис је професор емеритус Новозаветне теологије на Теолошком факултету Аристотеловог универзитета у Солуну.

Извор: Ιωάννης Γαλάνης, Βιβλικές ερμηνευτικές και θεολογικές μελέτες. Θεσσαλονίκη: Πουρναρά 2001.

Превео: Дарко Крстић

Фото: theologylar.blogspot.com

институцију за проучавање Закона, како у погледу теорије, тако и у погледу практичног чувања заповести Божјих.

У Новом завету постоје бројне вести о коришћењу Светог писма, које је тада било ограничено на старозаветне књиге, и у богослужбеном животу и у виду приватног читања и изучавања. У Јеванђељу по Луки (4. 16) описује се Христово присуство једне суботе у синагоги, где је прочитао и протумачио три позната одељка из књиге пророка Исаије (61. 1-2; 58. 6).

Црква никада није ограничила коришћење Светог писма само на богослужбену сферу. То наравно не значи да приватно читање Светог писма треба да се налази ван духа цркве.

Честа су сведочанства Новог завета о приватном читању Светог писма. Нпр., Христос, побијајући оптужбе фарисеја против њега, пошто су његови ученици тргали класје у суботу, одговара: *Нисте ли никад читали шта учини Давид кад би у невољи и огладне он и они што беху с њим* (Мк. 2. 25). Свето Писмо обилује изразима као: *зар не читасте у писмима* (Мт. 21. 42), *зар не читасте у књизи Мојсијевој* (Мк. 12. 26), *зар не читасте* (Мт. 12. 5), који сведоче најшире приватно читање Светог писма. У Другој посланици Тимотеју постоји податак да је Тимотеј познавао Света писма од најмањег узраста (3. 15). Ово показује приватно читање Светог писма, али и посебан значај који су Јевреји придавали читању Закона од најранијег доба. Карактеристични случај приватног читања Светог писма даје епизода у Делима Апостолским (8. 27-29) о евнуху етиопске царице Кандакије, који је, враћајући се из Јерусалима, *седео на колима својим и читаше пророка Исаију.* Ка њему се упутио Филип који га је чуо како чита речи из књиге пророка Исаије, па га упита: *Да ли разумеш то што читаш?* А он му одговори, како би могао да разуме ако нема никога да му објасни.

У осмој деценији првог века изгледа да су Павлове посланице, или бар нека њихова збирка, биле нашироко познате и хришћани су их често користили за приватно читање. Ово се може закључити из Друге посланице Петрове (3. 15-16): *И дуготрпљење Господа нашега држите за спасење, као што вам и љубљени наш брат Павле по даној му мудрости писа, као што говори о овоме и у свима својим Посланицама, у којима су нека места тешко разумљива, која неуки и неутврђени изврћу, као и остала Писма, на своју сопствену пропаст.*

Већ на крају првог века почињу да се користе и Јеванђеља за приватно читање. Ово следи из чињенице да су места из Јеванђеља присутна у „Учењу дванаесторице апостола" (Дидахи), у Варнавиној посланици, у посланицама светог Игњатија Богоносца, дакле у најстаријим хришћанским светоотачким списима. Уопштено говорећи, коришћење стихова из новозаветних књига у делима апостолских ученика и првих апологета цркве сведочи о широкој распрострањености Новог завета, и нарочито за његово приватно читање.

Дакле, на питање да ли црква дозвољава приватно читање Светог писма, одговор би био позитиван. Православна црква и предање никада није спречавала приватно читање Светог писма. Напротив, препоручивала га је, штитила га је од лажних списа. Црква никада није ограничила коришћење Светог писма само на богослужбену сферу. То наравно не значи да приватно читање Светог писма треба да се налази ван духа цркве. И приватно читање Светог писма испуњава своју сврху када је најуже повезано са његовим коришћењем у богослужењу. Свето писмо треба да се чита, да се истражује и да се разумева приватно, али упоредо да се тумачи и да се живи кроз активно учешће верника у светотајинском животу цркве. ■

Свети Данило Пећки
Архиепископ српски Данило Други (1324–1337)

О, ПРЕБЛАЖЕНИ И БОГОИЗАБРАНИ ДАН ТВОГА ПОКОЈА

Из Живота краљева и архиепископа српских, „Житија и дела благочастивога и христољубивога и светороднога, моћнога и самодржавнога са Богом господина краља Стефана Уроша II, званога Милутина (1282–1321)"

Поводом седам векова од упокојења Светог краља Милутина

када су се свршавала пјенија и надгробне песме, како припада овом блаженом, пошто је многи плач и вапај био од оних који су ту стојали, и овај свеосвећени епископ Данило заплакавши из доброг срца, и тако бацивши се на тело овога блаженога, жалосно плачући говораше: *О, јаој мени, слатки мој господару, зашто се брзо разлучи од нас, пастиру добри и чувару наш. Сматрам блаженим много пресветло лице твоје, које се озарило од пресветога Духа, којим и многоразумна светлост засија нама и именом силе крепости твоје разорише се превара и узбуне и лукаве силе безбожних поганика. Сматрам блаженим твој добротворни језик, на који се изли сладост Духа Светога; сматрам блаженим твоје златозарне очи, које су са милошћу гледале на ниште и убоге; сматрам блаженима твоје пречисте руке, које си имао увек пружене, дајући неоскудне дарове Богу и у божанствене цркве и неисказане милостиње ка ништима; сматрам блаженима твоје ноге које су ходиле незаблудним путевима богоугодних дела ништима и маломоћнима; сматрам блаженим, о преблаженим и богоизабраним дан твога покоја; ваистину сматрам блаженим и пречисти храм, у који се изволи положити богољубазно тело твоје.*

Када је ово изговорио свеосвећени епископ Данило, заповедише да се спреме кола са изабраним кротким коњима, да положивши на њих тело блаженог и превисокога краља, и пренесу га ка спремљеном му гробу у цркву св. апостола Христова Стефана, у рукотворени му манастир. И када је ово заповеђено, положише његово тело на кола, и пођоше носећи тело блаженога. На многим местима јављали су се пукови војника, мислећи да постигну неку своју вољу и да уграбе нешто од оних који носе тело блаженога, јер у то време беше велики метеж; а видећи да се носи тело овога блаженога и као од неке огњене јарости паљени, бежаху опаки покривши лице своје. Преневши га у манастир св. апостола Христова Стефана, и ту учинивши све обично што је по законском уставу са свеосвећеним епископом Данилом, који је пренео његово свето тело, и са игуманом Савом, који је тада био у том манастиру, и са целим црквеним клиром, и све учинивши по законском уставу, и тако предадоше гробу свето и часно и блажено тело овога благочастивога и христољубивога и превисокога краља Стефана Уроша. И разиђоше се сваки својој кући.

А ми, вазљубљени, вођени нашим добрим крмитељем Христом, препловивши злу буру на валима и све што је нестројно у овом погубном животу, дошли смо у тихо пристаниште мира, наслађујући се божанственим списима, и овима хранећи саставе душа и тела наших, као и медним сећем, јер пророк рече: *Слатке су грлу моме Твоје речи, боље су од меда устима мојима.* Јер кажем да нам требају многи трудови и подвизи, да се бринемо за богоугодне ствари, јер кроз њих можемо доћи у царство небесно. Као што смо сада проговорили о бившем животу овога христољубивога, чији је живот блажен, и смрт часна пред Господом; јер овај благочастиви кропљен росом духовне благодати, као неки добромирисни цвет преложи се на слатки и блажени сан; ваистину, љубимци, добро нам је време да проговоримо и после овога похвално слово овога благочастивога господина мога. ■

Протојереј др Атанасије Поповић

Православље

Православље источне Христове цркве садржи се у исповедању вере, онако како је ту веру исповедала сва древна, васељенска црква, почевши још од апостолских времена. У току пуних 800 година, после вазнесења Господа Исуса Христа, сви хришћани припадали су једној светој, васељенској цркви. Ну затим, не гледећи на то што су на црквеним саборима изобличене и осуђене јереси и лажна учења, несагласна са учењем Сина Божија, неки хришћански народи на Западу отпали су од Христове цркве и само је Источна црква остала православна црква. Православна црква чува и исповеда ону веру – која је учење Светога Духа, изложено у Светом писму а очувано од светих апостола. Према томе у православљу нема људске науке, нема ничега што су измислили и саставили људи, јер вера која се оснива на људским претпоставкама и мишљењима нема у себи Светога Духа.

Према овоме Православна црква је једна, истинита, непогрешна, надахнута једним Светим Духом; она има само једну Главу Господа Исуса Христа. Због тога је истинска православна црква и света, јер је освећује Исус Христос (Еф. 5. 25-27). Истинска православна црква јесте и васељенска, тј. свега света или по грчкој речи *Католичка* а по српски *Саборна* неограничена ни местом ни временом ни народом, јер она све и у сваком времену прима. Ова је црква *вечна* јер је установљена Исусом Христом Господем Нашим и она ће остати до краја света тј. до другог доласка Христова на земљу. Њој ништа не може нашкодити. Она је по речи апостола *стуб и тврђа истине*. Њоме управљају сабори васељенски и помесни, који су њена видљива и највећа власт на земљи.

У цркви као заједници коју је основао Христос, мора бити послушности, мора бити законите јерархије, јер где нема такве, нема ни благодати, нема дарова Светога Духа, нема тајне Светог Причешћа, па ни других тајана, а где се кроз свете тајне не прима Свети Дух и Сам Господ Исус Христос, тамо разуме се, не може ни цркве бити.

У цркви као заједници коју је основао Христос, мора бити послушности, мора бити законите јерархије, јер где нема такве, нема ни благодати, нема дарова Светога Духа, нема тајне Светог Причешћа, па ни других тајана, а где се кроз свете тајне не прима Свети Дух и Сам Господ Исус Христос, тамо разуме се, не може ни цркве бити. А законита јерархија, тј. свештенство јесте оно, које је примило благодат Светога Духа од самих апостола па после предавало другима све до данашњега дана. Ако би где било каквих епископа и свештеника које су мирјани изабрали и на њих положили своје руке ради посвећења; такви су незаконити; такво је свештенство без благодати Светога Духа.

Прва тајна, која нас уводи у Христову цркву, јесте *Крштење*. Кроз ову тајну човек се рађа Светим Духом за духовни живот. Без крштења се не улази у небесно царство. Ну као што су за живот тела потребни светлост, ваздух, храна, одећа тако није довољно само кроз крштење родити се за

Оригинална верзија текста објављеног у *Преїледу цркве Еїархије нишке* за 1927, бр. 5–6.

Више о аутору: у овом броју, на странама 37–38.

Истинско православље задобија се благочестивим хришћанским животом, борбом са страстима и очишћењем срца. Чисто срце јасно види Бога.

духовни живот, него ваља у њему и успевати, зато му се даје благодат Светога Духа у осталим тајнама: у миропомазању Дух Свети усељава се у човека као у свој стан и дејствује на све силе човекове духовне и телесне. Он просвећује ум, загрева срце љубављу према Богу и ближњима и вољу човечију ставља под вољу Божију у борби са грехом. Кроз тајну Светог Причешћа усељава се у људе сам Господ наш Исус Христос.

Православље наше вере не доказује се бројем оних који ову веру исповедају, јер има међу њима и таквих, који се само на путним исправама обележавају као православни а у ствари живе као незнабожци, него се доказује побожним и добрим животом, својствима која приличе православљу, испуњавањем науке и заповести Спаситеља нашег. Ево најглавнијих доказа да смо православни: знање јеванђељске науке, разумевање љубави Божије у невољама и искушењима, духовни живот, истинска светост и прослављање на земљи после смрти нетрулежним телом или чудотворношћу од моштију наших. Пред свршетак света православна црква несумњиво биће веома малобројна, јер је у Јеванђељу речено, да кад Син Божији понова на земљу сиђе, једва да ће наћи веру код људи (Лука 18. 8), но ипак то неће сметати да се она зове Православном, па следствено и Васељенском.

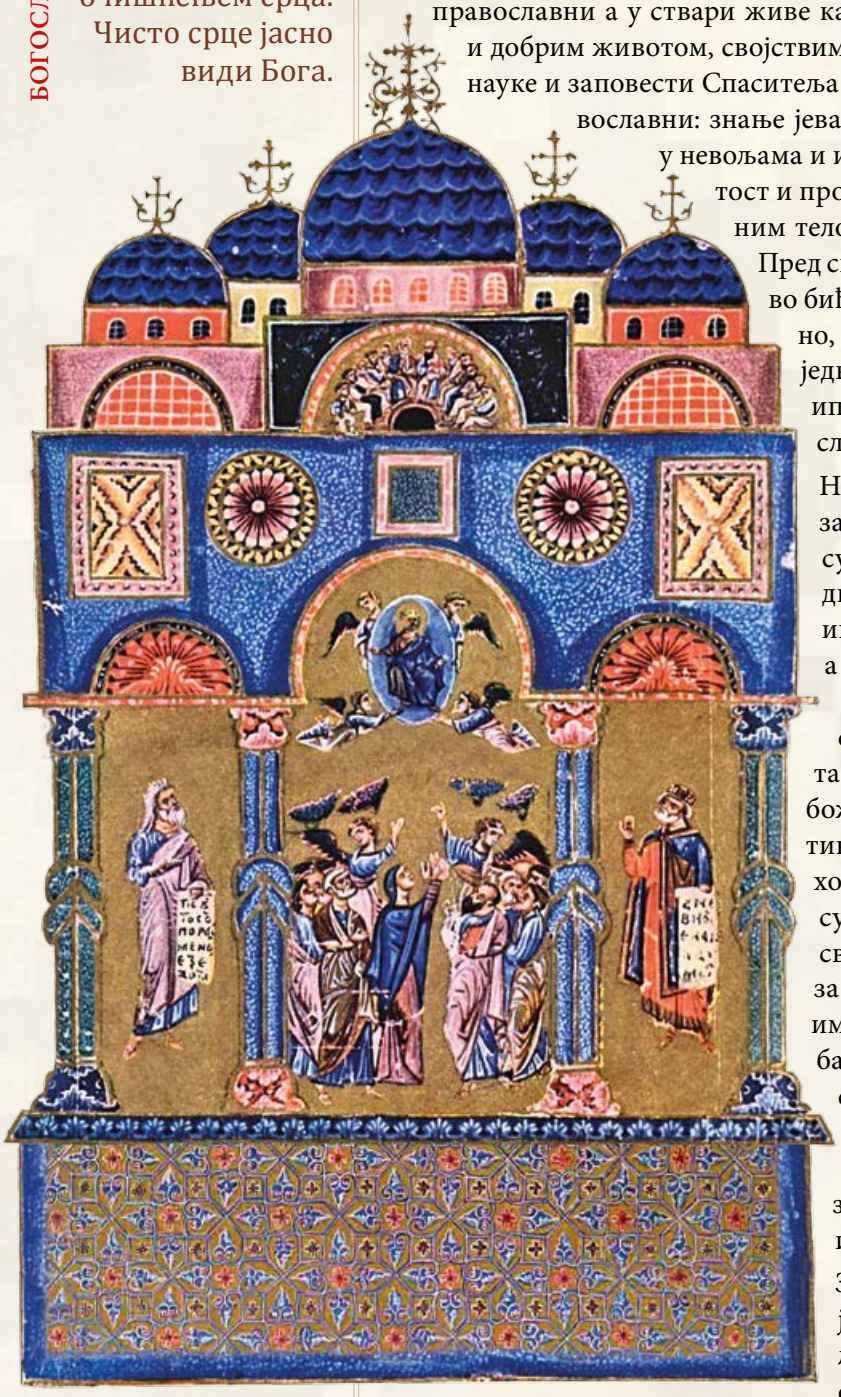

Негледећи на то, што сви признају Бога Оца за Створитеља, за Свемогућег, за Свудаприсутног, за доброг и благог Бога, који даје људима живот, снагу, разум, знање и све друго ипак већина људи не схватају љубав Божију а то бива због тога, што се људи брину искључиво за своје земаљско благостање, спокојство, здравље и задовољство. Као такви они су изгубили способност да схвате божанско учење Исуса Христа и да схвате истине Хришћанске вере. Изгубивши виши – духовни поглед на живот и потребе људске људи суде о љубави Божијој према задовољавању својих земаљских потреба и по средствима за безбрижан живот. Изобиље у свему служи им за јединствени доказ благовољења и љубави Божје и обратно: сиромаштво и патње стварају уверење код њих о одсуству милосрђа Божја. Њих не можемо звати православнима, јер тако мисле и осећају и незнабошци непросвећени учењем Христовим и Духом Светим.

За истинитог, православног хришћанина јасно је, да Господ веома високо цени душе људске, те је за спасење њихово жртвовао свога јединца Сина. И људи, искупљени крвљу Христовом само кроз муке и страдања украсиће се врлинама и идући крсним путем свога Спаситеља задобијаће Царство Небесно и вечну радост и славу. Истинско православље задобија се благочестивим хришћанским животом, борбом са страстима и очишћењем срца. Чисто срце јасно види Бога. Ко своје срце чува од нечистоће греха тај тежи Христовоме царству, које није од овога света. Православље се доказује животом по Христу. Они који не виде и не осећају своје грехе такви не схватају ни хришћанских истина православне вере, ни љубави Божије. Такви не могу осетити ни милину славља у прослављању Светог Православља. ■

Ко своје срце чува од нечистоће греха тај тежи Христовоме царству, које није од овога света. Православље се доказује животом по Христу.

Нема лепше ствари него када се живи хришћански; онда се у човека усељава мир

Разговор са игуманијом Харитином, настојатељицом манастира Светих Кирика и Јулите у Смиловцима

Разговор водио протођакон Далибор Мидић

Мати, хвала Вам на издвојеном времену и хвала на љубави и гостопримству.

Благодарим и ја вама што сте нас посетили. Ипак је пут до нас далек.

Реците нам нешто о себи, где сте рођени, какав је био ваш монашки живот и пут.

Рођена сам 1943. године у селу Лазница код Жагубице. Дошла сам у манастир као девојка од двадесет година, 1963. Прво сам била у сестринству, у мом родном крају, при Тршкој цркви и тамо сам провела три године. Одатле смо, по благослову Епископа, у јесен 1965. године прешле и обновиле манастир Вратну. Замонашио ме је 1967. године тадашњи тимочки Епископ Емилијан и дао ми је име Калиста. Тамо сам живела десет година, до 1975. У исто време, због малог броја монаха у епархији, одржавале смо и манастир Манастирицу, која је била посвећена Светој Тројици. Затим нам је додељен други манастир Свете Тројице, који се налази између Горње и Доње Каменице, код Књажевца. У њему сам 1987. године примила малу схиму и добила име Харитина. Наредне 1988. године, по жељи моје игуманије Теодоре, добила сам од владике Милутина игумански чин. Стара игуманија је то захтевала још за време свог живота, јер сам јој у свим пословима била као десна рука. У Тимочкој епархији сам живела укупно 36 година. Јуна месеца 1999. године добила сам канонски отпуст из Тимочке и пријем у Нишку епархију. Владика Иринеј ме је поставио у манастир Темску, где сам провела три године. Потом сам тражила овај манастир, Светих Кирика и Јулите у Смиловцима. До тада нисам била у њему никада, али сам читала и слушала приче од других. Владика Иринеј ми је казао: „Тамо је сурово, лоши су услови, нема места где би поставила столицу а да не капље вода са крова. Ти тамо нећеш моћи да опстанеш.” Ја сам му одговорила: „Ваше Преосвештенство, Богу је све могуће и уз помоћ Ваших молитви успећу.”

Било је много тешко у тим временима и потпуно другачије у односу на ово у коме живимо. Међутим, ми смо то стање прихватили као нешто што не можемо променити и препустили се вољи Божијој.

Била је јесен, наговестио ми је велики снег у наредним месецима и предложио да зиму проведем у манастиру Дивљана. Па ако се не предомислим, када дође пролеће, да се уселим у Смиловце. Те јесени сам дошла да први пут видим манастир. Све је било пропало, јер двадесет година овде нико није живео. Доселила сам се, како смо се и договорили, у пролеће, 1. маја 2003. године. Цркву сам затекла у веома тешком стању. Била је попут рушевине, а из ње се видело небо. Под је био прекривен наслагама шута од камења и малтера, до висине колена. Конак је свугде прокишњавао. Купила сам најлон, који смо постављале преко јоргана, а поред кревета

Игуманија нас је поучавала да будемо кротке, да имамо љубав и да се никада не љутимо. Било је веома строго, тако да онај ко је склон љутњи морао је да напусти манастир.

је био лавор како би се кишница сливала у њега док спавамо. Када смо сакупиле први новац, купиле смо две краве и седам оваца. Овај пут, који је сада асфалтиран и сређен, у то доба није постојао. Са те стране цркве све је било урасло и у стенама. Једини пут до манастира био је онај са западне стране, али је он био толико лош да се није могло прићи њиме колима. Сви су мислили да због сурових услова овде нећемо моћи да опстанемо. Ја сам ипак осећала у срцу топлину и нисам сумњала у своју одлуку и Божију помоћ. И ево докле смо стигле, од рушевина до свега овога што можете да видите. Захвална сам свима који су помогли да обновимо манастир и да га лепо уредимо. За то су заслужни тадашњи Епископ нишки, наш блаженопочивши Патријарх Иринеј, Општина Димитровград, Завод за заштиту споменика културе и добри људи из Димитровграда и многих села овде у околини. Прво је пробијен овај пут, а доведена је и вода и струја. И тако, наш живот је овде почео да тече полако.

Реците нам нешто о временима када није било лако бити хришћанин. Да ли сте тада имали проблема?

Како да не. Било је много тешко у тим временима и потпуно другачије у односу на ово у коме живимо. Међутим, ми смо то стање прихватили као нешто што не можемо променити и препустили се вољи Божијој. У то време је свештенство и монаштво било веома понижено и срамећено. Нисмо нигде имали слободе и спокоја. Ако негде кренеш на пут, иако имаш купљену карту, ако нема места у аутобусу мораш сачекати следећи. Ако идеш у куповину, мораш да чекаш и да будеш последњи услужен. Ругали су нам се, смејали се, пљували нас, свега је ту било. Али ми смо то препуштали Богу. Понављали смо себи да нисмо нико и да није страшно што нас пљују.

У овом манастиру је пре Другог светског рата било велико сестринство од 42 монахиње, а народ је у овом крају био веома побожан. Комунистичка власт је после рата узела манастиру 22 хектара земље са зградама, две воденице, 200 грла стоке и 700 кокошака. Огромну библиотеку су запалили насред порте, а игуманија Диодора (потоња схимонахиња Марија) и њено сестринство разишле су се по Србији и Бугарској. Какав је сада овде народ? Да ли се враћа цркви?

После Другог светског рата, када су монахиње одавде отеране, много људи је доста лоших ствари урадило. Затварали су стоку у манастирски конак, један човек је штапом ломио полијелеј, а дешавала су се и разна насиља. Сада је већ све другачије. Има доста побожног народа, а они који не долазе у цркву честити су и поштују свештенство. Када сам се овде доселила, људи су сами почели да долазе нудећи своју помоћ око обнове манастира. Нажалост, село Смиловци, као и сва наша села, остаје без људи. Полако смо стали на ноге, обновили смо цркву и конаке и уредили порту. Сада обрађујемо око три хектара земље, а имамо и башту, пластеник и овце. Моја сестра, мати Марија, око свега тога

се труди, а мене су већ ноге издале. Захваљујући људима и даље све одржавамо у реду.

Ви сте у манастиру око 60 година. Какво је било монаштво када сте Ви ступили у манастир? Какви су били игумани и игуманије и чему су вас учили?

Некада се у манастирима живело по веома строгим правилима. Сваке вечери нам је игуманија држала поуке о Богу и о многим душекорисним стварима, осим уочи празника када су била бденија. Тим приликама смо се сви окупљали и око сат времена би се читало нешто од светих отаца и тумачило. Ми монаси, све што смо поседовали нисмо сматрали личном својином. Све што се налазило у манастиру било је манастирско, чак и наша одећа. Све смо употребљавали, служили се тим и привређивали, али нико није говорио да је нешто његово. Трпеза је била заједничка. Устајали смо сваког јутра у 3 сата после поноћи. Јутарња служба је у цркви трајала до 5 сати, а ако је било свештеника да служи Литургију, онда је молитва трајала до пола седам, а затим је био доручак. Након тога, следило је време за рад. Много смо физички радиле и мучиле смо се. Нисмо имале машине, него се све обављало ручно. Радиле смо и женске и мушке послове, секле дрва и довлачиле чак и по снегу. И поред свих обавеза око пољопривреде и стоке, службу у цркви никада нисмо запостављале, па и онда када није било јеромонаха или свештеника да је врше. Тако смо увек, без изузетка, обављале целокупно правило: Полуноћницу, Јутрење, Часове, Вечерње и Повечерје. На тај начин смо се подвизавале код наше игуманије. Поучавала нас је да будемо кротке, да имамо љубав и да се никада не љутимо. Било је веома строго, тако да онај ко је склон љутњи морао је да напусти манастир. Учила нас је да будемо тихе, као анђели, док данас не можемо да нађемо такве девојке, како би их научиле оваквом узвишеном животу. У оно време није се користила реч – *нећу*. Када те позове игуманија, без речи се оставља сваки посао, макар ти и тесто за хлеб било у рукама. У таквим ситуацијама свака сестра оставља започети рад и без речи одлази да чује шта ће јој игуманија рећи. Послушање је било изнад свега. Ретко смо излазиле из манастира, а у њему је све било подређено поретку и расподели послова и обавеза. У манастиру Свете Тројице сам двадесет година чувала туђе овце како бисмо успеле да саградимо конак. Игуманије су у то време биле махом нешколоване жене, самоуке, али су имале мудрост и бистар ум. Тада је било много више монаштва него данас. Али, ипак, да за време комунизма није било женског монаштва, питање је да ли би српско монаштво уопште и опстало. Пре Другог светског рата деца из богомољачких покрета постајала су монаси. Након тога наступило је време одступања од цркве, али за право чудо, махом су деца из комунистичких породица почела да одлазе у манастире.

Учила нас је да будемо тихе, као анђели, док данас не можемо да нађемо такве девојке, како би их научиле оваквом узвишеном животу.

Страх Божији не треба никада заборављати, а монаштво нам не сме бити као посао којим се бавимо, него живот.

Шта бисте из вашег искуства издвојили као најбитније за монашки живот?

Најбитније је за монаха да се непрестано труди у молитви и да њоме живи. Да му свакодневица буде као да је овог тренутка у Царству Божијем. Страх Божији не треба никада заборављати, а монаштво нам не сме бити као посао којим се бавимо, него живот. Ми монаси треба да се молимо за цели свет, за све оне који пате, страдају и за све људе.

Коју бисте поуку дали људима који се труде да живе хришћанским животом?

Нема лепше ствари него када се живи хришћански, онда се у човека усељава мир. Али, не треба се узносити због тога, јер то није наша заслуга него је дар Божији. Људи не треба да покушавају да живе неком врстом монашког живота у свету и да се оптерећују превеликим подвизима. Хришћански живот треба да буде једноставан и у сагласју са породицом. ■

Архимандрит Јефрем
игуман Манастира Ватопед

Чуда Појаса Пресвете Богородице

Фото:
www.asceticexperience.com

**Предговор књиге
Чуда појаса Пресвете Богородице,
уредник јереј Владимир Марковић,
ВЕРСКО ДОБРОТВОРНО СТАРАТЕЉСТВО
Архиепископије београдско-карловачке,
Београд 2019.**

Дела Господа и Његових светих, која људски разум не може да протумачи и објасни, зову се чуда. Бог непрестано чини чуда. То се обелодањује речима Господа нашега Исуса Христа: *Отац мој до сада дјела...* (Јн 5, 17). Својим нествореним енергијама Бог брижно чува и одржава сву твар, све створено. Он, наиме, одржава целокупну творевину, пази је и штити својим божанским старањем. Тако се у створеној природи стално и непрекидно пројављују Божанске нествореке енергије које се отелотворавају кроз сву створену природу. Дакле, ми непрестано доживљавамо једно бескрајно чудо. Све способности које поседујемо покрећу се Божијом вољом. Уколико Бог повуче Своју енергију из неке наше способности, ми је онда губимо. На пример, имамо визуелну способност и видимо зато што Бог тако жели. Ако Бог одузме од мене своју енергију, постајем слеп.

Према учењу Светих отаца Цркве не постоје природни закони (који управљају природом), већ духовни или нествореки логоси. Творевина живи зато што учествује у стваралачкој, промислитељској и животворној божанској енергији. Бог који је створио свет ни из чега није га напустио, него управља њиме својим енергијама. Често смо сведоци њиховог постојаног испољавања и пројављивања, јер Бог жели да дејствује управо на тај начин. У покушају да спозна природни свет, човек открива то постојано присуство енергија и настоји да га опише називајући га законима природе. Због тога, када људи виде да се чуда дешавају, такве појаве објашњавају Божијим уплитањем у функционисање природних закона. Међутим, чуда не представљају Божије интервенисање у деловању природних закона већ су она, наиме, последица његове нествореке благодати у творевини коју је саздао: *Отвориш руку своју, сите се добра. Одвратиш лице своје, жалосте се* (Пс 103, 28–29).

> Када људи виде да се чуда дешавају, такве појаве објашњавају Божијим уплитањем у функционисање природних закона.

Само је Бог тај који у Својој природи има силу да чини чуда. Светитељи творе чуда захваљујући благодати коју су примили од Њега. Док чине чуда њихова енергија није људска већ божанска. Тако и Пресвета Богородица, као најсветија од свих, чини чуда више од било ког светитеља. И не само то. Све духовне харизме се преко ње преносе и на анђеле и на људе. Она се налази на другом месту, иза Свете Тројице. После Свете Тројице, која има првенство, следи Богородица часнија од херувима и неупоредиво славнија од серафима. И баш због тога, може да учини шта год пожели. Као што се и каже у делу химне посвећене Богородици, из Богородичиног канона Јована Евхаитског или Теотокариона – јер теби је подједнако све могуће.

> Међутим, чуда не представљају Божије интервенисање у деловању природних закона већ су она последица његове нествореке благодати у творевини коју је саздао.

Свесвету Мајку свих нас, поред њене љубави и доброте, карактерише и својство нашег непрестаног доброчинитеља. Зашто је то тако, објашњава Свети Никодим Светогорац, велики поштователь Пресвете Богородице, у свом делу „Еортодромион“. У ирмосу девете песме на празник Рођења Пресвете Богородице каже се следеће: *Богородице Дјево, ти која си зачела не оскврнувши своје девство, позајмила си тело Богу Логосу, створитељу свих.*

Тумачећи овај тропар светитељ указује на „позајмицу” Богородице своме Сину, којим га је за-

дужила кроз бесконачне векове: „Приметимо да појац није рекао да је Богородица дала или пружила тело створитељу, Логосу Божијем, нити је употребио неку сличну реч, већ да му га је позајмила, како би обелоданио да је на тај начин Богородица учинила Сина Божијег сопственим дужником. А Он пак од ње није преузео дуг спољашњи, у виду новца или имовине, који се враћа, већ зајам унутарњи од саме њене природе, тј. Богородичине пречисте крви. С обзиром на то да је ова Његова позајмица природна, она је и вечна, те је према томе Син Божији вечити дужник своје Мајке."

У Светом писму се употребљава један бољи термин који означава чудо, а то је „знамење".

„Шта можемо закључити из тога? Пошто се Син Божији сматра дужником своје Мајке, требало је да јој се најпре одужи тиме што ће њу, пре свих, прославити славом и чашћу које доликују самоме Богу, и којима није узвисио ниједно друго биће. Он јој узвраћа још и тиме што му предстоји да услиши њена преклињања и молбе... Видиш ли, љубљени, колика је слава и величанственост Дјеве Богородице?"

У писмима послатим нашем манастиру чуда нам откривају они који су били сведоци доброчинстава, не тајећи да искажу колику благодат оно носи. Неки од верника нам нису писали, него су нам усмено саопштили излечења болесника која су се догодила на местима где смо односили Часни Појас ради поклоњења. Многа писма која се налазе у архиви нашег манастира садрже имена, адресе, па чак и телефоне пошиљалаца. Узимамо у обзир сва она писма у којима се наводе управо ови подаци бележећи из њих само делове који описују чуда.

У Светом писму се употребљава један бољи термин који означава чудо, а то је „знамење". Кроз знамење се неко открива, обзнањује. Открива се Бог. Чудо је добро не због тога што неко бива исцељен, него једноставно што се кроз њега Бог открива људима. То је најбитније. Ми углавном придајемо више важности оном првом, исцељењу, које је мање значајно, уместо откривању славе Божије, што је далеко значајније.

То лично искуство присуства Божијег у својем животу обзнањују и они хришћани који су окусили благодат Богородичиних доброчинстава. Душевна корист доживљеног чуда огледа се и у чуду њиховог обраћења, покајања и богооткривања. Многи од њих имали су млаке или никакве везе са Црквом. Након указане им помоћи, очију пуних суза, увидели су своју грешку, своје духовно сиромаштво, а сада се труде у духовној борби живећи у покајању.

Заиста је дирљив начин на који Илија Минијатис наводи како Богородица штити верне, а нарочито оне који болују и тугују: „Сирочад која сте остала без родитеља, родитељи који сте остали без своје деце, супружници без супружника, странци који сте изгубили отаџбину, болесни који болујете, ви који тугујете, заробљени, грешни, не жалите јер имате Мајку, Мајку Божију, Мајку која вас води, и у вашем сиротанству, која вам у жалостима пружа утеху, а од страсти излечење и дарује опроштај грехова. Не жалите, ви имате Мајку, Мајку која је претрпела бол, Богомајку. Хришћани, мали и велики, свештеници, народе, омладино, старци, мушкарци, жене, рањеници, сви који поштујете њеног Распетог Сина, Дјеву призивајте да би се ваша мука ублажила и да бисте могли да носите свој крст, свој бол и своју тугу." ■

Кроз знамење се неко открива, обзнањује. Открива се Бог. Чудо је добро не због тога што неко бива исцељен, него једноставно што се кроз њега Бог открива људима.

Кивот са часним Појасом Пресвете Богородице – једна од највећих драгоцености Свете Горе која се чува у манастиру Ватопед.

Др Марина Спасојевић

Језик и једнакост кроз призму Цркве

Апостол Христовог Павла, који каже: *нема више Јудејца ни Јелина, нема више роба ни слободноīа, нема више мушкоī ни женскоī, јер сте ви сви један (човек) у Христу Исусу* (Гал 3. 28) јасно наглашавају да мушкарца и жену треба разумети као два пола испољавања тога једнога човека од Бога датог, у два вида отеловљеног, дакле, и наоко различитог. И оно што је наоко различито – јер суштински, генерички то је исто: *човек* – има своје име: *муж* (*мушкарац*) : *жена* на општем плану постојања. У конкретнијим контекстима њихових друштвених улога и међуодноса језик нам нуди парове *отац* : *мајка*, *брат* : *сестра*, *син* : *ћерка*, а онда и истокорене парове *род* : *родиња*, *слуīа* : *слушкиња*, *цар* : *царица*, *владар* : *владарка*.

Тако од искона језик одсликава нашу стварност, тачније оне њене сегменте који су за живот битни – речима означава и граматички обликује све појмове и све различитости који чине једну цивилизацијску парадигму. Међутим, већ једно десетлеће, у тежњи да одговоримо захтевима модерног друштва, потцењујемо себе сами, унижавамо наше језичко наслеђе сматрајући да ћемо новодонетим Законом о родној равноправности, усвојеним 29. маја у Скупштини Републике Србије, поправити положај жене, и то ни мање ни више – него кроз језик. Законодавац замишља да ће се реалност променити ако ћемо сада према свакој именици мушког рода са значењем вршиоца радње, носиоца титуле и сл. имати и именицу женског рода, тзв. социјални фемининатив, као да до сада и нисмо имали, и као да су у поменутом случају то два различита појма: *професор* и *професорка* као да уче на мушки и женски начин, *доктор* и *докторка* као да лече на мушки и женски начин. Најпре, да подсетимо да свака именица има свој – један род као граматичку категорију (мушки, женски и средњи), да се не мења по роду (као придеви, нпр. леп, лепа, лепо), да њен род откривамо на основу придева који уз њу стоји и да тај род не корелира са стварношћу на тај начин да су именице мушког рода оне које означавају мушка бића, женског рода женска бића, а средњег рода предмете; друго, српски језик – и савремени, као и старосрпски и старији типови књижевног језика – познају тзв. моцију рода – грађење именица за женска лица од основа именица мушког рода (истина, у црквенословенском творба тзв. мовираних фемининатива може бити последица превода са грчког, рецимо); треће, то су именице којима се означавају женска лица, а не професије, титуле, звања и сл. женских особа: *професорка* је женска особа *професор*, *краљица* јесте и краљева супруга, али је и женска особа са титулом краљ (монарх), као и *принцеза* или *војвоткиња*. И аналогно оном што је на почетку речено – занимање је један појам – *професор*, а њиме се могу бавити мушкарци, па се приликом упућивања род поклапа са генеричким родом занимања *професор* (мушкарци и жене професори), и жене, код којих се за упућивање користи и изведеница – *професорка* или *професорица*.

Од искона језик одсликава нашу стварност, тачније оне њене сегменте који су за живот битни – речима означава и граматички обликује све појмове и све различитости који чине једну цивилизацијску парадигму.

Др Марина Спасојевић је виши научни сарадник у Институту за српски језик САНУ

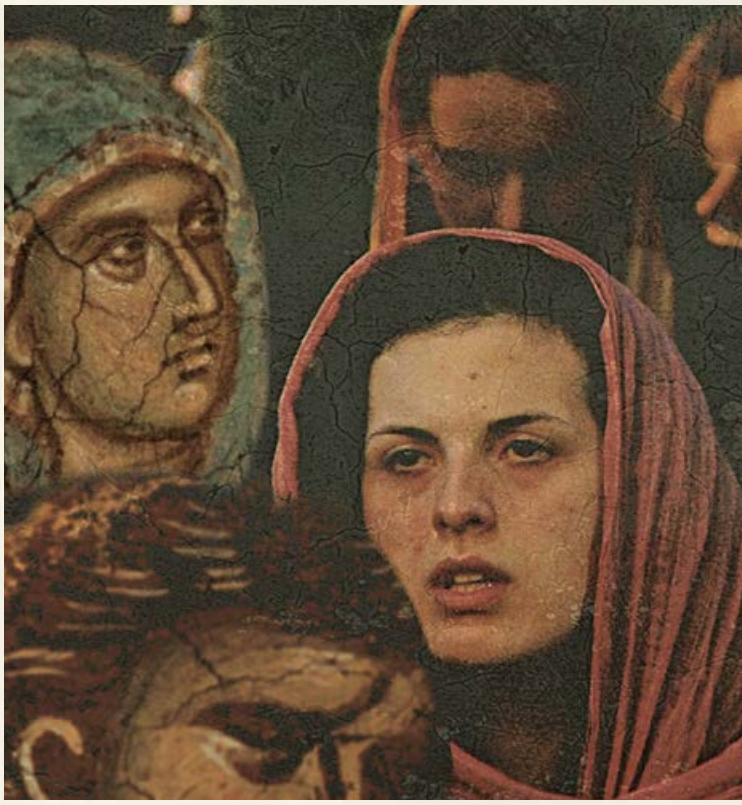

Како неретко, а неправедно и неаргументовано истичу они који себе називају савременим борцима за женска права, Црква је жену деградирала, па је она и у језику остала скрајнута, невидљива. Истичу, а не познају ни хришћанско Предање ни Цркву, а ни језик. Недовољно познајемо Цркву да бисмо о томе говорили, али смо годинама на путу на ком откривамо из језика, као неисцрпне ризнице сведочанстава, стварност прошлу и садашњу у

њега уткану. Српски језик од 12. века почиње да оставља свој печат у споменицима, а онда и да те споменике твори у два своја вида – црквеном и народном. Идући једном многовековном стазом, кроз једну алеју, дугу колико и наша духовност, може се видети да српски језик – и у свом писаном и у свом усменом виду, дакле, како у богослужбеним текстовима, тако и у народној књижевности – сведочи да су жене биле виђене, да су постојале и у Цркви и у друштву уопште без посебне уредбе, по којој бисмо их морали означити именицом граматичког женског рода. Супротно томе, како би очекивали они који сматрају да хришћанско учење потире жену, није било ни забране да се употреби именица женског рода како се не би угрозила „неприкосновеност" мушкарца.

Далеко је Црква испред нашег времена. Истина да женâ нема у свештеничкој служби, али у језику је рана Црква оставила своје трагове. Иако богослужбене функције нису намењене женама, па природно није потребно да се на жене у чину, нпр. свештеника, упућује, у првим вековима службу *ђакона* вршиле су и жене, на које се данас реферише грцизмом *ђакониса* или грцизмом са српским творбеним уобличењем *ђаконица*. Историја ране Цркве не сведочи ни о једној жени апостолу међу седамдесеторицом, што је све одраз тренутних друштвених прилика, али у каснијим вековима многи су по својој проповеди Христа и просвећењу народа били равни апостолима, па, рецимо, поред *равноапостолне* солунске браће Ћирила и Методија, и жене су Богу приводиле незнабошце као *равноапостолна* Света Нина Грузијска. У монаштву – војсци Христовој – нису дискриминисани полови, те у њиховим редовима стоји *монах – војник Христов* и *монахиња – невеста Христова*. И напредујући у ревности својој, узрастају у степен расе, мале схиме и велике схиме. Слушајући блажене успомене игуманију Манастира Манасије, мати Ангелину, запазићемо њене речи: *расофорка*, *малосхимница* и *великосхимница*. Дакле, било је потребе да се, макар и у спонтаном говору, истакне разлика између чланова мушких и женских општежића. Тако је на челу првог *игуман*, на челу другог *игуманија*, односно *настојатељ* и *настојатељка*, *настојатељица* свете обитељи, како се у богослужбеним прозбама и чује. Опет, и у женским манастирским обитељима, за послушање често се користе именице у којима је акценат на појму, а не на полу онога ко га извршава, рецимо, *економ*. У црквеном календару за светитељима, не само по броју него и по подвигу, не заостају светитељке. Богочовеку Христу Господу, *Цару Небеском*, у молитвама се придружује *Мајка Божија*, *молитељица*, *заступница људског рода*, *Богородица*, *Небеска Царица*. Она је *Владарка* и *Владичица* : *владика*. И ово је потврда за гореречено да код именица род није пуки облик, јер *владика* се мења по падежима исто као *Владичица*, али придев или заменица одређују његов граматички род, какав одговара стварности. Врло рано је, дакле, за Пресвету Богородицу, према именици мушког рода *владика*, још у словенским преводима Библије, начињена именица са творбеним наставком *-ица* (*владик-а* + *-ица* > *Владичица*).

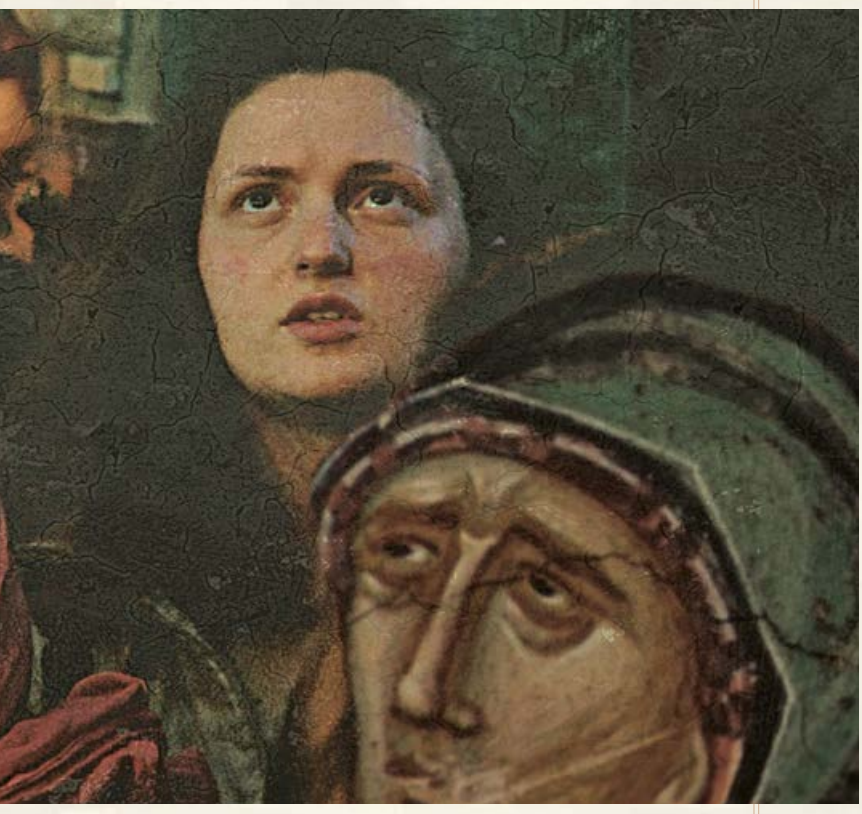

Жена јесте и била је присутна у Цркви, и са развојем цивилизације све је видљивија и све су већа њена достигнућа у свим сферама живота. Све ове именице за означавање женских особа у сфери црквеног живота (без намере да се наброје сви случајеви, већ да се опримери проблем) сведоче нам да су невидљиви закони природног језика изнад наметнутих писаних закона. Не треба заборавити ни да је глосолалија – говорење језикâ – заправо, харизма или дар Духа Светога у заједници са Оцем и Сином, дата апостолима у проповедању Речи Божије. Реч настаје када има потребе за њом, када је сврсисходна и када је у складу са обрасцима грађења речи. Правити речи без потребе посао је без покрића. Почетак равноправности јесте у ширењу свести, знању и образовању. Језик се креће у оквиру граматике и потреба – он је растегљив да задовољи стварне потребе, али се одупире када се њиме желе задовољити измишљене потребе. ■

Све ове именице за означавање женских особа у сфери црквеног живота, сведоче нам да су невидљиви закони природног језика изнад наметнутих писаних закона. Не треба заборавити ни да је глосолалија – говорење језикâ – заправо, харизма или дар Духа Светога у заједници са Оцем и Сином, дата апостолима у проповедању Речи Божије.

Немања Јонић

Хиландар и здравље

Медицина у Хиландару има веома дубоке корене. Овај манастир представља прву српску болницу која је установљена од стране Светог Саве. Он у свом *Хиландарском типику* пише 1200. године следеће: „Рекох напред нешто мало о болесној браћи нашој. Све је остављено игумановој вољи што се тиче бриге о њима. Јер треба и о њима више казати. Заповедамо да се за болне изабере ћелија која има облик болнице, и да се поставе постеље болнима за лежање и одмор, и да им се нађе болничар да их двори у свему. Ако ли мојим гресима многи падну у болест, нека им се даду и два болничара, велика арула, то јест огњиште од меди сковано и преносиво, на коме ће се топити укроп за болне и друго што им је на утеху, по могућству, за јело и пиће и друге потребе. А игуман свагда, не ретко, нека долази у болницу и нека од свег срца посећује братију и нека доноси свакоме потребно. А братија наша болесна, нека се, уздајући се у ово, не распусте тражећи нешто сувишно и што никада нису ни чули, ни видели ни окусили, већ нека се уздрже и буду скромни, задовољни само са оним чему је време и што је могуће манастиру донети, то да им се донесе. Ако им и служите заповести ради коју смо заповедили, ипак не дозвољавамо да извољевају. Мислимо да живе смерно, као што приличи монасима, да и они приме награду за трпљење, а то је уздржавање од похота и туга од болова, да им заступник буде од Бога ради насладе. Нека вам буде!" (Глава 40: *О болници и о болничарима*)

У Хиландарском архиву рукописне књиге се такође чува још један значајан споменик српске медицине – Хиландарски медицински кодекс из средине XVI века, који сведочи о постојању научне европске медицине и веома учених лекара код Срба. Овај изванредни зборник је и од велике важности за европску медицину јер је једини познати пример овако велике збирке медицинских списа салернско-монпељске школе који је написан на народном језику, а не на латинском.

Трудом здравствених радника и донатора, током последњих година опремљене су стоматолошка, интернистичка, хируршка и офталмолошка амбуланта у Хиландару.

Хиландарско лекарско друштво је струковно удружење чији је циљ обезбеђивање здравствене заштите свештеног монашког братства Свете царске српске лавре Хиландара на Светој гори Атонској. Основано је крајем 2015. године, у складу са одлуком Свештеног сабора Манастира Хиландара и с благословом његовог игумана, а на иницијативу српских лекара и њихових сарадника који већ дуг низ година добровољно пружају здравствену помоћ хиландарском братству. Друштво је добило и благослов Његове светости Патријарха српског г. Иринеја и надлежних министарстава Владе Републике Србије, пре свега Министарства здравља.

Оснивање Друштва је у великој мери подстакла и одлука Скупштине Града Београда из 2013. да градске здравствене институције пружају здравствену заштиту хиландарским монасима. Трудом здравствених радника и донатора, током последњих година опремљене су стоматолошка, интернистичка, хируршка и офталмолошка амбуланта у Хиландару. Будући да тамо свакодневно борави велики број људи

Фото: www.hld.rs

(у просеку око стотину), а сам манастир се налази на веома изолованом месту, потреба за сталним присуством лекара, одговарајуће опремљеном амбулантом и основном апотеком је од веома велике важности.

Приоритет рада Друштва јесте обезбеђивање непрестаног присуства лекара током целе године у манастиру, као и унапређење манастирских амбуланти, опреме и набавка потребног медицинског материјала, обука братства у пружању прве помоћи. Хиландарско лекарско друштво има свој кодекс, са којим чланови Друштва треба да саобразе свој рад и целокупно деловање, како би у највећој могућој мери допринели очувању светосавског хришћанског наслеђа, похрањеног у Светом предању и духовним институцијама српског народа, а пре свега у Српској православној цркви и Светој царској српској лаври Хиландару.

У досадашњем раду већина монаха је исказала заинтересованост и поверење у сарадњи са лекарима, што је временом донело резултате у виду правовременог јављања лекару, препознавање здравствене проблематике и тегоба, правилно и уредно коришћење саветованих лекова, прихватање физикалних третмана у лечењу локомоторног система, а који представљају чест здравствени проблем код монаха.

Древна хиландарска болница и Хиландарски медицински кодекс као темељи српске медицине представљају путоказ и подстицај члановима Друштва да се усавршавају у свакој врлини и знању, да литургијски узрастају, како би увек били способни и спремни да пружају стручну лекарску помоћ братству Свете царске српске лавре Хиландара, руководећи се аскетским и евхаристијским Предањем Цркве, поштујући Хипократову заклетву у целости и користећи сва достигнућа савремене медицине. Сви чланови Друштва својим радом једнако доприносе остваривању његове мисије, без обзира на којој служби се тренутно налазе. Сви су позвани да дају пун допринос, уз обавезу да поштују поредак и протоколе који су донесени са благословом игумана Хиландара и одлукама Свештеног сабора стараца.

Од свог оснивања, 24. децембра 2015. године, Хиландарско лекарско друштво истрајава у својој мисији пружања здравствене помоћи Хиландару, у чијој су амбуланти лекари присутни свакога дана у години. Први пут је до прекида дежурстава српских лекара дошло у марту 2020. године због избијања пандемије корона вируса. Иако тренутно лекари нису присутни у Хиландару, обезбеђена су сва неопходна средства, лекови и опрема за пружање прве помоћи од стране обучених монаха. Такође, лекари Хиландарског лекарског друштва су на располагању за све стручне консултације и савете манастирској братији. Српски лекари су се вратили у Хиландар на своја редовна дежурства августа 2021. године, у смањеном обиму, уз наду да ће бити настављен низ од преко 400 седмодневних дежурстава која су до сада била остварена. У досадашњем раду већина монаха је исказала заинтересованост и поверење у сарадњи са лекарима, што је временом донело резултате у виду правовременог јављања лекару, препознавање здравствене проблематике и тегоба, правилно и уредно коришћење саветованих лекова, прихватање физикалних третмана у лечењу локомоторног система, а који представљају чест здравствени проблем код монаха.

Можемо се похвалити тиме да је свест о здравственој заштити у братству наше царске лавре у последњих пет година узрасла до високог нивоа, да лекари имају добру сарадњу како са монасима, тако и манастирским радницима којима се такође пружа здравствена помоћ. На основу свега овога, здравље братије је на вишем нивоу, а за нас је веома значајно и то што су се мере превенције значајно унапредиле и што се успешно спроводе нарочито у време пандемије COVID19. Захваљујући њима од почетка пандемије па до септембра 2021. године није забележен ниједан случај заражавања, како код монаха наше светогорске царске лавре, тако и њених радника. ■

Аутор је магистар медицинских наука из Ниша, члан Хиландарског лекарског друштва

ХИЛАНДАРСКО ЛЕКАРСКО ДРУШТВО
СРБИЈА

Вирџинија Кимбол

Покров Пресвете Богородице

Вирџинија Кимбол (1940–2019) била је дугогодишњи председник Екуменског удружења Благословене Дјеве Марије у Сједињеним Америчким Државама и једна од најпознатијих савремених истраживача православне источнохришћанске традиције поштовања Пресвете Богородице.

Извор: Virginia M. Kimball, *Liturgical Illuminations: Discovering Received Tradition in the Eastern Orthros for Feasts of the Theotokos.* AuthorHouse 2010.

Приредио и превео И. Ж.

Занимљиво је испитати тајанствено значење „покрова" наслеђено од првих хришћана јеврејског порекла – повезујући га теолошки са установљењем Богородице као лађе спасења, светиње над светињама и заступнице свих хришћана. У Старом завету постоји одговарајуће значење невесте, које се наговештава кроз симболику библијског покривала – што је можда раним хришћанима, који су били упознати са јеврејским симболима, теолошки указивало на то да је Дјева Марија, од тренутка Благовести, невеста Христова и мати цркве.

Најпре је то вео или марама у вези са Ревеком, која се њиме покрила када је пришла Исаку, пре удаје за њега (Пост. 24. 65). Изгледа да је вео овде био ознака девојке за удају, која се скидала на церемонији венчања. Такав један вео искористила је Тамара како би обманула Јуду (Пост. 38. 14, 19), тако што је њиме покрила своје лице. Потом, то је и огртач налик на вео, какав су носиле жене сионске (Иса. 3. 23) и девојка из Песме над песмама (5. 7). Преводиоци Септуагинте разумели су да је то танки летњи огртач (теристрон), вероватно нешто попут ешарпи какве жене данас носе. То је и представа која се види на икони јављања Пресвете Богородице у Влахерни, Андреју Јуродивом и вернима који су се молили у храму у време када је он објавио своје виђење.

Патријарх је тврдио да мошти Христове матере нису могле да се нађу, што је била једна валидна демонстрација веровања у Маријино телесно вазнесење на небеса. Одговорио је да има само један вео од њене погребне одеће, који је потом послао Пулхерији, на њен захтев.

Предање говори о царици Пулхерији, која је средином петог века тражила од Патријарха јерусалимског Јувеналија мошти Пресвете Богородице, које је желела да смести у цркву коју је подигла у Влахерни. То се очигледно догодило захваљујући растућем интересу за реликвије светитеља. У оно време, Патријарх је тврдио да мошти Христове матере нису могле да се нађу, што је била једна валидна демонстрација веровања у Маријино телесно вазнесење на небеса. Патријарх је одговорио да има само један вео од њене погребне одеће, који је потом послао Пулхерији, на њен захтев. Друго, старије предање, учи да је Дјева поверила свој вео (на којем су се видели трагови млека којим је дојила Исуса) двема женама из њене пратње, које су га ставиле у један мали ковчег. Два племића украла су тај ковчег и донела га у Константинопољ. У синаксару празника Преноса Покрова Богородице у Влахерну, када се прославља догађај проналаска једине реликвије везане за Пресвету Богородицу 469. године, пише да је Покров Богородице из Јерусалима узео Аркадије, син цара Теодосија. Ту се такође говори о једном чуду које се догодило 310 година касније, када је цар Лав исцелио своју супругу Зои од демона, чудесном силом тог Покрова. Треба скренути пажњу да се Патријарх Димитрије 1978. године позивао на грађу из Минеја која се односи на тај празник, говорећи о могућности да се тај литургички елемент користи као извор истине, на основу предања.

Ако покушамо да анализирамо богослужење празника Покрова Богородице, суочићемо се са огромним, вековним култом Дјеве Марије. Предање о њеном појасу и можда покрову који се чувао у Влахерни (за који се касније тврдило да се нашао у поседу светогорских монаха), повезано је са чудом њеног јављања у десетом веку. То опет повезује њен култ са *успењем* (успењем) и теологијом њеног упокојења. Поред тога, постоји снажна повезаност са предањем о *аѓиазми*, извору и симболизму воде коју даје Дјева Марија, која омогућава излечење, благостање и вечни живот – што дакле ствара везу са Богородицом Живоносним источником и, опет, са реалношћу њене свагдашње материнске бриге.

Постоји снажна повезаност са предањем о *аѓиазми*, извору и симболизму воде коју даје Дјева Марија, која омогућава излечење, благостање и вечни живот – што дакле ствара везу са Богородицом Живоносним источником и, опет, са реалношћу њене свагдашње материнске бриге.

Знајући да је Константинопољ био центар хришћанства у четвртом и петом веку, а посебно центар зачетка поштовања Пресвете Богородице, важно је приметити и пратећу тему Дјеве Марије као *заступнице* (представатељнице). Она није била само заступница за здравље и благостање, како духовно тако и физички, свих који су јој приступали као путу ка Сину (*Одиѓитрија*, она која показује пут), већ су је сматрали и јединственом заштитницом града, самог места где су верници живели. Стога, сматрајући је за бранитељку Константинопоља, она је – на једном дубљем тајанственом нивоу – уједно била бранитељка самог живота. Напади Авара средином шестог века угрозили су и сами опстанак тамошњег хришћанског поретка. Бруталне незнабожачке претње царству окончале су се тек када су Авари продрли на Запад и када их је поразио Карло Велики крајем осмог века. Изгледа да је с тиме повезана и богослужбена молитва звана *Акатист*, која је била спевана и којој се придавала нарочита важност у време њихових напада на град Константинопољ. Људи запали у очајање окренули су се Мајци Божјој и певали су јој читаве ноћи, молећи њену заштиту.

Алузије у богослужбеном тексту празничног јутрења Покрова Богородице односе се на њену заштиту града, повезујући се са духом *Акатиста*. У једном тајанственијем смислу, Дјева Марија је заступница вечног града Сиона, Божјег града који припада Сину Божјем.

Такође, прослављање њеног покрова који се налази у Влахерни (2. јула) очигледно је повезано са актуелним прослављањем јављања (1. октобра, заједно са националним празником одбране Грчке, 28. октобра).

Празник Светог Романа Слаткопевца, једног од најплоднијих источнохришћанских химнографа, обележава се 1. октобра. Обично се ауторство химне *Акатиста* приписује Светом Роману. Остаје питање да ли је Свети Роман заиста сам написао ту химну или је формулисао њене песничке строфе из неке древније песничке традиције, можда из усмених извора. Повезивање Светог Романа са празником Покрова Богородице јасно се види у иконографском предању, где се прослављање Покрова ставља у исти ред са празником Светог Романа. Икона Покрова, као једна прилично компликована представа која осликава повезане догађаје, укључује Светог Романа и причу о његовом призиву

Она није била само заступница за здравље и благостање, како духовно тако и физички, свих који су јој приступали као путу ка Сину (Одигитрија, она која показује пут), већ су је сматрали и јединственом заштитницом града, самог места где су верници живели.

да буде песмописац. Ова веза сугерише да је литургијско појање „пут” ступања у животодавну реалност коју Христос омогућава преко своје мајке.

У новије доба, предање о Влахерни и тамошњем јављању Пресвете Дјеве Марије Андреју Јуродивом и његовом ученику монаху Епифанију, развија се све више. Годишње, национално поштовање „*Охи* дана” у Грчкој, 28. октобра, представља обележавање дана поноса Грчке током Другог светског рата, када се Грчка успротивила и одбила окупацију. Тај велелепни грчки празник прославља се у сећање на генерала Јована Метаксаса и његово изразито одбијање Мусолинијевог захтева да Грчка дозволи неометани улазак италијанских трупа почетком Другог светског рата. Ово је слично Дану независности који се у Грчкој прославља на Благовести, чиме се слобода од угњетача повезује са слободом која се духовно добија јеванђељем Господњим. Локални фолклор везан за „*Охи* дан” казује да су се грчки војници, грчевито се борећи у Другом светском рату, ватрено молили Богородици заступници – а неки од њих видели су лик Пресвете Дјеве са њеним покровом (или хаљином) раширеним преко бојног поља, који штити војнике.

Локални фолклор везан за „*Охи* дан” казује да су се грчки војници, грчевито се борећи у Другом светском рату, ватрено молили Богородици заступници – а неки од њих видели су лик Пресвете Дјеве са њеним покровом (или хаљином) раширеним преко бојног поља, који штити војнике.

На традиционалној икони Покрова Богородице, какву представља традиција Новгородске школе из петнаестог века, Дјева је насликана како лебди на таваници црквене апсиде, са два анђела који придржавају покров. Две групе апостола и пророка представљају свете из виђења Андреја Јуродивог, окупљене са обе стране Пресвете Дјеве. Према Успенском и Лоском, у каснијим традицијама уместо покрова сликао се епископски омофор. У групи међу пророцима види се и Свети Јован Крститељ како показује свитак на којем пише: „Покајте се, јер се приближило Царство Божје”.

У скоро свим православним црквама после десетог и једанаестог века јавља се широки стојећи лик Пресвете Дјеве са Христом у апсиди изнад олтара, који се назива *Платитера*. Приказује Дјеву Марију и Христа на њеним грудима у амблематској форми, са рукама раширеним у позицију оранте, које држе раширени вео или огртач. Изгледа да је то продужетак слављења Матере заступнице, Влахернске Дјеве која грли небеског Бога својим телесним рукама (тајанствено названа *платитера*, „шира од небеса”), а потом сабира и децу Христа, њенога сина, под своју материнску заштиту. На пример, у олтарској апсиди Цркве Богородице Перивлепте у Охриду (из 1295. године), налазимо Богородицу како стоји са широко испруженим рукама у позицији молитвенице, са велом који се грациозно отвара.

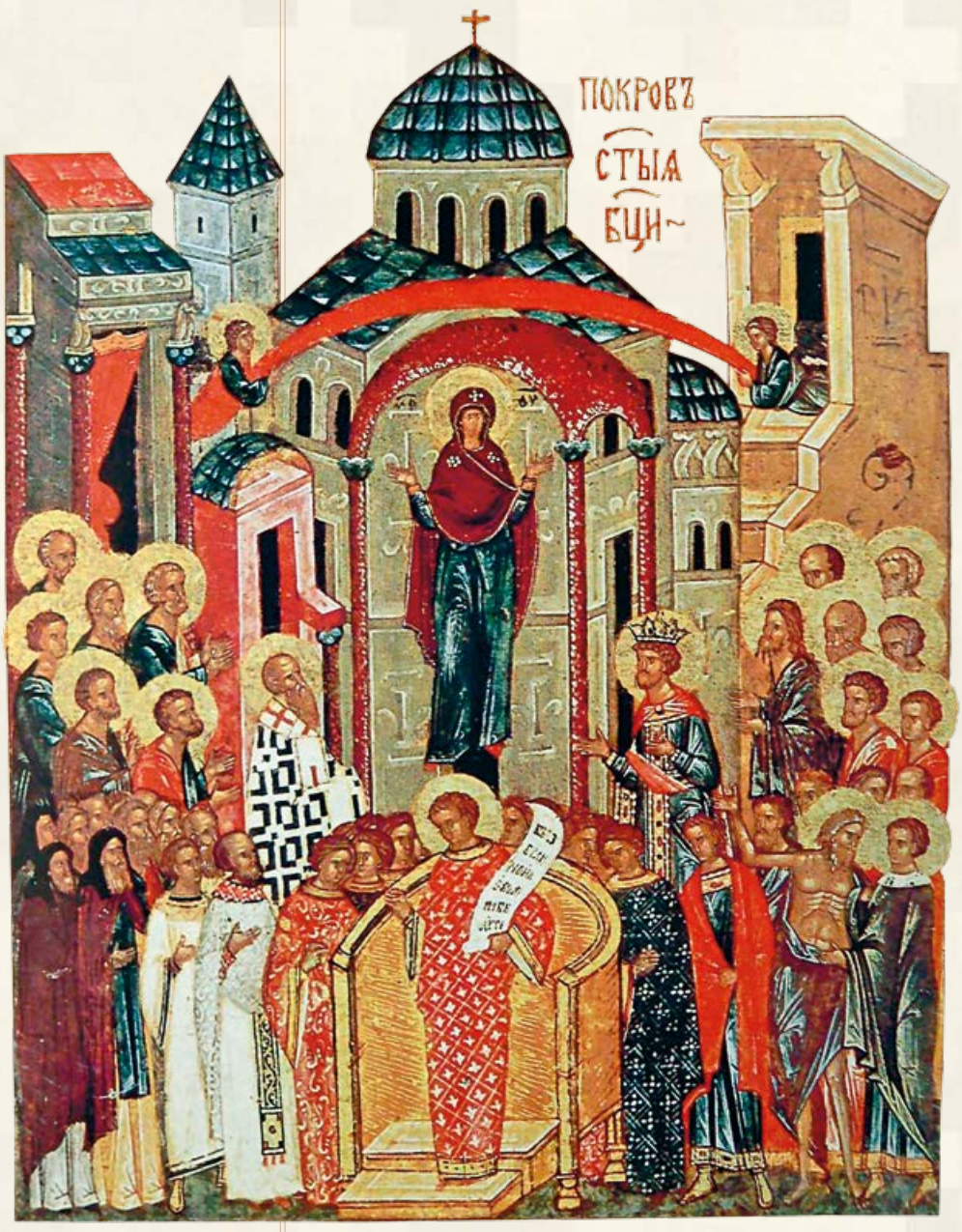

Ђакон Никола Милић

Шира од земље и пространија од неба

Чудотворне иконе Пресвете Богородице на Светој Гори

Атос, који је пригрлила и оградила Богородица, обилује чудотворним иконама које су доказ њеног милосрђа као посреднице између људског рода и Бога Слова. Само име *Света Гора* значи да је то место светости и очишћења, којим су корачале толике свете стопе и чије је тло натопљено сузама, знојем и крвљу хиљада светих отаца. Једном речју, Света Гора је место врлина и добрих дела.

Постоје многобројне иконе Пресвете Богородице, кроз које Богородица у прошлости, као и данас, открива своју милост путем чудесних дела. У окриљу цркве постоје иконе из којих испарава мирис или излази светлост, такође и иконе из којих капљу сузе или крв. Чудотворним се називају због необичног начина на који су откривене, или због неких чуда које се повезују са њима. Одређене су откривене под необичним околностима, док су неке пронађене након визије или снова. Према црквеном учењу, поштовање икона Мајке Божје јавља се у доба апостола, а први сликар који је израдио њену икону био је Свети апостол Лука.

За чудотворне иконе није битно којем времену припадају, на каквом су материјалу рађене и ко им је био уметник – творац. За њих је битна харизма преко које се очитује божанска чудотворна сила.

У средишту Свете Горе, у Кареји, која је административно седиште Атона, налази се најстарија светогорска црква, названа Протат. У олтару садашњег Протата налази се чудотворна икона *Достојно јест*.

Према предању, у доба иконоборства, икону је позледио један војник, ударивши је сабљом тако снажно да је икона као жива прокрварила потоцима крви, која је текла све до морске обале. Потресен чудом, грешник као покајник остаде на Атосу замонашен. Једнога дана, икона, још увек крвава, стиже на обалу Атоса и грешник је предаде протосу, који јој даде почасно место у олтару.

Такође, према предању, Свети архангел Гаврило руком је у камену записао речи слављења Пресвете Богородице, посетивши током ноћи послушника у једној келији недалеко од Кареје, док је старац био одсутан. Старац је објавио то сабору Светогораца и сви су једним устима и једним срцем прославили Господа и Матер Божју, певајући нову песму. Из тог разлога црква до данас пева анђеоску песму *Достојно јест*, а икона пред којом је архангел певао дотичну песму пренета је у Карејску цркву. Пред овом иконом моле се при душевним и телесним болестима, за очување брака, у несрећним случајевима за помоћ у муци и беди.

У поседу Ватопеда налази се неколико чудотворних икона. Патронална икона ватопедска је због тога, по месту чувања у олтару и прозвана *Ктиторска*, али и *Олтарница – Виматариса*. О њој традиција вели следеће: у IX и X веку, за време страхота арапске најезде када се разарало и пљачкало у Средоземљу, један свештеник који је служио у олтару, сакрио је *Ктиторску икону* у бунар са свећом која се није угасила све док икона није била пронађена. А свећа која је неугасиво горела пред иконом Мајке Божје Ктиторке, до данас без престанка гори са десне стране ове свете иконе, јер монаси стално додају восак. Ова света икона данас се налази у Саборном храму на горњем трону.

Икона *Одигитрије Мироточиве* која се у ватопедској обитељи слави 17. новембра, звана је и *Келарница*. Пружила је помоћ Генадију

Чудотворна икона Пресвете Богородице *Достојно јест*, Протат, Кареја

Чудотворна икона Пресвете Богородице *Олтарница – Виматариса,* Манастир Ватопед

дохијару, који је, чувајући масло за потребе цркве, остављао монахе у трпезарији без њега. Једног дана, по наредби игумана да донесе масло за монахе, он силази у оставу убеђен да ће наћи празне ћупове. Међутим, они су сви били испуњени милостивим залагањем Богородице.

Чудотворна икона Пресвете Богородице *Одитрија Мироточива,* Манастир Ватопед

Ватопедска икона *Утешитељка (Парамитиа)* слави се од 21. јануара 867. године, када је проговорила у јеку разбојничког напада на Атос. На њеним уснама почива целомудрени осмех, упозорење и утеха, док је лице превечног младенца и Бога претеће, а покрети испуњени срџбом и гневом. Чудотворна Богородичина помоћ наступила је када су се разбојници ноћу прикрили да би ујутру – када се отварају манастирска врата – побили калуђере и понели плен. После јутрења, монаси су се разишли по келијама, а у цркви је остао игуман, који се молио пред иконом која је одједном гласно проговорила: „Данас не отварајте манастирска врата, већ идите на зидине манастира и отерајте разбојнике.”

Чудотворна икона Пресвете Богородице *Утешитељка – Парамитиа,* Манастир Ватопед

Игуман са запрепашћењем погледа икону Богородице, која је оживела. Младенац, пруживши своју десницу на уста Богородице, рекао је мајци: „Не, Мати моја, не говори им, нека буду кажњени.” Но, Мати је, не испуштајући руку Сина, поновила своја упозорења да не отварају врата. Од тада па до данас ова икона позната је под именом Утешитељка. Пред њом се врши постриг монаха, а свакодневно се поје молебан Мајци Божијој Утешитељки.

Манастир Ивирон се налази у североисточном делу Атона. У њему се чува чудотворна икона Пресвете Богородице названа *Портаитиса (Вратарица).* На Атосу о њој постоји предање како је у доба иконоборачких прогона у Никеји бачена у море, где је пливала све до 21. априла 831. године. Ивиронски монаси су је пронашли на обали, јер је

светлећи стуб који је сишао са неба обележио место где се налазила и указао да је реч о чудесној појави. Тада старац Гаврило Ивиронски наређује да се икона пренесе у цркву. Три пута су монаси покушавали да икону сместе у храм, но она је увек сама одлазила крај улазних врата и на крају је проговорила, тражећи да је више не ометају – јер она не жели да њу чувају, већ је она та која чува њих.

Од тада, дакле, па све до данас ова света икона стоји на истом месту, које је сама Богородица изабрала, па се по томе и зове *Вратарица*, а по манастиру је још називају Богородица Ивиронска. По подизању параклиса капија је саграђена на другом месту. Од тада су се у овом манастиру, пред *Вратарицом*, догодила небројена чуда.

У светом манастиру Дохијару чува се следећа писана повест о икони *Пресвете Богородице Брзопомоћнице*. Испред манастирске трпезарије била је живописана на зиду једна Богородичина икона велике старости, са особито очуваним, неоштећеним ликом. Пред овом иконом био је пролаз којим су оци пролазили у трпезарију. Један трпезарац је, давне 1664. године, стално ту пролазећи, ноћу себи осветљавао пут упаљеним свећама. Једне ноћи чуо је упозорење да више не проноси свеће поред ње. Не схвативши међутим да глас допире из иконе, него мислећи да се неко од братије шали са њим, он није придао великог значаја овом догађају и наставио је по свом обичају да пролази истим пролазом са упаљеним свећама. Једнога јутра, не много дана по првом гласу, братија га је затекла како лежи слеп испред иконе у истом пролазу. Ослепели трпезарац, отац Нил, не хтеде ни у своју келију отићи, него остане у једној стасидији преко пута свете иконе, молећи се и ноћу и дању са сузама и са тугом Пресветој Богородици, тражећи да му у знак опроштаја поново подари вид, како би гледајући свету икону славио и хвалио са благодарношћу њен Богом прослављени лик.

Чудотворна икона Пресвете Богородице *Брзопомоћница* Манастир Дохијар

Чудотворна икона Пресвете Богородице *Портаитиса (Вратарица)*, Манастир Ивирон

Са новим благодатним гласом и радосним речима поврати се несрећном трпезарцу вид на начин натприродан и чудесан, за шта се прочуло по читавој Светој Гори. Мноштво монаха, у жељи да и сами постану сведоци овог великог чуда које се десило у њихове дане, стицало се из свих манастира у овај свети манастир на поклоњење чудотворној икони Брзопомоћнице. Место око свете иконе са великим поштовањем и достојанством ограђено је и са њене десне стране подигнут је свети храм посвећен Пресветој Богородици – чудотворној Брзопомоћници.

Сва излечења и многа друга чуда која је од тада учинила и чини сваког дана није могуће забележити. Показала се другом Силоамовом крстионицом: слепима дарује вид, лечи хроме, непокретне, а нарочито помаже нероткињама, многе је од утапања у мору избавила, заробљенике ослободила, штеточине много пута отерала и уништила, и друга безбројна чуда чини непрестано свим православним хришћанима који јој побожно прибегавају.

Јеромонах Игњатије Ђорђевић

СВОЈИМ ПАРОХИЈАНИМА КЊИГУ НА ДЛАН

О формирању црквене библиотеке у селу Кутлеш

Мало је људи у лесковачком поморављу који нису чули за име свештеника Тихомира Радивојевића. Сада му је осамдесет осам година. Дочекао нас је у хладовини свог дворишта, у улици Топлице Милана, у Лесковцу, са књигом у руци. Рођен је давне 1933. године у селу Миланово. Завршио гимназију у Лесковцу и богословију у Призрену. Епископ нишки Јован рукоположио га је за ђакона, а потом и за свештеника 1956. године и поставио на парохију јашуњску. На њој је са својом супругом Живаном и двоје деце служио до 1973. године, када је добио кутлешку парохију, на којој је остао све до 2007, након педесет једне године активне службе. Он је пример по којем видимо како су све друштвене промене и догађаји првобитно потекли из мисли једног човека.

Идеја о томе да кутлешка црква добије библиотеку потекла је са једног братског састанка у Лесковцу 1979. године, на којем је тадашњи Епископ нишки Иринеј казао свештеницима да би свака црква требало да има своју библиотеку.

Село Кутлеш је седиште парохије, које се налази 23 км северно од Лесковца. Тамошња црква, подигнута 1907. године, посвећена Преподобној Параскеви, стоји на једном пропланку овог равничарског насеља.

Парохија обухвата села: Кутлеш, Липовицу, Шарлинце, Међу и Драшковац, а до недавно је под њеном надлежношћу био и Брестовац. У пространој порти, поред старог парохијског дома, отац Тихомир је подигао објекат са великом салом. У њој се данас налази библиотека коју је основао. Она бројношћу свог фонда предњачи у Епархији нишкој, док село Кутлеш чини јединственим сеоским насељем у Србији са овако великом збирком књига.

Идеја о томе да кутлешка црква добије библиотеку потекла је са једног братског састанка у Лесковцу 1979. године, на којем је тадашњи Епископ нишки Иринеј казао свештеницима да би свака црква требало да има своју библиотеку. Отац Тихомир је прихватио овај предлог, схвативши да од већ постојећих црквених часописа, попут *Црквеног гласника*, *Православног мисионара* и *Светосавског звонца*, може да се оформи почетни књижни фонд. Нашао је подршку у црквеном одбору и парохијанима који су активно учествовали у богослужењима. Први дародавац који се одазвао на молбу биле су *Вечерње новости* са својом едицијом романа „Миленијум".

Отац Тихомир се након тога почео обраћати многим издавачким кућама широм Србије, библиотекама и манастирима. Његова жеља да једна овако мала, рурална средина добије своју библиотеку инспирисала је готово све да се одазову његовим молбама. Почеле су да пристижу књиге из Лесковачке библиотеке „Радоје Домановић", Народног музеја у Лесковцу, Лесковачког културног центра, Српске академије наука, Матице српске, Библиотеке града Београда, Народне библиотеке Србије, Манастира Хиландара, Митрополије црногорско-приморске, Шумадијске епархије и многих других епархија српске цркве, Манастира Каленић, Рукумија, Липовац, Свети Роман,

Отац Тихомир је неуморно радио, обраћао се молбама, звао, примао књиге и разврставао их. Због свега учињеног, Његова светост Патријарх српски г. Иринеј одликовао га је у звање протојереја ставрофора.

Протојереј ставрофор Тихомир Радивојевић, пензионисани парох кутлешки

Велика Ремета, из чувених издавачких кућа попут *Лаїуне*, *Вулкана* и оних мање познатих државних институција, политичких странака и појединаца чија имена је тешко набројати. Отац Тихомир је неуморно радио, обраћао се молбама, звао, примао књиге и разврставао их. Због свега учињеног, Његова светост Патријарх српски г. Иринеј је одликовао пензионисаног пароха кутлешког Тихомира Радивојевића у звање протојереја ставрофора и ставио у дужност економском одељењу Патријаршијског управног одбора Српске православне цркве да упути распис издавачима за донације књига – што је још више обогатило библиотеку.

После одласка оца Тихомира у пензију, свештеници Душан Капларевић и Иван Јанковић, који су га наследили на парохији, наставили су започети рад. Данас библиотека поседује преко петнаест хиљада књига. Међутим, простор за њихово ажурирање постао је премален, те се одређена количина још увек налази у кутијама. Садржај је разврстан по фондовима, на дечију и светоотачку литературу, српску и светску књижевност, историју, стручну литературу из пољопривреде и здравства. Због великог броја издања локалних аутора, планира се оснивање завичајног одељења. Интересовање за библиотеку је велико, коришћење се не наплаћује, а њени чланови су, по речима проте Тихомира, и стари и млади, док је највише средњошколаца и студената. Сала библиотеке има столове и клупе, те се може користити као читаоница.

Отац Тихомир је пре три године започео оснивање нове библиотеке при цркви у Доњој Локошници, која сада поседује једанаест хиљада књига, а ове године се ангажовао око стварања библиотеке у Манастиру Светог Јована Крститеља у Јашуњи. Отац Тихомир је својим радом задужио будуће генерације овог краја. Памтиће га по његовим речима: „Књиге се читају ради знања, а ја желим својим бившим парохијанима да знање доведем на кућни праг, а књигу на длан.” Својим личним примером, љубављу према књизи, он и данас, у дубокој старости, показује да се човек уз њу развија, боље мисли и испуњеније живи. ■

Садржај је разврстан по фондовима, на дечију и светоотачку литературу, српску и светску књижевност, историју, стручну литературу из пољопривреде и здравства.
Због великог броја издања локалних аутора, планира се оснивање завичајног одељења.

ПОКРОВ ПРЕСВЕТЕ

САБОР ПОКРОВА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У МАНАСТИРУ ЂУНИС

Служио Епископ мохачки г. Дамаскин

БОГОРОДИЦЕ 2021.

КРСНА СЛАВА 63. ПАДОБРАНСКЕ БРИГАДЕ У НИШУ

Додељен Орден Светог Саве другог степена славној формацији

Медијско-информативна служба Епархије нишке

Запис о страдању Митрополита нишког Мелетија и родољуба

Током реализације пројекта *Извори за проучавање српског језика на тлу југоисточне Србије у XVIII и XIX веку* у организацији Огранка САНУ у Нишу, у којем учествује и Православна епархија нишка, пројектни тим пронашао је у Библиотеци Народног музеја у Нишу запис на корици једне богослужбене књиге, где се помиње страдање Митрополита Мелетија и родољуба.

Драгоценост овог записа, откривеног у години када се навршило 200 година од њиховог страдања, значајна је и због набрајања имена страдалих родољуба. Такође, овај запис открива и тачан број и имена страдалих: Митрополит Мелетије, поп Стојан, поп Ђорђе, Радисав, Младен и Голуб страдали су вешањем, а Али-паша је посечен мачем. Писмо њиховог егзекутора Хусеин-паше Гаваназоглуа Марашли Али-паши помиње погубљење Али-паше и вешање Митрополита, двојице свештеника и два ћајифа.

На споменику обешеним Нишлијама из 1913. године помињу се имена петорице хришћана, а овај запис недвосмислено потврђује да их је ипак било шесторица.

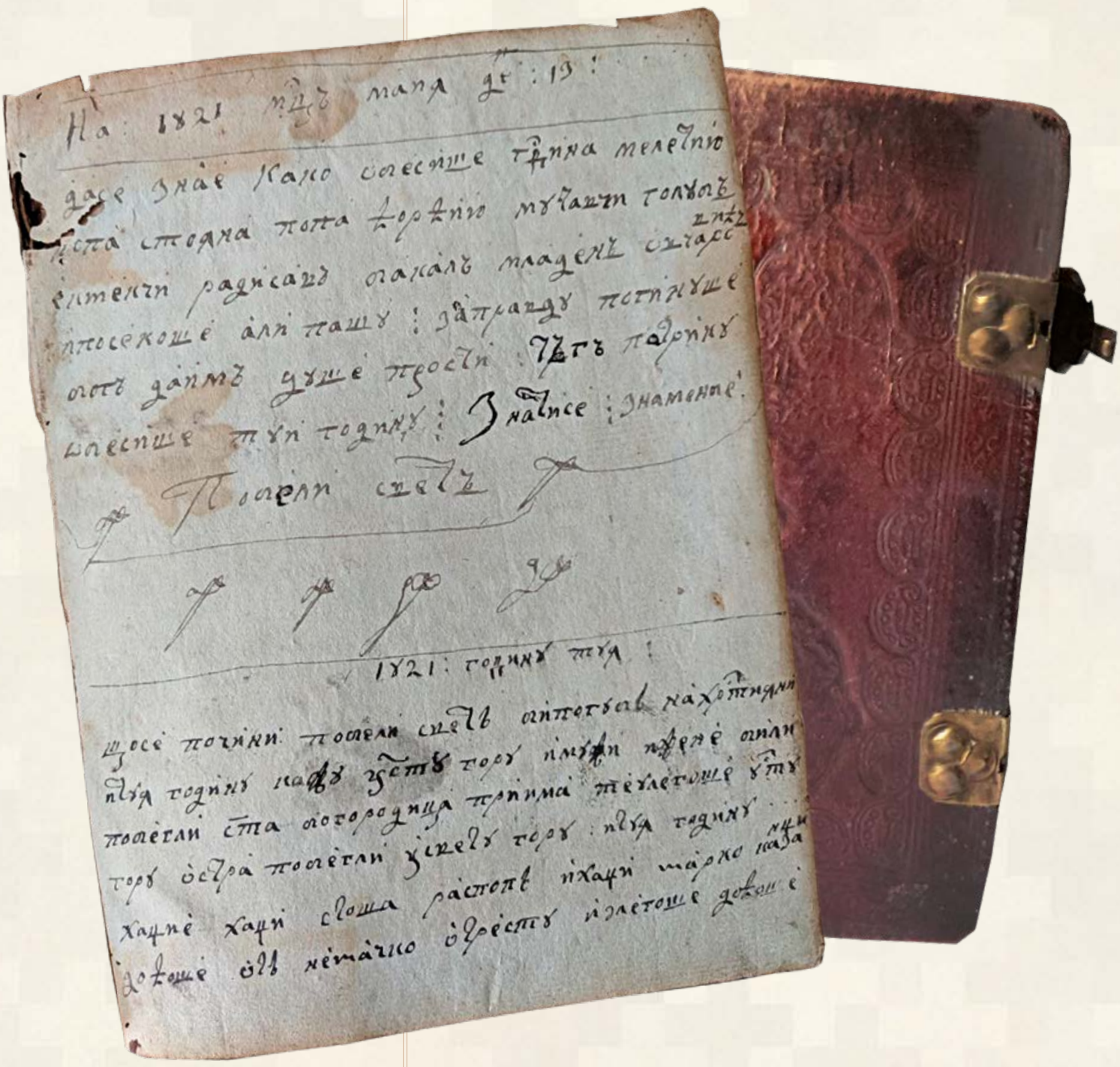

Протођакон Далибор Мидић

Нишка буна

ве године навршава се 180 година од Нишке буне, у историографији познате и као Милојева и Срндакова буна. Устанак сељака нишких села Каменице и Матејевца, претворио се за веома кратко време у озбиљан унутрашњи потрес у Османској империји. У овом устанку, али и периоду након њега, важну историјску улогу имала је и Нишка митрополија.

Узроци који су претходили устанку били су небројени. Као главни разлог наводи се незадовољство традиционалних политичких струја у Османском царству према Гилханском хатишерифу из 1839. године, који је гарантовао равноправност пред законом, без разлике верске и етничке припадности свих поданика Османског царства. Антиреформска пропаганда код широких слојева исламског становништва сматрала је увођење ових реформи (танзимата) погубним по муслиманско становништво. Провинцијски управитељи широм царства, започели су системске прогоне немуслиманског становништва, а један од њих био је и нишки Мустафа Сабри-паша. Страдање хришћана доживело је врхунац на Васкрс 1841. године, када су у Каменици Османлије поклале мушкарце и извршиле масовно силовање жена у цркви. Покољ је почео када је братанац Сабри Мустафа-паше убио једну девојку коју није успео да добије и преведе на ислам.

Већ у Томину недељу 6/18. априла Милоје Јовановић из Каменице и Никола Срндаковић из Горњег Душника подижу устанак, а центар устаника био је атар између села Матејевац и Каменица. По претходном договору, на устанак су се одмах подигли поред нишког још и пиротски, врањски и топлички округ, Кумановска нахија, а устанак се проширио чак до Видина, Знепоља и Источне Румелије. Међу устаницима нарочито су се истакли свештеници Симон из Лесковца и Ђорђе Јанковић из Пољанице. Према неким подацима, на устанак се подигло око 20.000 људи.

Кнежевина Србија и кнез Михаило Обреновић одбили су да помогну устанике. Оружја није било довољно, а сам устанак и поред великих успеха врло брзо доживео је расуло због неслоге и издаје међу хришћанима. Музеј црквених старина Православне епархије нишке у својој сталној поставци чува Пентикостар горњоматејевачког храма Вазнесења Господњег. У њему је забележено неколико догађаја, а историјски и палеографски најзначајнији запис је онај из 1841. године о издаји Нишке буне. Запис почиње на 301. страни, а завршава се на 315. Писан је црним мастилом, курзивним словима, читким и лепим рукописом. Аутор овог записа је највероватније свештеник Игњат Ђорђевић, парох горњоматејевачки.

Запис сведочи да се 15. марта 1841. године у Горњем Матејевцу скупило 18.000 дуката, 30.000 цванцика и 15.000 рубаља. Овај новац сакупљен је у Нишком вилајету за куповину оружја, барута и муниције. Према запису, 11. априла Османлије разбијају шанац код села Кутина, а 12. априла Матејевац и Каменицу. Новац који је сакупљен за куповину оружја остао је на чување код двојице људи од поверења – Жике Ђорићевога и Иге Шићерковога. Искористивши устанак и његов слом, као и пад Каменице и Матејевца, присвојили су новац за себе, па чак и потказали османским властима организаторе устанка. Том приликом ухапшен је Станко Бојаџија, вођа устанка у власотиначком округу, и још петорица устаника. Запис се завршава речима: „Кад год заузме Србија Горне Матевце, да је свакому на знање, који зна да прочита овај запис у Пентикостар што је

Запис сведочи да се 15. марта 1841. године у Горњем Матејевцу скупило 18.000 дуката, 30.000 цванцика и 15.000 рубаља. Овај новац сакупљен је у Нишком вилајету за куповину оружја, барута и муниције.

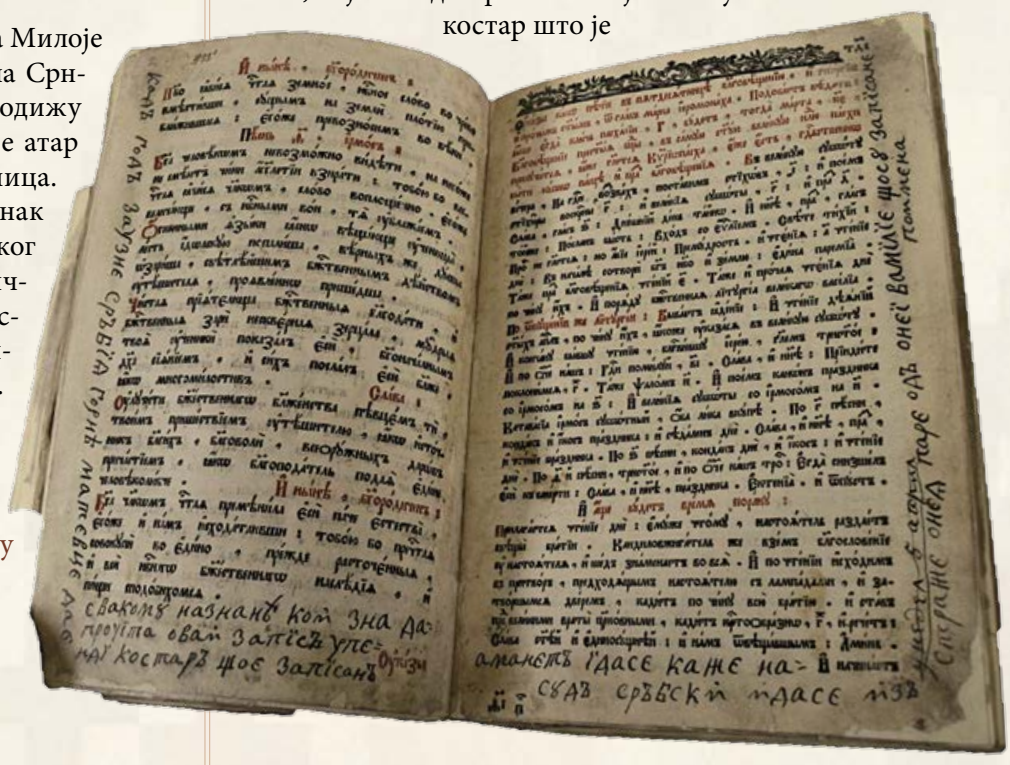

Запис на Пентикостару из Храма Вазнесења Господњег у Горњем Матејевцу

записан аманет и да се каже на суд српски и да се истраже онеја паре од онеј вамилије што су записане по имена. После Турци откараше Станка Бојаџију у Стамбол за ову работу кад и оптужи Жика Ђорић и Ига Шићерков. И такој даје свакому на знање, и да неје просто који знаје да не каже овај препис што у њега гласи."

Мустафа Сабри-паша позива Арнауте из Топлице и Јабланице, који крећу ка Нишу. Хорде башибозучке дружине (нерегуларних паравојних јединица), потукле су скоро све устанике. Османлије, Арнаути и Черкези спровели су окрутне одмазде, прогоне, убиства и пљачке. Села Матејевац и Каменица су у потпуности опљачкана и спаљена, као и на десетине храмова и 224 села. Преко 11.000 људи спас је пронашло у Кнежевини Србији.

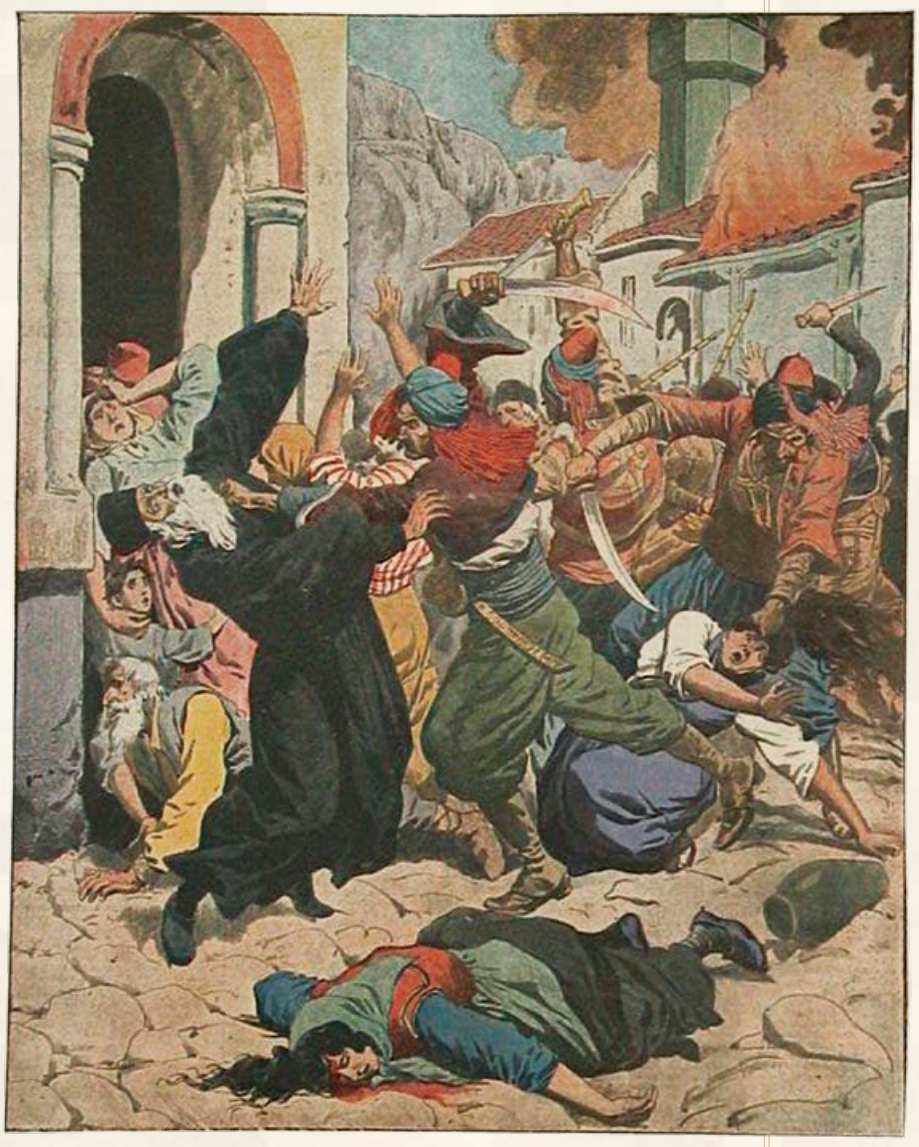

Илустрација са насловне стране француског магазина *Le Petit Journal* (27. октобар 1912. год.) на тему страдања Срба под Турцима

Порта, увидевши немире који потресају велики део царства, решила је да смири одмазду и спречи даље крвопролиће. Адолф Жером Бланки, француски новинар и путописац, бележи да је важну улогу у овој политици Порте имао Митрополит нишки Григорије: „Паша је као последњи излаз мољакао посредовање високог свештенства грчке Цркве, које је придобио за своје интересе жртвујући велики део свог кварно стеченог богатства. Такође, преко Епископа Ниша послао је богате поклоне Михаилу, сину кнеза Милоша, који је у то време управљао Србијом, тражећи од њега да посредује код разјареног народа. Уздајући се у обећања која је паша дао свештенству грчке Цркве, које је заседало у Нишу, да треба исправити неправде према њима, заплашени изопштењем из цркве, већина побуњених сељака се мрзовољно и негодујући вратила својим домовима."

Хорде башибозучке дружине (нерегуларних паравојних јединица), потукле су скоро све устанике. Османлије, Арнаути и Черкези спровели су окрутне одмазде, прогоне, убиства и пљачке.

О успешности мисије Митрополита Григорија сведочи и чињеница да се до 1843. године скоро сво расељено становништво вратило на своја огњишта. У Архиву Председништва владе у Истанбулу (Başbakanlık Osmanlı Arşivi), чува се писмо на грчком језику, потписано од Митрополита Григорија и представника Нишке митрополије, еснафа и угледних грађана. Писмо је адресирано Порти, а доноси драгоцене податке о обнови села и повратку становништва. Писмо сведочи да је Порта у Нишку митрополију послала султанов ферман који су донели Јакуб-паша Ефендија, министар војни, и Тефик Беј Ефендија. Ова двојица повратила су од Арнаута сву отету стоку, која је враћена хришћанима. Митрополит, двојица свештеника, двојица чорбаџија, поменути султанови изасланици, Исмет-паша и Тефик-паша крећу у обилазак попаљених села и попис штете. Порта преко Митрополије убрзо шаље одштету из ихсана (царске касе) султана Абдул Меџида у износу од 150.000 куруша, за обнову села у Нишкој митрополији.

Стање је консолидовано, народ се вратио на своја огњишта, а хришћанско становништво и поред велике жртве у овом устанку уживало је посебну заштиту Порте. Систематска страдања и прогони хришћана на просторима Нишке митрополије до 1878. године више се нису понављали. ■

Војислав Живковић

Измирење светих краљева Драгутина и Милутина

Поводом седам векова од упокојења Светог краља Милутина

Односи између српских краљева, браће Милутина и Драгутина, у периоду након окончања унутардинастичког сукоба, почивају на два договора: први је био закључен одмах по завршетку сукоба, а други на састанку у Паунима. Услед неких спорних питања, нерешених споразумом из 1311/12. године, њихови односи испрва су остали хладни, мада је војни сукоб био окончан.

До коначног помирења дошло је тек у Паунима током друге половине 1314. године.

И тако, поклонивши се у умиљењу срца икони пресвете Дјеве Богородице и гробу матере своје, блажене госпође Јелене, и после овога пође ка вазљубљеноме своме брату благочестивоме и превисокоме краљу Стефану Урошу, који је тада био у славном двору своме, на дивном месту званом Пауни. И ту се састадоше са великом славом и неисказаном радошћу, и на многе дане наслађиваху се у Господу Богу своме слатке, најсрдачније и дивне љубави, и остадоше многе дане у неисказаном весељу, тако да су се посрамили сви који су зло мислили и њима слични, видећи њихову преизобилну љубав, а сви они који су их волели, радовали су се у Господу неизреченом радошћу.

Наведени цитат из *Житија краљице Јелене* надовезује се на причу о изостанку сремског краља са мајчине сахране, што је историчаре наводило на два закључка: 1) између браће су у време Јеленине смрти (8. фебруар 1314. године) односи били лоши, 2) приликом састанка у Паунима они су дефинитивно били уређени и остали су добри до Драгутинове смрти. Данило као да покушава да прикрије нову поделу властеле између присталица старијег и присталица млађег брата. Ако је сукоб међу браћом постојао у време које је претходило састанку у Паунима, они „који су зло мислили" могли су представљати властелу која се противила измирењу. Из тога проистиче да стање установљено 1311/12. године њима није било по вољи, а самим тим ни Милутин на рашком престолу. Да је постојао разлог због којих су „они који су зло мислили" били разочарани манифестацијом уређених односа браће у Паунима, то би значило да су односи били дефинитивно уређени тек тада, а не неколико година раније када је окончан оружани сукоб. Био би то уједно и коначан пораз опозиције Милутину као српском краљу.

Иако преовладава мишљење да је изостанак Драгутина са

Иако преовладава мишљење да је изостанак Драгутина са мајчине сахране показатељ да су односи међу браћом били хладни, они не дају одговор на питање због чега су они били такви. С обзиром на недостатак извора, одговор се заиста и може само нагађати.

мајчине сахране показатељ да су односи међу браћом били хладни, они не дају одговор на питање због чега су они били такви. С обзиром на недостатак извора, одговор се заиста и може само нагађати. Могуће је да је Драгутин на неки начин био повезан са недавном побуном зетске властеле против Милутинове власти. Како је побуна била угушена, на састанку је требало избећи ескалацију сукоба новим договором.

Хронолошки одредити време овог састанка није лако. Из Даниловог казивања да је до доласка Драгутина на мајчин гроб прошло *неко време* (након Јеленине смрти), не може се ништа закључити. На податак о састанку у Паунима наставља се прича о посети Симониде Каталини и Драгутину у Београду, након чега су две краљице заједнички посетиле Јеленин гроб. До ове посете дошло је за живота краља Драгутина, дакле пре марта 1316. године, а *мало времена* након састанка у Паунима. Хронолошки оквири ових догађаја могу се додатно сузити у период након средине 1314. године, јер је мало вероватно да су се они одвијали током побуне Стефана Дечанског. Из свега изреченог произлази закључак да састанак у Паунима, као и посету Симониде Београду, треба сместити у другу половину 1314. или у 1315. годину.

Милутин је изабрао „великоимениту своју властелу са њиховим женама" и послао их са Симонидом у Београд. Велелепна поворка доспела је у Београд, где се у „великој саборној цркви митрополитској поклонише са умиљењем чудотворној икони пресвете Богородице". Потом су се састали са Драгутином и Каталином. Обавештен о доласку Симониде и Милутинове властеле, Драгутин је заповедио да се у Београду окупе сви силни и великоименити државе његове. Посебну пажњу привлачи сведочанство о боравку угарских посланика у Београду: „И од угарске земље иђаху славни и благородни, послани од свога краља, носећи различите дарове, на дивну част и похвалу овога благочестивога". Симонида и Каталина потом одлучише да се упуте на Јеленин гроб на заједничко поклоњење. Пратила их је великоименита властела Сремске земље. Након посете Јеленином гробу, Каталину и властелу свога брата Милутин је угостио и богато обдарио. Симонидина посета Београду и Каталинина посета краљу Милутину, заједно са верном властелом са оба двора, представљала је нову манифестацију новоуређених односа међу браћом. Посета страних изасланика у Београду показује заинтересованост Карла Роберта за унутрашња збивања у српској држави и доказује да је сремски краљ поново прихватио вазалне обавезе према угарском краљу.

Симонидина посета Београду и Каталинина посета краљу Милутину, заједно са верном властелом са оба двора, представљала је нову манифестацију новоуређених односа међу браћом.

Треба обратити пажњу да је свечаном скупу, поред Симониде, Каталине и Драгутина, присуствовала и властела оба српска краља. Уследила је узвратна посета Драгутинове супруге и властеле земљама краља Милутина. Била је то још једна јавна обзнана уређених односа међу браћом. Очигледно је Симонидин долазак био осмишљен са циљем да се такви односи још једном нагласе. Стиче се утисак да је за упадљиво наглашавање добрих односа међу браћом, како у Паунима, тако и у Београду, морао постојати разлог. Посета изасланика угарског краља показатељ је да су у време Симонидине посете односи између Карла Роберта и Драгутина морали бити уређени. Такође, присуство Милутинове властеле и супруге посредно указује да се и он сложио са условима споразума који је између сремског и угарског краља закључен. Иако ближе одредбе споразума нису познате, он је свакако морао садржати и признање права Драгутину да престо остави сину Владиславу. ■

Протојереј др Атанасије Поповић

Мало је познато да је из алексиначког краја, у време пре Другог светског рата, поред знаменитог проте Стеве Димитријевића, потекао још један учени свештеник који је био доктор богословских наука и професор на Православном богословском факултету у Београду.

Свештеник Атанасије Поповић је рођен 18. јануара / 1. фебруара 1890. године у селу Лоћика, Среза моравског, Округа нишког, у породици земљорадника. Као унук свештеника, определио се за свештенички позив и завршио Богословију Светог Саве у Београду са одличним успехом. У овој школи радио је годину дана као васпитач, након чега је отишао на одслужење војног рока. После војске био је постављен за писара Духовног суда у Нишу, где је остао до 1. августа исте године. У чин ђакона рукоположен је крајем јуна 1911, а у чин свештеника августа исте године.

Већ у јесен 1911. године, као питомац Светог архијерејског сабора отишао је у Черновиц (Буковина) ради студија на тамошњем Богословском факултету. По прописима овог факултета апсолвирао је у јулу 1914. године и одмах се пријавио за докторски испит из теологије. Због настале ситуације, везане за прекид дипломатских односа између Аустроугарске и Србије, он је као српски поданик од стране аустроугарских власти са женом и дететом био протеран из Черновица у Румунију. Одатле је преко Букурешта, Крајове и Турн Северина дошао у Србију. За време напада непријатеља на Србију 1915. године, одступио је са војском до Подгорице и Скадра, где се разболео. Као болесник био је враћен у Подгорицу, где је по уласку Аустроугарске војске заробљен. Као заробљеник био је интерниран у логор у Добоју, а одатле, као грађанин са територије која је била под бугарском окупацијом, послат у своје место боравка Алексинац. За кратко време обављао је свештеничку дужност у Алексинцу, заједно са бугарским свештеником, у чије име је водио евиденцију или самостално обављао службу. Доласком новог бугарског свештеника његове дужности су престале, а почетком октобра 1916. године био је интерниран у Бугарску. Тамо је обитавао у логорима, заједно са протом Стеваном Димитријевићем, тада ректором Призренске богословије, и још једним свештеником из Кормана.

Свештеник Атанасије Поповић, као унук свештеника, определио се за свештенички позив и завршио Богословију Светог Саве у Београду са одличним успехом. У овој школи радио је годину дана као васпитач.

Фото: Архив Епархије нишке

По повратку у Алексинац, по наредби Епископа нишког радио је као свештеник житковачки и вршилац дужности алексиначког намесника. У исто време радио је и као хонорарни наставник у гимназији у Алексинцу. На овим дужностима остао је до септембра 1919. године, када је на сопствени захтев разрешен ради завршетка студија. У Черновицу је убрзо дипломирао, а 1921. године и докторирао, полагањем докторског испита. Пре тога Поповић је путовао по академским центрима Западне Европе. На пример, посетио је

У Черновицу је убрзо дипломирао, а 1921. године и докторирао, полагањем докторског испита. Пре тога Поповић је путовао по академским центрима Западне Европе. Посетио је философске факултете у Фрајбургу и Берну, где је од јуна 1920. до краја марта 1921. године вршио дужност свештеника – чувара војних гробова у Швајцарској.

философске факултете у Фрајбургу и Берну, где је од јуна 1920. до краја марта 1921. године вршио дужност свештеника – чувара војних гробова у Швајцарској. Од 1921. до 1924. године радио је као професор гимназије и учитељске школе у Алексинцу, када је прешао у Београд, на место суплента, касније и професора у Првој и Четвртој мушкој београдској гимназији.

За доцента на Богословском факултету на катедри за морално богословље био је изабран 1932, а од јула 1939. до своје смрти 1945. године био је ванредни професор на истој катедри. На оба ова места био је постављен указом министра просвете, према тадашњим процедурама. Указом Патријарха Варнаве фебруара 1933. године заслужио је чин протојереја. Још три пута је подузео студијска путовања у иностранство: у Аустрију, Мађарску, Немачку и Швајцарску 1934. године, у Аустрију, Немачку, Швајцарску и Чехословачку 1935, а у Немачку, Мађарску, Грчку и Румунију 1940. године.

ПРОТОЈЕРЕЈ
Dr АТАНАСИЈЕ М. ПОПОВИЋ
ДОЦЕНТ УНИВЕРЗИТЕТА

МОРАЛНИ ЗАКОН

КЊИГА I

ПРИРОДНИ МОРАЛНИ ЗАКОН

БЕОГРАД
ШТАМПАРИЈА „СОКО“, МИЛИВОЈА Ј. ТРАЈКОВИЋА
1938

Министар просвете Велибор Јонић га је у децембру 1942. године разрешио дужности и пензионисао (са још петорицом професора Богословског факултета). Разлог за то био је одбијање Поповића да сарађује са владом Милана Недића и њеним министрима. Непосредно по окончању Другог светског рата, Поповић је био враћен на Богословски факултет, где је изабран за редовног професора у септембру 1945. Али изненадна смрт – од „капи“, односно срчаног удара, како је посведочио његов млађи син – спречила је професора Поповића да даље изграђује православно морално богословље.

Као професор објавио је већи број радова из теологије и философије. Од делâ која је оставио иза себе најважнија су: *Размишљање о Творцу*, Београд 1925; *Религија и морал*, Београд 1932; *Морални закон*, Београд 1938; као и низ текстова из области примењеног хришћанског морала, објављених у црквеној периодици још док је био гимназијски професор (од којих један преносимо и у овом броју). Као професор Богословског факултета написао је више расправа и полемика. Једну од њих, око основа хришћанске философије морала, водио је са професором Владаном Максимовићем, о чему је у наше време писао др Богдан Лубардић. Атанасије Поповић огледао се и у својству преводиоца. Са старогрчког он је пресловио следећи спис: *Аристидова апологија*, Београд 1908.

За доцента на Богословском факултету на катедри за морално богословље био је изабран 1932, а од јула 1939. до своје смрти 1945. године био је ванредни професор на истој катедри. На оба ова места био је постављен указом министра просвете, према тадашњим процедурама. Указом Патријарха Варнаве фебруара 1933. године заслужио је чин протојереја.

ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ
ОСН. 1905
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Као рођени Алексинчанин није заборављао свој завичај. Пружио је велики допринос акцији подизања нове зграде гимназије у Алексинцу 1936. године и зграде основне школе у Лоћики. У једном временском периоду био је и председник удружења Алексинчана у Београду. ■

Јереј Милан Живановић

Изградња Цркве Успења Пресвете Богородице у Тешици

Црква тешичка Успенија Пресвете Богородице подигнута је 15. августа 1838. године, трудом и средствима мештана села Нозрине, Суповца и Вукање. У летопису Цркве записано је: „Црква Тешичка саграђена је у облику лађе и то је од тврдог материјала. Висина њених зидова износи око метар, а звоник који је спојен са самом Црквом висок је око седам метара. Зидови су масивни, а иконостас је веома укусан и лепих сразмера. Саграђен је од храстовог дрвета. Царске двери као и део изнад њих украшен је веома лепим дуборезом који има особитно уметничку вредност. У унутрашњости храма све до 1930. године није било никаквих фресака. Те године трудом надлежног пароха Лазара Таушановића и Миодрага Џомбића, а добровољним прилозима верника, обновљене су све иконе на иконостасу и сви унутрашњи зидови украшени су изванредно лепим фрескама. Исте године подигнут је балкон за хор који је постојао и који је оформио познати слухиста Миодраг Џомбић парох тешички. Овај хор био је чувен долином Поморавља."

Све историјске наведене чињенице у извештају свештеника Милан Ст. Живковића, пароха тешичког, од 24. децембра 1907. године говоре да је алексиначки крај био у саставу Неготинске епархије од 1835. до 1886. године.

Свештеник Милан Ст. Живковић, парох тешички, у свом извештају од 24. децембра 1907. године наводи: „Црква тешичка посвећена Успењу Пресвете Богородице подигнута у Византијском стилу 1838. године на Црквишту. Звонара је уз Цркву подигнута напред није засебна. Турци су је обесветили 1876. године унутрашњост уништили и коњицу сместили. После првог српског-турског рата обновили и снабдели свим изнова потребама од кога Господина Епископа нигде није записао о освећењу. Подигнута је милостињом околних села на броју двадесет. Овакав надпис уметнут је и на спомен плочу која је намештена по наредби нашег Господина Епископа, само што није уметнут на плочу који је Господин Епископ осветио, јер записа нема а нико не може сигурно утврдити име Епископа, ни мој сапарох отац Димитрије не може се опоменути о поновном освећењу а посетио је по рату први Архијереј Епископ Неготински Господин Евгеније. Тражио сам од духовних власти за име Господина Епископа који је осветио па нисам добио. У архиви црквеној нема нигде записа ни помена почетка ни свршетка, јер су све ово варвари Турци као и протоколе 1875/1876 уништили. Мој сапарох несигурно тврди, да је прво освећење извршио Митрополит Петар у близини храма постоје шанчеви подигнути у времену бомбардовања Београда 1862 године, још нису порушени. Битке су биле у нашем првом српском-турском рату у околним висовима око села Тешица, Алексинца и Ветернику. Звона има три, одејанија има два плава, престони крст са распјатијем, особину дарохранилицу, Св. Путир са дарцима, књиге црквене подпуно и прилично број световних црквеног садржаја и часописа. Свету Плаштаницу све набављено раније, пре наредбе садашњег Господина епископа нишког, четири велика барјака за литије. Иконостас стари са старим живописом и неколико светитељ има на дуварима у предњем делу Цркве."

Митрополит Петар Јовановић, литографија Анастаса Јовановића, Народни музеј Србије

Све наведене историјске чињенице говоре нам да је алексиначки крај био у саставу Неготинске епархије од 1835. до 1886. године.

Протопрезвитер Среза бугар-моравског, како се срез некада називао, прота Милоје Живковић, из свога седишта које је било у Љубешу, упутио је 9. јула 1837. године Митрополиту Србије Петру Јовановићу писмо. У њему је стајало како су се марта месеца те године сресКи капетан и

кметови села у поменутом срезу сагласили да сагради Цркву у селу Тешици. Но, у међувремену дошло је до новог договора да се Црква измести са раније договореног места. У том смислу су се 8. јула и конкретно договорили са мајсторима. Пошто су ово све разумели и схватили, они су одгодили договорени долазак мајстора за 23. јул, а замолили проту Милоја Живковића да напише писмо и затражи претходни архијерејски благослов.

На ово писмо следило је Митрополитово решење. Црква ће бити усред села. Биће посвећена Успенију Пресвете Богородице. Црква се налази на парохији јереја Маринка из Нозрине, а сем њега цркви ће припадати и јереји: Стојко, такође из Нозрине, и Милован из Грејача.

Шта се даље дешавало у овој години не знамо, јер докумената о томе више нема. Изгледа да је посао заостајао и да се тапкало у месту. По мишљењу неких, разлог томе била је болест а касније и смрт протопрезвитера Милоја Живковића, те нико није имао да руководи овим послом. Зато су се априла месеца представници народа упутили и пријавили у Крушевац, у ондашњој државној власти, магистрату, са питањем шта даље да раде.

Посаветовани у магистрату, 28. априла 1838. године они су упутили два писма, молбе, на две различите стране. Једна је била упућена Митрополиту Петру Јовановићу, а друга кнезу Милошу Обреновићу. У писму од 25. априла они су поново молили Митрополита за дозволу да изграде цркву на старом месту – црквишту у селу Тешици. Примивши их у Београду, Митрополит се сагласио са жељама које су носили, и дао им одобрење да започети посао могу завршити. Као резултат даљег рада на овом било је и писмо које је Митрополит упутио архимандриту Манастира Св. Романа, Сави. Убрзо након тога следио је и извештај о обављеном послу. У писму упућеном из Тешице 12. маја 1838, архимандрит Сава је јављао како је извршио чин освећења темеља. При томе је навео и неке речи присутног народа да је поштено да за своје млађе, за нашу децу учинимо, да се под дрветом не крсте и венчавају, и да сви сложно, не штедећи труд, на радост свих нас цркву подигнемо.

Грађење цркве трајало је скоро годину дана. Петог марта 1839. новоизабран је намесник Милоја Живковић, Стојан Поповић обавестио је Митрополита о завршеном послу. Он га је истовремено молио да одреди датум освећења цркве. Предлагао је да то буде на Ускрс, када је и народ у већем броју окупљен. Но ако тако не може, да се одреди други дан. Истовремено он је, сећајући се Митрополитових речи, упутио Стојка Стојановића, пароха нозринског, да набави потребне ствари за цркву, и молио да му се у томе помогне. Извршавајући своју обавезу, Стојановић је од 9. до 16. марта за нову цркву извршио низ набавки у Београду. Тако је од књига набавио: Минеј празнични и обичан, Часослов, Апостол, Јеванђеље. Затим ту су били и путир и кандила од чистог калаја, па кадифе и памучни атлас за одежду, басме за стихар, завесе и трапеза, наруквице, епитрахиљ итд. ■

У писму упућеном из Тешице 12. маја 1838, архимандрит Сава је јављао како је извршио чин освећења темеља. При томе је навео и неке речи присутног народа да је поштено да за своје млађе, за нашу децу учинимо, да се под дрветом не крсте и венчавају, и да сви сложно, не штедећи труд, на радост свих нас цркву подигнемо.

Милица Марковић

Литургија је трејлер вечног живота

Дискусија из Google-учионице

Шта ви мислите, на који начин верници, када оду у цркву на литургију, могу да осете Царство небеско? Да ли је Царство небеско само нека метафора, или је то истински духовни доживљај, нешто што се тиче живота и смрти? Шта се ту догађа реално, што није плод нечије маште? Које је ваше мишљење о томе?
На основу тема које смо обрадили у претходне три недеље, шта је потребно човеку да би био способан да осети у својој души Царство небеско?

Добар дан, професоре! Ово је комплексно питање које изискује много размишљања, а можда чак и нешто дубље од самог размишљања – допуштање Богу да нам убацује речи у ум, као и да слушамо срце и да из њега пишемо сваку реч. Мислим да је то једини начин да се допре до суштине било које духовне теме, а тако и ове. Литургија је свеобухватни доживљај и „трејлер" вечног живота који нам дарује Бог, и мени је некако доживљај најкомплетнији када замислим да – када стојимо у цркви, присуствујемо литургији и молимо се Богу – у спољашњем свету време стаје, спољашњи живот је на паузи, ми излазимо из времена и присуствујемо чистој Божијој љубави која је безвременска и вечна. А када се литургија заврши, и ми изађемо из цркве, време наставља да тече у нормалном току, као и наш спољашњи живот. Мислим да је сам тај доживљај Царство небеско, јер као што знамо, Царство небеско није неко место већ стање душе у којем се она налази у пуном сјају и Божијој благодати. Царство небеско је врло реалан и истинит доживљај који се достиже вером у Бога и његову Љубав, а све супротно је удаљење од Царства небеског, односно грех, и самим тим се изазива лоше стање душе. Царство небеско је, како га ја схватам, нешто што је есенција наше душе на узвишеном нивоу, односно наше природно стање ка којем тежимо у овом животу у који смо дошли из три дела: тело, ум и душа. Када се враћамо одакле смо дошли, будимо се из сна, завршава се наше физичко искуство, ми се враћамо тој својој есенцији односно Царству Божијем, и настављамо даље свој духовни развитак заједно са Богом. Некако ми је то објашњење најближе срцу и највише ме зближава са Богом. Као што сам рекла, Царство небеско је највећа истина нашег живота, истрајнија од свих осталих овоземаљских ствари, нешто непропадљиво и у сталном покрету и развијању. Да је то само плод наше маште, онда живот ни не би имао смисла, то би онда значило да немамо своју суштину и да нас нико одозго не чува. А пошто то, срећом, није тако, свако од нас треба да ради на томе да у себи отвори врата Царства небеског. А то ће достићи стављањем свог ега са стране и пуштањем Божије љубави у свој живот, мењањем перспективе према животу и искушењима, самосвешћу и покајањем, љубављу према другима и опраштањем! Ја Царство небеско доживљавам као неки осећај екстазе, експлозије креативности, гледање животних проблема „са више вибрације", и огромну љубав према Богу и другим људима, радост због чињенице да наш духовни живот ништа не може да ограничи или ускрати, па чак ни физичка смрт.

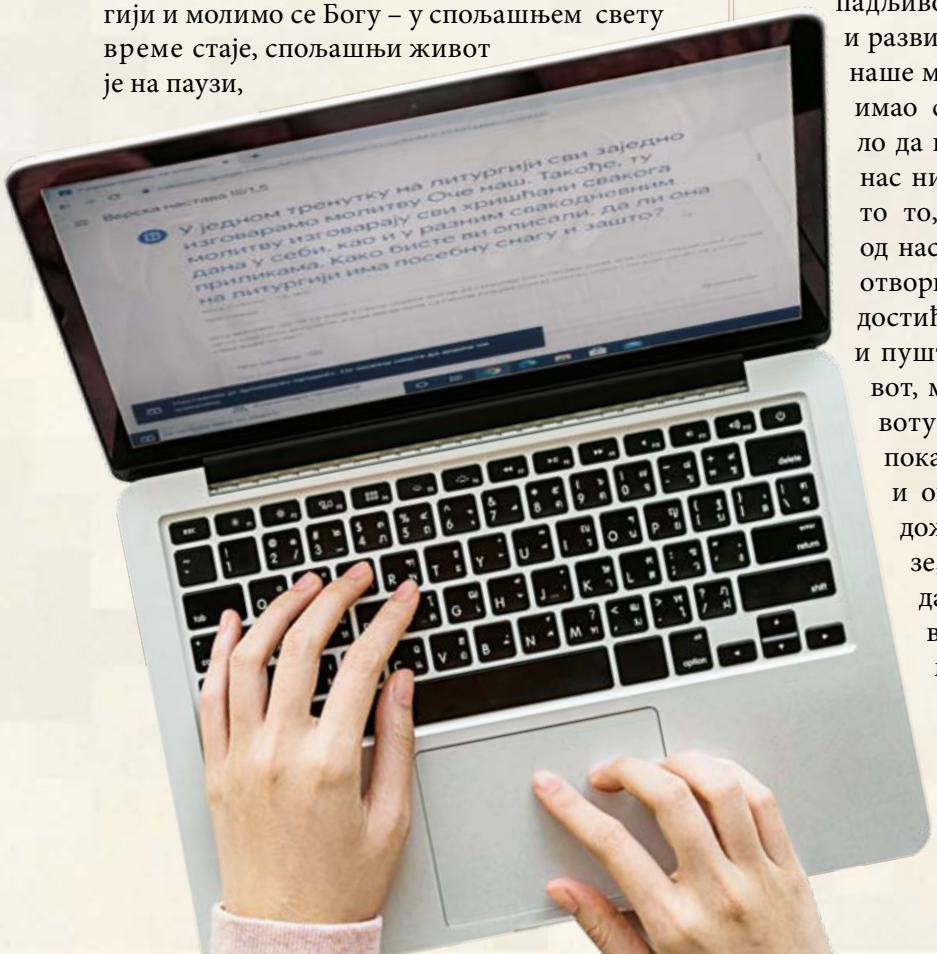

Дискусију водио Ивица Живковић, професор

Хвала, Милице. Овај твој одговор има много сјајних момената који су ме одушевили. Први пут чујем за идеју да је литургија трејлер вечног живота, и то се заиста може тако рећи. Допадају ми се твоји описи духовног доживљаја у категоријама времена/вечности и простора, односно нивоа душе. Есенција, то значи суштина, оно за шта смо створени, за шта смо назначени да постојимо. Интересује ме твоје мишљење о истој тој теми када је реч о односу, то јест комуникацији са другим. На литургији доживљавамо сусрет са Богом као вечним Другим, обраћамо му се као истинском Другом. А такође смо у заједници са нашим ближњима, који се са нама заједно обраћају Богу. Најважнија Божја заповест је заповест љубави. То што се реално дешава на литургији најављује, предочава како ће изгледати будући живот у вечности (баш као трејлер): ми у заједници са Богом и једни са другима и са целим светом у љубави, где заједница не сузбија нашу индивидуалност већ је афирмише, истински утврђује и подстиче на даљи раст. Како ти видиш ту страну приче?

Драго ми је да су Вам моја размишљања блиска и да Вам се допадају, то ми само потврђује да идем у добром правцу. Односи са другима су можда и највећи тест пред Богом, најснажнији доказ о томе какви смо људи и у ком правцу се креће наша душа. У неком смислу, други људи су само индивидуални прикази Бога, а у суштини су једно са нама. Баш због тога, наши односи према другима представљају како се односимо и према себи и према Богу. Најбоље и најискреније можемо прихватити друге људе тако што замислимо себе у њиховој позицији и њиховом стању свести – нпр. ако је неко надмен, да се ми запитамо како бисмо се ми осећали да смо у његовој позицији; шта ако се њима десило нешто страшно у животу, неко лоше искуство са људима или чак ближњима, да их је натерало да надменост користе као одбрамбени механизам, мислећи да ће сви људи да им науде. Таквим размишљањем можемо да научимо да опраштамо људима и да их истински заволимо као браћу и сестре, а вероватно се из тог разлога у хришћанству верници међусобно називају браћом и сестрама. Мислим да став према ближњима и став према људима и свету генерално има утицаја на будући живот, али и да тамо ништа није непроменљиво, већ да у њему постоји шанса да Бог опрости и највећим мизантропима: јер је Он јачи од свега тога. Што се тиче мог погледа на ту страну приче, опет ћу бити искрена са Вама! Некако, када се прича о вечном животу и заједници са осталима у љубави, то ми се чини као нешто апстрактно и недодирљиво, нешто магловито и незамисливо, а можда је и то разлог зашто ме то и застрашује. Између осталог, мислим да ме све то мучи зато што много волим свој живот и не желим да изгубим оно што у њему имам, људе и искуства које имам и духовну младост и развој. А све што ме мучи чини се некако ништавно, нестварно, апстрактно и погубно, где се оно што чини мој живот тако лепим губи, где се у тим појмовима губи и ниподаштава оно што сада имамо. И што сваки пут кад причам о вери, све ми се чини и на то гледам као на нешто недодирљиво и апстрактно – осим Бога, са којим имам близак однос. Лоше ствари су ми заокупирале мозак, тако да нисам ни имала снаге да узмем у обзир да можда није тако како ја замишљам и да то није ништа апстрактно, већ је такав смисао живота реалан и важан и у нашем физичком искуству. А сада, када се полако опорављам од тог периода, неке ствари ми делују смисленије. У конкретном случају, када бисмо споменули вечни живот у заједници са осталима у љубави, што сте ме и питали, прва асоцијација због моје крхке вере би била нешто апстрактно и неповезано са садашњим животом, што би ме узнемирило, јер

Царство небеско је највећа истина нашег живота, истрајнија од свих осталих овоземаљских ствари, нешто непропадљиво и у сталном покрету и развијању. Да је то само плод наше маште, онда живот ни не би имао смисла, то би онда значило да немамо своју суштину и да нас нико одозго не чува.

имам такав, лош приступ вери из неког страха. Када бих то оставила по страни, и ако замислим да такве проблеме и страхове немам, да причам као прави, чврсти верник, онда бих рекла да је то нешто предивно чему сви тежимо и чему се много радујем и што већ сада у овом животу покушавам да развијам и што делује дивно и чему не желим да има краја, и како је вечност и живот у њој нешто заиста магично, пуно слободе, љубави, креативности, смеха и забаве. Трудим се, ма колико тешко било, и ма колико осећала да је од

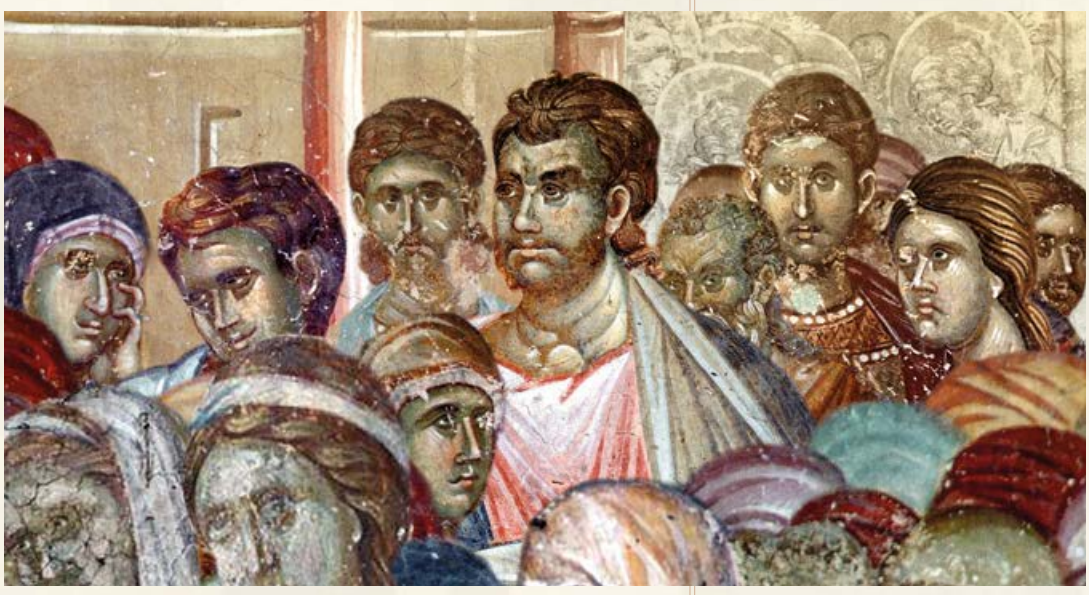

тога супротно, да у срцу држим мисли као што су ове друге које сам навела, и никад, али никад се не предајем у потпуности лошим и страшним мислима, већ се, макар стајала и на самом крају литице, увек држим те наде да ће без обзира што ја замишљам све то као нешто страшно, да буде супротно од тога – добро и пуно љубави, макар и само понављала те речи и мисли у уму и срцу без да ми донесу некакав бољи осећај. Тако и дан данас имам лоше дане, али се својски трудим да без обзира на све верујем да ће све бити добро. Мало сам се дуже расписала, али је било неопходно како бих допрла до суштине својих размишљања и Вама пренела своје осећаје на најпотпунији начин, и морам да Вам признам да ми је једно пет пута лакше након што сам поделила са Вама. Желим Вам пријатно вече и хвала Вам пуно на издвојеном времену!

Милице, хвала теби на још једном дивном писму, на отворености и поверењу. Нажалост, многи људи замишљају љубав према ближњима апстрактно, макар када повезују ту мисао са вером. Онда они долазе на литургију и мисле да је испуњавањем те форме већ обављен сав труд њиховог хришћанског живота, и да се Царство небеско јавља управо тако, као нешто што нема везе са њиховим стварним доживљајима. Ја мислим да такве неживе слике о Богу и о вечности потичу управо из недостатка искуства, недостатка осећаја потребе за искуством, и из покушаја неких људи да та питања представе тако како их и доживљавају, невезано за стварни живот. Суштина окупљања на литургији је управо супротна томе, то је нешто најконкретније што имамо од својих живота на земљи и управо из те животи осећамо наговештај будућег живота. Ми смо позвани да практикујемо своју љубав према другима свакодневно, у свим приликама и свим сусретима (зар није то довољно богато и разноврсно искуство из дана у дан)? Онда, када недељом или неким празником дођемо у цркву, ми као да приносимо Богу на дар све што у том тренутку имамо у својој души, а онда су ту са нама, у нашим душама, и сви они које волимо. Онда ми већ на неки начин јесмо у Царству Божјем, и то није питање допуштања или опроштаја, већ се онда види стварна одлука наше воље да будемо баш то, а не нешто друго, с неким другим људима и на неком другом месту. У праву си, Бог је на неки тајанствен начин поистоветио себе са људима, у смислу да је сваки наш сусрет са другим људским бићем на неки начин исто што и сусрет са Богом. У једној од наредних лекција отворићемо то питање посебно. А с друге стране, можемо увек да разумемо и опростимо грех својим ближњима, јер и ми сами имамо искуство греха и све што се догађа неком, теоретски може да се догоди и нама, свако искушење, свака слабост и сваки пад. Зато љубав има исцељујућу моћ за све.

Када недељом или неким празником дођемо у цркву, ми као да приносимо Богу на дар све што у том тренутку имамо у својој души, а онда су ту са нама, у нашим душама, и сви они које волимо. Онда ми већ на неки начин јесмо у Царству Божјем, и то није питање допуштања или опроштаја, већ се онда види стварна одлука наше воље да будемо баш то, а не нешто друго, с неким другим људима и на неком другом месту.

Хвала Вам, драги професоре, на предивном писму које улива доста наде и утехе. Ви увек изаберете праве речи и мисли. Радујем се следећим питањима, као и сваки пут до сад! Велики поздрав! ■

Протојереј ставрофор
Радован Биговић

Веронаука

Одломак из текста „Проблеми савременог црквеног васпитања и образовања", објављеног у *Теолошким погледима* бр. XXVII (1994) 1–4, неколико година пре враћања верске наставе у државни школски систем Републике Србије. Наслов текста редакцијски.

Протојереј ставрофор Радован Биговић (1956–2012) био је српски теолог, професор и декан Православног богословског факултета у Београду.

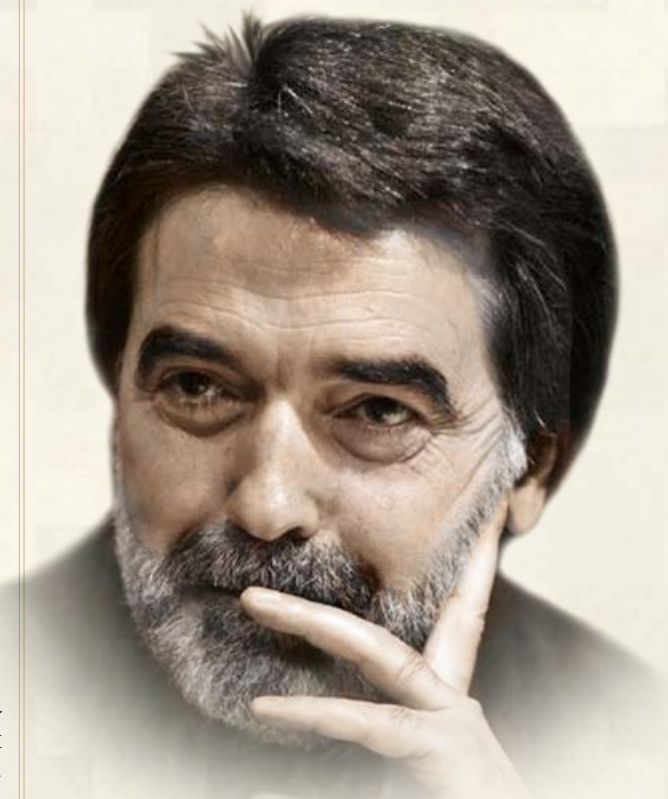

Стање у верској настави (катихези) која се изводи у парохијама или државним школама исто је као и у нашим црквеним школама. Исти су методи и исти циљеви. Васпитнообразовни процес се одвија на релацији катихета–дете. Деци се у свест „утискују" текстови из појединих приручника и катихизиса. Она се терају да науче библијски текст, поједине формуле и дефиниције. Циљ је да деца стекну неке интелектуалне информације и знања о својој вери. Користе се методе класичне наставе које су давно превазиђене. На страну што се и таква настава код нас најчешће не изводи. Ако верска настава код нас не може да се изводи у државним школама, зашто није обавезна у парохијама, манастирима, епархијским центрима, приватним кућама и слично? Но, то је посебан проблем. Вратимо се питању досадашњих искустава са веронауком.

Када заврше веронауку, деца и млади људи најчешће остају индиферентни према Богу и Цркви.

Веронаука је данас обавезан предмет у државним школама у многим земљама: Данској, Немачкој, Енглеској, Велсу, Финској, Грчкој, Ирској, Норвешкој, Аустрији, Шведској, Турској, делу Француске и неким кантонима у Швајцарској. Као изборни предмет предаје се у државним школама у Чешкој, Италији, Хрватској, Малти, Холандији, Пољској, Румунији, Шпанији, Мађарској и неким кантонима Швајцарске. У Албанији, Бугарској, Словенији и СР Југославији веронаука се не предаје у државним школама. Код нас је то обавезан предмет у Републици Српској и Републици Српској Крајини. У неким земљама циљ веронауке јесте да деца упознају своју веру и да по њој живе, док је у другим циљ само религиозно-информативни. Сва досадашња искуства са оваквим типом веронауке, свеједно да ли је реч о православнима, римокатолицима или протестантима, показују да она не доприноси црквености, да не обликује црквену личност. Не помаже ни употреба најсавременијих достигнућа педагошких наука и дидактичких метода, уџбеника и наставних средстава. Када заврше веронауку, деца и млади људи најчешће остају индиферентни према Богу и Цркви. У најбољем случају, они остају „убеђени" и „теоријски" хришћани. Ако је то тако, а многа истраживања доказују да ово преовладава, онда се поставља питање нису ли класична веронаука и класичне црквенопросветне институције и васпитнообразовни систем црквена болест која се шири учењем. Они, у најбољем случају, шире хришћанство без Христа и православље без Цркве. Таква настава, образовање и школе се и сами, у извесној мери, показују као оазе из којих се шире патогене ћелије што разарају црквени организам и Цркву као живу богочовечанску заједницу, сводећи тако православље на ниво природне религије.

У најбољем случају, они остају „убеђени" и „теоријски" хришћани.

Отуда би наш први задатак требало да буде ослобађање од те болести и „депрограмирање" постојеће псеудоправославне свести, менталитета и карактера образовног система и институција, а не то да такву свест и систем образовања унапредимо и учинимо „ефикасним".

Данас нам није потребно никакво „осавремењивање", „модернизација" и „либерализација" црквеног образовања, јер је оно и овако сувише световно и модерно и баш због тога стерилно и беживотно. Потребно нам је нешто друго: обнова Цркве као саборне, сабирне и целосне литургијске

заједнице, оцрковљење свих црквених институција, па и просветних, успостављање црквеног стила живота и црквеног начина мишљења. То је једини поуздани пут да се православном богословљу поврати животни, егзистенцијални, сотириолошки и католичански карактер, а васпитању и образовању црквена димензија. Регенерација и ревитализација истинског православног богословља и инкорпорирање Јеванђеља у живот, немогући су без обнове Цркве као литургијске заједнице, тј. без обнове парохије, и обратно.

Важно је идентификовати и описати ове проблеме, а још је важније открити црквени пут и метод њиховог решавања. Поставља се питање ко је „позван" и „надлежан" да покрене иницијативу како би проблем почео да се решава. Уверен сам да проблеме црквене мисије, образовања и васпитања не могу да реше, чак и да су позвани, „просветни одбори" и „комисије", „компетентни стручњаци" и професори теологије или „дипломирани теолози" на својим састанцима, семинарима и симпозијумима. Иницијатива треба да потекне од епископа наше Цркве, јер је учитељска служба у самој природи епископске службе, а потом да им сви, цело црквено тело, будемо у томе сарадници и помагачи. Ово тим пре што данас баш у епископату наше Цркве имамо најбоље православне теологе који уживају углед у целом православном свету. Зато је више него потребно да они на сабору, што је могуће пре, преиспитају, кроз призму православног предања, циљеве, садржај и методе постојећег црквеног образовања и васпитања, наставне програме у црквеним школама, и да потом назначе основна начела, методе, садржај и циљеве црквеног васпитања и образовања, водећи рачуна о историјском и културном контексту у којем Црква данас егзистира, као и о потребама саме Цркве. То би, потом, требало дати на „рецепцију" целом црквеном телу, и повео би се одговоран и трезвен црквени дијалог. Свако ко има знања, хтења и добре воље могао би да да свој допринос изналажењу најбољих решења овог сложеног проблема. Бојим се да је сваки други пут ризичан и унапред осуђен на неуспех. Зар наш највећи допринос националним и државним интересима српског народа, преображају његове културе, његовог образовања и свеукупног друштвеног и политичког живота неће бити да учинимо све што можемо како би наша Црква функционисала на црквен начин у свим областима свог живота и рада? ■

Уверен сам да проблеме црквене мисије, образовања и васпитања не могу да реше, чак и да су позвани, „просветни одбори" и „комисије", „компетентни стручњаци" и професори теологије или „дипломирани теолози" на својим састанцима, семинарима и симпозијумима.

Иницијатива треба да потекне од епископа наше Цркве, јер је учитељска служба у самој природи епископске службе, а потом да им сви, цело црквено тело, будемо у томе сарадници и помагачи.

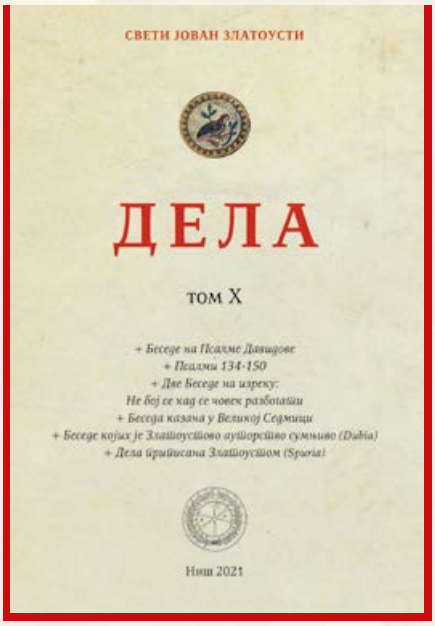

ДЕСЕТИ ТОМ САБРАНИХ ДЕЛА СВЕТОГ ЈОВАНА ЗЛАТОУСТОГ

Свети Јован Златоусти, *Дела*. Том X, превео са старогрчког и приредио Дејан Ј. Лучић, Ниш: Епархијски управни одбор Епархије нишке 2021.

После деветог тома Сабраних дела Светог Јована Златоустог у издању Епархије нишке, који је у целини био посвећен тумачењу Псалама Давидових, десети том такође садржи беседе у којима се тумаче Псалми, овога пута последњих седамнаест. Мада је таква подела на први поглед несразмерна, у опусу Златоустог не налази се тумачење свих сто педесет Псалама, тако да је девети том обухватао не свих претходних сто тридесет три, већ нешто више од четрдесет његових сачуваних беседа на Псалме Давидове. Осим тога, постоје и споредне збирке његових обрада тематике Псалтира, које су у овом, десетом тому, заступљене. Оне су у садржају именоване на следећи начин: „Две беседе на изреке у Псалмима Давидовим и беседа казана у Велику седмицу", „Беседе код којих је Златоустово ауторство сумњиво (Dubia)" и „Дела приписивана Златоустом (Spuria)" (чије ауторство није до краја потврђено), што све заједно обим десетог тома чини блиским броју страна претходног, деветог. Десети том је додатно опремљен предговором који је писао др Данило Михајловић, поговором преводиоца Дејана Лучића и још једном збирком илустрација из Српског Псалтира с краја XIV века. Писац предговора у почетку подробно описује вишеструки значај доприноса пројекта Епархије нишке, којим се већ пуних десет година припрема и реализује едиција списâ Светог Јована Златоустог, за живот Српске православне цркве. У наставку описује најважније елементе раскошног стила Светог Јована Златоустог, овде посебно примењеног у тумачењу Псалама, затим потврђује тачност и квалитет превода и истиче педагошки карактер Златоустовог приступа. Сам преводилац у поговору упућује нас на разматрање неколико питања везаних за ауторство, специфичности и начин настанка ових беседа, којима се научници и данас интензивно баве. ■

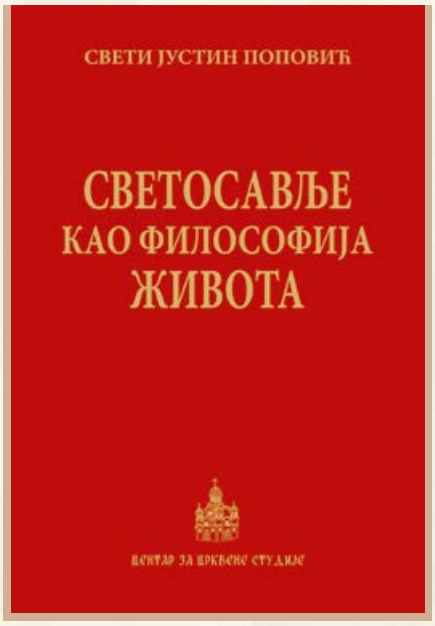

ЈЕДНА ОД НАЈВАЖНИЈИХ СРПСКИХ КЊИГА

Свети Јустин Поповић, *Светосавље као философија живота*. Ниш: Центар за црквене студије, 2021.

Мада је у прошлости, нарочито последњих деценија, већ било неколико издања наслова *Светосавље као философија живота* архимандрита др Јустина Поповића, нови тираж једне од најважнијих српских књига – у издању Центра за црквене студије – одликује се марљивошћу припреме и лепотом повеза (златотиск на црвеној подлози), као и значајним мотивом: увођењем овог дела у обавезну литературу студената србистике на Филозофском факултету у Нишу, у силабусима изборних предмета проф. др Драгише Бојовића, уредника издања. У књизи је објављен текст одобрења Управе Манастира Ћелије за објављивање ове књиге, који је потписала настојатељица Манастира, игуманија Гликерија. У целини је наведен и предговор првом издању, који је далеке 1953. године у Америци написао Епископ Николај Велимировић. Кратко тумачећи одељке овог епохалног дела Светог Јустина Поповића, који обрађују светосавску философију света, прогреса, културе, друштва, вредности и просвете, уредник др Бојовић у надахнутом поговору бележи: „Ова књига потребна је српској омладини и студентима србистике да би време Светога Саве могли мерити својим временом, а своје време временом Светога Саве. Школског Светога Саву они нису могли јасно распознати. Нису му видели лице, нити препознали кораке, нису осетили његову емоцију, нити разумели његову мисао. У томе ће им помоћи Отац Јустин овом књигом, једини професор универзитета међу светитељима и једини светитељ међу професорима универзитета. Овом његовом књигом српски језик је досегао висине, а философија је у своја недра примила једног изразитог и богонадахнутог песника – Светог Јустина Поповића, Ћелијског и Врањског – 'Громова Српског'. Ово је наше Јованово јеванђеље огрнуто светосавском философијом живота, у пуној мери израсло из божанског јеванђеља Христовог." ■

Ново рухо олтара Господњег

Освећење антиминса у Епархији нишкој

Антиминс је четвороугаоно сакрално платно, неопходно за служење свете литургије. Његов историјски, уметнички, али и теолошки пут, занимљив је и дуг. На њему је изображена представа *Полагање Христа у гроб*, уз пратеће симболе Његових страдања и ликове јеванђелиста. Када се литургија служи изван освећеног храма, антиминс представља *покретну освећену трпезу* што и јесте значење ове грчко-латинске кованице – *уместо стола*. Због тога се његово освећење врши по угледу на освећење свете трпезе (кропљење освећеном водом, помазивање светим миром и полагање моштију мученика). Некада је најчешће израђиван од лана, данас пак претежно од свиле или сличних вештачких материјала. Разлог бирања постојаних и квалитетних тканина за израду антиминса лежи у његовој практичној богослужбеној намени, јер он јесте и једна врста сакралног столњака.

Када се литургија служи изван освећеног храма, антиминс представља покретну освећену трпезу што и јесте значење ове грчко-латинске кованице – уместо стола.

Вековна пракса наше цркве налаже да се по доласку архијереја на епархију израде нови антиминси за све подручне храмове. Тако је и Преосвећени Арсеније у четвртој години свог управљања Нишком епархијом осветио антиминсе и то у три величине, што је, треба рећи, мала практична новина. Овом приликом, свештенство сваког намесништва достављало је коришћене антиминсе из којих су вађене мошти и пришиване у нове.

Због тога се његово освећење врши по угледу на освећење свете трпезе (кропљење освећеном водом, помазивање светим миром и полагање моштију мученика).

Вековна пракса наше цркве налаже да се по доласку архијереја на епархију израде нови антиминси за све подручне храмове.

Будући да је овај нарочити чин привилегија епископа, то је била посебна прилика свештенству и ђаконству да учествују у њему. Стари антиминси претходних нишких архијереја, који су до сада били у употреби, биће чувани у Музеју црквених старина и Ризници Епархије нишке. Најстарији антиминс који је изложен у сталној поставци Музеја потиче из 1779. године, а потписао га је Патријарх Арсеније IV Јовановић за храм Светог Архистратига Михаила у селу Чока у Банату.

Новоосвећени антиминси, поред сада већ устаљених иконографских елемената садрже представе нишке саборне цркве и тврђаве у позадини, затим ликове светитеља наше епархије: Светог Никите Ремезијанског (белопаланачког) и Светог Доситеја Нишког. На тај начин, овим новим иконографским решењем нишког антиминса Епископ Арсеније желео је да истакне не само локални карактер своје дијецезе, него и миленијумско трајање црквене организације некадашњег Наисуса, а данашњег Ниша. ■

Тако је и Преосвећени Арсеније у четвртој години свог управљања Нишком епархијом осветио антиминсе и то у три величине, што је, треба рећи, мала практична новина.

Сабор Покрова Пресвете Богородице у манастиру Ђунис 2021.

Као и сваке године, празник Покрова Пресвете Богородице торжествено је прослављен у манастиру Ђунис, који овај дан обележава као своју крсну славу. Ове године особита радост и част за сестринство манастира, свештенство и верни народ окупљен на сабору била је то што је празничним бденијем и светом архијерејском литургијом, са благословом Епископа бачког г. Иринеја и Епископа нишког г. Арсенија, началствовао Његово преосвештенство Епископ мохачки г. Дамаскин.

Нови викар Епископа бачког својевремено је био духовник овог манастира. У одсуству Епископа нишког, који је тога дана служио свету архијерејску литургију у Касарни „Наредник-пилот Михаило Петровић" у Нишу поводом славе и доделе одликовања 63. Падобранској бригади, Епископ мохачки г. Дамаскин је у свом некадашњем манастиру служио своју прву самосталну архијерејску литургију.

Владика Дамаскин дочекан је с љубављу у месту свог некадашњег монашког служења, од стране домаћина славе и многобројног народа из овог краја. И ове године на сабор су дошли поклоници из свих српских крајева, мада у нешто мањем броју него ранијих година, због отежаних услова путовања, чему су допринела пре свега актуелна епидемиолошка ограничења.

Преосвећеном Епископу Дамаскину на празничном бденију и светој архијерејској литургији саслуживало је свештенство и свештеномонаштво из нишке, али и других епархија – крушевачке, врањске, тимочке, ваљевске, шабачке и сремске. У продужетку празничног бденија, у поноћ празника, традиционално је одслужен Акатист Покрову Пресвете Богородице на извору у порти манастира, након којег је надахнуту беседу одржао јеромонах Николај, наследник владике Дамаскина на месту настојатеља Манастира Свети Роман.

Свеноћно богослужење настављено је чином свете тајне јелеосвећења и првом светом литургијом, која је служена у четири сата ујутру и којом је началствовао протојереј ставрофор Јован Илић, некадашњи старешина Храма Светог Пантелејмона у Нишу. На овим богослужењима појали су ученици Богословије Светог Кирила и Методија из Ниша, као и студенти теологије, док је изјутра благољепију свете архијерејске литургије допринео хор Цркве Лазарице из Крушевца. На крају, Епископ Дамаскин је осветио и пререзао славски колач, а затим се обратио вернима надахнутом беседом.

Преосвећени владика пожелео је том приликом добродошлицу верном народу на ово изабрано свето место, „Српску Влахерну", на којем је Мајка Божја походила наш народ и нашу земљу, јављајући се једној обичној девојци из овог места, дајући благослов да се овде подигне светиња и да народ овде долази да се исцељује. „Било је то виђење које нам је говорило о великим страдањима кроз које мора да прође наш народ током двадесетог века, али и о подизању места на које ће народ долазити да се моли за њену заштиту и покровитељство. Господ и Спас наш Исус Христос поверио је са крста својој Мајци цео људски род на бригу и старање. И заиста, Мајка Божја се стара о свима нама: она је наша највећа заштитница, најбржа помоћница, утеха у болестима, путеводитељка и утешитељка у жалостима. Али највише воли оне који се труде и живе таквим животом да би угодили Сину њеноме – на чему да се потрудимо и ми, да сви на дар Мајци Божјој принесемо нашу молитву и наш благоугодни живот", рекао је, између осталог, Епископ Дамаскин. ■

Медијско-информативна служба Епархије нишке

Јеромонах Николај Јоцић

Богородица намерно у тишини благосиља

Беседа одржана након поноћног акатиста на извору Пресвете Богородице о празнику Покрова Пресвете Богородице у Манастиру Ђунис

Тринели смо вечерас, у овој благословеној ноћи, Пресветој Богомајци молитве, химне, славословља, стајање, хладноћу, труд, зној, пут – али је требало принети јој и мало ћутања. Ћутање је говор будућег века. Како нас уче свети оци, овај век садашњи, у којем живимо још неко време, завршиће се ћутањем, а будући, Божији, вечни, почеће ћутањем. Света богослужења чему нас уче? Доживели смо велику радост у овим претходним сатима, а и у будућим, изјутра, да је Бог невидљив, да је његова мајка такође невидљива, али истовремено близак и истовремено и она блиска, нама. Сетимо се њеног Успења, да Господ није сматрао за сходно да њено тело остане са нама. Није то случајно. То је Божији промисао, да не бисмо ми људи, јер смо склони томе, од молитве, од молбе да направимо идолопоклоњење. Зато не треба Богородицу очекивати у сновима, у виђењима, већ смо зато овде: да је осетимо молитвом, песмом, да схватимо да срце наше може стати у њено срце. Сви ми стајемо у њен загрљај, стајемо у њено око, у њену љубав. То је чудније од истине да је Несместиви одлучио да се смести у девојачку материцу.

Многи догађаји су прошли у њеном ћутању. Под крстом није ридала, није скакала на Јевреје, није узвраћала љутом речју, није демонстративно побегла из своје земље, већ је опет схватила да је све то воља Сина њеног и смирено у ћутању слáгала, прихватала и благонаклоно целивала.

Сетимо се неколико библијских момената које је и Богородица проживела са својим Сином. Већ о самом Рођењу она трпи страдање са Њим и све то прима и слаже у срцу, опет у ћутању. Многи догађаји су прошли у њеном ћутању. Под крстом није ридала, није скакала на Јевреје, није узвраћала љутом речју, није демонстративно побегла из своје земље, већ је опет схватила да је све то воља Сина њеног и смирено у ћутању слáгала, прихватала и благонаклоно целивала. Када је Господ, седећи у Капернауму, скупио овакву масу људи као што је сада овде, неко је јавио, дотрчао и рекао: „Мајка те тражи, браћа те зову." Христос том приликом није рекао: „Хајде, нека дође ближе мени, зато што ми је мајка." Не, то бисмо ми људи рекли, а Он је рекао: *Свако ко слуша реч Божију и творі је и држи је у срцу и делима – то је моја мајка, то су моја браћа*. То је истина Јеванђеља и зато смо овде у ову ноћ да се опет тога сетимо и то прихватимо.

Многи су желели у ову ноћ да се скупе овде и да буде још већа маса света. Није нас невидљиви непријатељ раздвојио – у последњих годину или две – како волимо да кажемо, већ смо се ми сами сложили, деценијама пре, да се раздвојимо – и од Богомајке и једни од других и од породице и од ближњих. Све нас то боли, сви то осећамо. И зато је наш имунитет духовни пукао, као земља без кише, и ту су онда почели полако да улазе не само невидљиви него и видљиви непријатељи. И зато, живећи у овом новом, најновијем времену смрти, које све нас боли, сви смо рањени и свима нам је тешко, зато је пример Богомајке толико јак да схватимо да Господ не жели да нас уништи, да Господ није оставио још корак до краја света – и да јесте, то не треба да нас брине – већ да све прихватамо као из руке Његове директно: како живот, тако и смрт, како рађање, тако и умирање.

Дакле, све што нам допусти Господ, све што из Његове руке крене ка нама, све што нас снађе треба да прихватимо.

Сетимо се нелагодне ситуације на свадбеном весељу у Кани галилејској када Мати Исусова моли свога Сина да помогне јер више немају вина. Иако Господ наизглед оклева да помогне, Богородица својом дивном реченицом – *Све што вам каже, учините*, уводи нас у прво новозаветно чудо Христово. Да је од ње само тај савет остао у Новом завету, било би нам довољно. Дакле, све што нам

допусти Господ, све што из Његове руке крене ка нама, све што нас снађе треба да прихватимо. И да иштемо Његову вољу, и да се не љутимо на живот и на оно што нам живот носи и што Господ пружа пред нас и у нас.

Зато смо ту, не да иштемо знак, не да тражимо чудо – то нама хришћанима није потребно; таман да се ниједно чудо у историји није десило после Вазнесења Христовог, то не би требало да нас збуњује и то би требало да нам буде довољно. А Богородица од пелена до погребних повоја не чека чудо, не тражи да Христос васкрсне први дан или да се не пење на крст, него све трпи, прихвата, не љути се, него верује. И зато је највећа радост за нас хришћане и бескрајни рај да прихватимо вољу Божју, да се она остварује у нама, око нас и са целим светом. Јер је ток историје у његовим рукама, не у Њујорку, не у Сиднеју, не у Вашингтону.

И да иштемо Његову вољу, и да се не љутимо на живот и на оно што нам живот носи и што Господ пружа пред нас и у нас.

Сетимо се сада свих оних који су хтели да дођу у ову светињу на овај благословени дан, да се помолимо и за њих. И нисмо дошли да препричавамо неке давне догађаје који су се десили у неком граду, у неком храму. То уопште није важно. Важно је да схватимо да омофор Мајке Божије двадесет и четири часа, свуда и на сваком месту закриљује, а не само ове ноћи. И зато ову ноћ, ову благословену светињу коју смо сви осетили овога јутра, ове ноћи, чувајмо – не само до следећег празника њенога Покрова, него током целог живота. И ако не будемо никад више могли да дођемо у ову светињу, да не будемо тужни, него да прихватимо вољу Божију и вољу Мајке Божије, да освестимо ту чињеницу да њен омофор свуда стиже од интензивне неге до рудника, до северног и јужног пола. И ако не видимо да је заиста ту, треба да верујемо да је ту. Намерно Богородица у тишини благосиља, освећује свакога од нас. Зато сви од све душе, од свега ума свога рецимо:

Радуј се, благодатна,
Господ је с тобом!

Високо одликовање Српске православне цркве 63. Падобранској бригади

На празник Покрова Пресвете Богородице, дан крсне славе 63. Падобранске бригаде и Дан војних падобранаца, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је свету архијерејску литургију у Храму Покрова Пресвете Богородице у Касарни „Наредник-пилот Михаило Петровић" у Нишу, уз саслужење преосвећене господе Епископа пакрачко-славонског Јована, Епископа тимочког Илариона и Епископа будимљанско-никшићког Методија. Овом приликом, током војне свечаности, Преосвећени г. Арсеније уручио је 63. Падобранској бригади, у својству надлежног Епископа војног, високо одликовање Српске православне цркве, Орден Светог Саве другог степена.

63. Падобранска бригада је елитна јединица Војске Србије, директно потчињена Начелнику Генералштаба Војске Србије. Стационирана на Војном аеродрому у Нишу, намењена је деловању у дубокој позадини непријатеља и антитерористичким дејствима. Основана као класична ваздушно-десантна јединица, ова бригада је временом пролазила кроз неколико фаза свог формирања. Под садашњим именом организована је у Нишу 1967. године, настављајући традицију Првог падобранског батаљона Народноослободилачке војске Југославије, основаног 14. октобра 1944. године у савезничкој војној бази близу града Барија у Италији.

Током несрећних сукоба који су наступили деведесетих година на просторима бивше Југославије, 63. Падобранска бригада имала је велику улогу у спасавању блокираних и опкољених јединица Југословенске народне армије, као и у одбрани ратом угроженог цивилног становништва које је свој спас тражило у касарнама. Ова јединица је тада извршила неколико десетина борбених задатака. Њене спектакуларне акције вертикалних маневара, војног трагања и избављења живота људи, одјекнуле су широм света и данас се изучавају на војним академијама великих сила. Сви борбени успеси 63. Падобранске бригаде постигнути су уз поштовање хуманитарних правила ратовања, без разарања, пљачке и угрожавања живота заробљених непријатеља. „У околностима деградираних вредности које рат са собом носи, припадници ове бригаде су својом врлином, храброшћу, пожртвованошћу и вештином уздигли име ове славне јединице на пиједестал који реткима припада", истакао је у својој беседи Епископ Арсеније.

У лето 1998. године, 63. Падобранска бригада помагала је српске војне граничаре на Јунику, када је славно погинуо заступник команданта бригаде, мајор Горан Остојић. У време бомбардовања 1999. године јединица је била ангажована у бици за караулу Кошаре, спасавајући Србију од копнене интервенције непријатељских НАТО снага. За изузетне заслуге у заштити народа и његових светиња од разарања у НАТО бомбардовању и од агресије терориста на Косову и Метохији 1998. и 1999. године, 63. Падобранска бригада одликована је од стране председника СР Југославије највишим државним одликовањем, Орденом народног хероја.

Током заштите српских манастира на Косову и Метохији припадници ове бригаде ближе су се упознали са српском православном духовном баштином и успоставили братске везе са монаштвом Манастира Високи Дечани и Пећке Патријаршије. По завршетку рата, са благословом Митрополита

црногорско-приморског г. Амфилохија (који је у то време боравио са преосталим српским становништвом у Метохији), у ову јединицу ступио је јеромонах Јован, тада настојатељ Манастира Морачник, а данас Епископ пакрачко-славонски. Он је у 63. Падобранској бригади прошао основну падобранску обуку, а његово присуство и учешће у активностима јединице много је значило њеним члановима, који су, још у време док су верски обреди били строго забрањени правилом службе, показивали јасне намере да обнове традицију својих предака. Рушењем старе идеологије указала се потреба за поновним осмишљавањем циља борбе за слободу, отаџбину и народ, а припадници ове елитне јединице први су, по речима Епископа Арсенија, без стида пригрлили своје православно наслеђе и истакли захтев за увођење крсне славе.

Руковођени датумом свога оснивања, припадници ове јединице за свога заштитника узели су празник Покрова Пресвете Богородице, и 14. октобра 2002. године, по први пут у новијој историји, уз пређутно саглашавање надлежних војних власти, јавно прославили своју крсну славу. Овај чин наишао је на добре реакције широм Војске Србије, пре свега захваљујући моралном ауторитету који ова бригада ужива. Њен тадашњи командант, пуковник Илија Тодоров, крстио се и венчао, како би био достојан домаћин славе. Славски колач пререзао је блаженопочивши Митрополит црногорско-приморски Амфилохије, уз саслужење нишког свештенства, као и двојице јеромонаха, настојатеља манастира Морачник и Високих Дечана, а данашњих Епископа, пакрачко-славонског г. Јована и рашко-призренског г. Теодосија. Том приликом за Митрополита Амфилохија приређен је незванични пријем у Команди Треће армије у Нишу, њен командант генерал Лазаревић присуствовао је слави, а извештај о првом јавно извршеном верском обреду у Војсци Србије објављен је у црквеном листу *Светиґора* Митрополије црногорско-приморске.

63. Падобранска бригада одиграла је велику улогу и у мирнодопским условима, пре свега у обнови и припремању званичног увођења верске службе у Војсци Србије, десет година касније. У Касарни „Наредник-пилот Михаило Петровић" у Нишу

подигнута је спомен-соба, храм и први звоник у објектима Војске Србије, а у њој сада служи свештеник у чину капетана прве класе, који је такође прошао специјалистичку обуку и постао редовни припадник јединице.

„Данас, две деценије после прве прославе њене крсне славе", како у својој беседи каже Епископ Арсеније, „можемо и сами посведочити да је ова бригада свим срцем прихватила Христа и да му сви њени припадници ревносно служе. Храм Покрова Пресвете Богородице овде на Војном аеродрому, који су војници ове јединице својим залагањем устројили и опремили, на свакој светој литургији је пун и у радосној евхаристијској заједници захвалност Господу за све приносе сви, почев од генерала. Ово је наслеђе светих ратника

Слава 63. Падобранске бригаде у Нишу 2002, први јавни свештени обред у Војсци Србије

и свих светих војсковођа и војника који су страдали на бранику вере и отаџбине! Стога не можемо да се не сетимо и оних који су страдали – њихова љубав, њихова младост и снага која је заувек положена као залог идеала жртве за ближњег, представља чврст темељ на којем је овај ваш дом сазидан."

За нарочито доброчинство у акцијама спасавања угроженог становништа током ратова у бившој Југославији, заштите светиња на Косову и Метохији и због обнове хришћанских традиција у Војсци Србије, Свети архијерејски синод СПЦ на челу са блаженопочившим Патријархом српским г. Иринејем одлучио је да ову славну јединицу одликује Орденом Светог Саве другог степена. Преносећи благослов и честитке Његове светости Патријарха српског г. Порфирија, свечаној додели Ордена Бригадном генералу Ненаду Зонићу, команданту 63. Падобранске бригаде, коју је на војној свечаности извршио Епископ војни, присуствовала су још тројица архијереја: Епископ пакрачко-славонски г. Јован, припадник ове јединице, Епископ тимочки г. Иларион, који је као искушеник у њој служио редовни војни рок, и Епископ будимљанско-никшићки г. Методије, спортски падобранац и велики пријатељ 63. Падобранске бригаде. ■

Ивица Живковић

Марија Цурк: од стваралаштва до конзервације и рестаурације уметничких дела

Марија Цурк је рођена у Нишу, где је завршила основне студије на Департману за ликовне уметности на Факултету уметности Универзитета у Нишу. Након тога, одлучује се за мастер студије на сликарском одсеку Факултета ликовних уметности Универзитета уметности у Београду. Интересовања су је водила даље ка конзервацији и рестаурацији, због чега завршава и друге мастер студије на Факултету примењених уметности Универзитета уметности у Београду. Од школовања за ликовног уметника, преко школовања за конзерватора и рестауратора уметничких дела, Марија Цурк је, упознавши садржај и значај методике наставе ликовне културе, наставила да шири своја интересовања ка тој научној области. Тренутно је на докторским студијама на Учитељском факултету Универзитета у Београду, на одсеку за Методику наставе ликовне културе, али упоредо проналази време и за стваралаштво у различитим медијима и за рад на већим конзерваторско-рестаураторским пројектима.

Израда ретуша, Црква Пресвете Богородице у Манастиру Сићево

„Све оно чиме се бавим међусобно је повезано” каже Марија Цурк. „Након што сам у својој породичној радионици за конзервацију и рестаурацију дошла у контакт са скулптурама из династије Минг, сликама на свили, платну и дрвету, тхангкама, односно сликама у свитцима из будистичких храмова, заинтересовала сам се за кинеску технологију сликања акварелом. То је у једном тренутку променило мој уметнички правац. Пронашла сам себе у уљу и акварелу, али не могу да се одвојим ни од графичких техника, витража и мозаика. Свака од тих техника пружа другачије могућности, али уз помоћ свих њих надограђујем једну тему природне људске потребе да негде припадамо.”

Пронашла сам себе у уљу и акварелу, али не могу да се одвојим ни од графичких техника, витража и мозаика. Свака од тих техника пружа другачије могућности, али уз помоћ свих њих надограђујем једну тему природне људске потребе да негде припадамо.

Тема која је првобитно носила назив „Сведоци прошлости”, а која се бавила човековом потрагом за својим уточиштем и сеобама, сада је добила свој нешто другачији облик.

„У стваралаштву ми је намера да створим композицију која ће код посматрача прво покренути емоције, а тек потом, пажљивијим посматрањем ће наићи на скривене детаље, силуете људи које лутају апстрактним просторима, кочијама у покрету или јатом птица које, као симболи људи, настањују једна мало другачија небеска пространства. Желим динамичну композицију, буру и на мору и у облацима, где се скривају једва приметне силуете људских фигура и птица.”

Марија Цурк је до сада остварила дванаест самосталних и излагала на осамдесет седам групних изложби у земљи и иностранству, а добитник је и седам награда за стваралаштво и академска достигнућа. Она слободно ликовно стваралаштво посматра као важну потпору и у конзерваторско-рестаураторском раду, не само због познавања материјала и технике употребе, већ и зато што је увежбан покрет руке неопходан и за адекватну прецизност у одговорном конзерваторском послу.

Конзерваторско-рестаураторски рад на експонатима Марија овековечује учешћима на симпозијумима заједно са својим оцем, др Францом Цурком, од којег је, како каже, попримила најзначајнија и најразноврснија знања у конзервацији различитих материјала, од папира, текстила, дрвета, до синтетичких материјала.

„Веома је важно познавање својстава које имају материјали од којих је сачињено само дело, узрока деградације, као и познавање физичко-хемијских утицаја материјала употребљених током конзерваторско-рестаураторског поступка. Али, важно је и стрпљење, прецизна рука и константан рад на себи, будући да нам је поверено културно добро", преноси нам своје искуство.

Конзерваторско-рестаураторски рад на експонатима Марија овековечује учешћима на симпозијумима заједно са својим оцем, др Францом Цурком, од којег је, како каже, попримила најзначајнија и најразноврснија знања у конзервацији различитих материјала, од папира, текстила, дрвета, до синтетичких материјала.

„Имала сам прилике да се веома рано упознам са проблематиком из области конзервације и рестаурације покретних и непокретних споменика, јер сам у породичној радионици била у могућности да пропратим цео процес конзервације експоната различитог порекла, од праисторијских фигурина, затим, скулптура из династије Минг, непалских тхангки и какемона, скулптура од стакла, средњовековног оружја, икона, сликарства са нашег простора од средњег века до новијег доба и уметничких дела ренесансних мајстора."

Марија Цурк се од 2015. године активно бави конзервацијом и рестаурацијом покретних и непокретних споменика културе. До сада је радила на четрдесет осам пројеката конзервације и рестаурације уметничких дела или група експоната различитог порекла. Од њих, шеснаест експоната припада збирци Галерије савремене ликовне уметности у Нишу, где су се решавали конзерваторски проблеми на сликама и скулптурама израђеним од различитих материјала. Посебно занимљивим искуством сматра конзервацију и рестаурацију Кинеског паравана са четири дрвена полихромирана крила у чије оквире су смештене слике на папиру са накашираном свилом.

У рукама Марије Цурк били су и веома занимљиви експонати из збирке Музеја црквених старина Епархије нишке: плаштаница из 1840. године, епитрахиљ Митрополита пиротског Нектарија из друге половине XIX века, епитрахиљ намесника скадарског из XIX века и филигранска круна *Фенчила*. Поред тога она је, уз др Франца Цурка, као вишедеценијског вредног сарадника Епархије нишке, радила на конзервацији и рестаурацији већег броја црквених објеката: иконостаса са почетка XIX века у Саборном храму Светих архангела у Нишу, *Рускої крста* и процесијског балдахина *Неба* из Саборног храма Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, живописа у припрати из средине XVII века у Цркви Манастира Свете Богородице у Сићеву, иконостаса Цркве Светог Јована Крститеља у Орљану и зидних слика аутора Рудановског са почетка XX века у Цркви Манастира Светог Николе у Просеку.

Позлата иконостаса, Црква Светих Архангела у Нишу

СТО ПЕДЕСЕТ ГОДИНА ХРАМА СВЕТИХ АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА У ЈЕЛАШНИЦИ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је празнично бденије на празник Светих апостола Петра и Павла у Јелашници код Ниша, уз саслужење игумана суковске обитељи архимандрита Серафима и протосинђела Нектарија, као и молитвено учешће великог броја свештеника, монаха Епархије нишке и Византијског хора „Мојсије Петровић" из Београда. Централно обележавање сто педесете годишњице Храма Светих апостола у Јелашници отпочело је у уторак 13. јула, светом литургијом којом је началствовао протојереј ставрофор Радован Петровић. Након освећења славских дарова, на тераси парохијског дома у изградњи одржан је културни програм уз учешће Културно-уметничког друштва „Анђели" из Јелашнице и Црквеног хора „Сретење" из јелашничког храма.

ОСВЕЋЕЊЕ КЊИЖАРЕ „СВЕТИ ЦАР КОНСТАНТИН" У НИШУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније осветио је у среду, 18. августа 2021. године, нови простор у којем се налази књижара Епархије нишке „Свети цар Константин", у непосредној близини Саборног храма Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу. У претходних неколико година, локација ове црквене књижаре налазила се у приземном делу Тржног центра „Калча". Приликом освећења књижаре на новом месту, Преосвећеном владики саслуживали су јереј Владе Капларевић и протођакон Ђорђе Филиповић. Адреса на којој се сада налази књижара је ул. Обреновићева бр. 124 у Нишу.

ПРАЗНИК ПРЕОБРАЖЕЊА ГОСПОДЊЕГ У МАНАСТИРУ СВЕТОГ СТЕФАНА У ЛИПОВЦУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је на празник Преображења Господњег, 19. августа 2021. године, свету архијерејску литургију у Манастиру Светог Стефана у Липовцу, који тог дана прославља своју храмовну славу. Преосвећеном владики саслуживали су свештеници и свештемонаси из више епархија Српске православне цркве, а благољепију свете литургије допринело је појање вероучитеља Епархије нишке. За делатну љубав показану према цркви, Преосвећени владика уручио је највиша одликовања Епархије нишке – ордене Светог Романа првог, другог и трећег степена и архијерејске грамате свим приложницима и добротворима који су пружили несебичну помоћ манастиру при увођењу соларног грејања и омогућавању енергетске самосталности.

ПРИЗИВ СВЕТОГА ДУХА НА ПОЧЕТКУ НОВЕ ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ У БОГОСЛОВИЈИ СВЕТИХ КИРИЛА И МЕТОДИЈА У НИШУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је у четвртак, 2. септембра 2021. године, свету архијерејску литургију у Храму Васкрсења у Нишу, након које је произнео молитву са призивом Светога Духа за почетак нове школске године у Богословији Светих Кирила и Методија у Нишу. Одлуком Светог архијерејског синода Српске православне цркве, Епископ нишки је нови вршилац дужности ректора ове богословије. На крају свете службе, Преосвећени г. Арсеније, као надлежни епископ и нови управник школе, доделио је највише одликовање Епархије нишке – Орден Светог Романа првог степена, високопречасном протојереју ставрофору Милутину Тимотијевићу, дугогодишњем ректору овог светог училишта (од 1984. до 2021. године), за показану љубав према цркви и пожртвован вишедеценијски труд у образовању њених будућих пастира.

ЈОШ ЈЕДНА ДОБРОТВОРНА АКЦИЈА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније посетио је у среду, 8. септембра 2021. године, област Медвеђе и њене околине. Преосвећеног владику су дочекали јереј Иван Марковић, архијерејски намесник јабланички, са свештеницима месних парохија. Циљ посете био је уручење помоћи потребитим породицама овога краја, као и донација у виду рачунара, који су подељени основним и средњим школама у Медвеђи и Сијаринској Бањи. Благодарећи Фонду ПИО, а посредством братства Храма Светог Јована Владимира из Београда, обезбеђено је десет рачунара, који су овом приликом додељени поменутим образовним установама. Ученике су, поред донираних рачунара, обрадовали и поклони које су им даривали Епископ нишки и чланице лесковачког огранка Кола српских сестара.

ЕПИСКОП НИШКИ НА ОТВАРАЊУ ИЗЛОЖБЕ „САЧУВАШЕ СЕ ОВЕ СВЕТЕ КЊИГЕ"

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније говорио је 16. септембра 2021. године на отварању изложбе „Сачуваше се ове свете књиге", која је организована у Универзитетској библиотеци „Никола Тесла" у Нишу поводом обележавања двадесете годишњице рада Центра за црквене студије. Изложба

је састављена од рукописне и старе штампане књиге Библиотеке „Свети Владика Николај". Члановима Центра за црквене студије и другим посетиоцима присутним на отварању, након Преосвећеног г. Арсенија, обратио се виши научни сарадник Института за српски језик САНУ Виктор Савић. Организатори изложбе били су Центар за црквене студије Ниш, Огранак САНУ у Нишу и Универзитетска библиотека „Никола Тесла", а њена поставка трајала је до 30. септембра.

ПОМЕН ПАЛИМ ГРЧКИМ И СРПСКИМ ВОЈНИЦИМА НА ВОЈНОМ ГРОБЉУ У ПИРОТУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је у петак, 17. септембра 2021. године, помен палим војницима и официрима српске и грчке војске, пострадалим у ратовима од 1912. до 1918. године, који су сахрањени на Војном гробљу у Пироту. Преосвећеног владику дочекало је свештенство Архијерејског намесништва пиротског, као и свештеник Грчке цркве Панајотис Каратасиос, који свештеничку службу врши у Београду. Помену су присуствовали амбасадори Грчке и Кипра, државни секретар Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, представници градске власти Града Пирота, као и других српских и грчких војних и цивилних служби. У обраћањима која су уследила евоциране су успомене на заједничку борбу, страдања и победу два народа, а исказане су и жеље да се њихови братски односи и међусобна подршка наставе и у временима која долазе.

ЕПИСКОП НИШКИ АРСЕНИЈЕ НА ХИРОТОНИЈИ ЕПИСКОПА МОХАЧКОГ ДАМАСКИНА

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније саслуживао је са још двадесетшесторицом архијереја Српске православне цркве на светој архијерејској литургији, којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије 19. септембра 2021. године у Саборном храму Светог Саве на Врачару, на којој је извршен свечани чин хиротоније изабраног и нареченог високодостојног архимандрита Дамаскина (Грабежа) у чин Епископа мохачког, викара Епископа бачког. Приликом обраћања новорукоположеном архијереју, Његова светост Патријарх српски осврнуо се на његов животни пут, обележен свестраним хришћанским васпитањем, каснијим школовањем, а нарочито богатим монашким искуством које је Преосвећени г. Дамаскин стекао као игуман Манастира Свети Роман у Епархији нишкој. „Чување јединства Цркве и богопознање, сведочење вере и усавршавање верних у делу служења велики је задатак у сваком времену, а поготово у нашем, када је сваки проблем и изазов једног човека или једне државе, проблем и изазов свих људи и целе васељене, јер смо развојем модерне технологије приближени једни другима више него икада пре, а начином живота, својеврсном дистанцом, отуђени као никада до сада", истакао је, између осталог, у својој приступној беседи Епископ мохачки Дамаскин.

ОСВЕЋЕЊЕ ХИЛАНДАРСКОГ КАМПА У СИЈАРИНСКОЈ БАЊИ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније посетио је у суботу, 16. октобра 2021. године, Медвеђу и Сијаринску Бању. Овом приликом освећене су просторије кампа Манастира Хиландара, намењеног деци и младима. Освећење кампа извршио је Његово преосвештенство Епископ врањски г. Пахомије, уз учешће високопреподобног игумана Методија, настојатеља хиландарске обитељи. Чину освећења присуствовали су представници државних власти Града Лесковца и Општине Медвеђа. Новоосвећени камп намењен је православној омладини која буде обилазила ове крајеве, било да долази из Србије или из дијаспоре.

СВЕЧАНО ОБЕЖЕЛЕНА ГОДИШЊИЦА ЦЕНТРА ЗА ЦРКВЕНЕ СТУДИЈЕ

С благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, свечаном академијом одржаном 30. октобра 2021. године у Светосавском дому Саборног храма Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, обележено је двадесет година од оснивања Центра за црквене студије, удружења научних истраживача из Ниша. Многобројним званицама и представницима црквене, државне и градске власти обратили су се Преосвећени г. Арсеније, са чијим благословом ради Центар за црквене студије, као и Његово преосвештенство Епископ хвостански Јустин, изасланик Патријарха српског г. Порфирија. На овој свечаности уручено је високо одликовање Српске православне цркве – Орден Светог цара Константина – еминентним иностраним сарадницима Центра за црквене студије, проф. др Александру Наумову, др Жан-Клоду Ларшеу и проф. др Ангелики Деликари из Солуна. Добитник благодарнице Центра за црквене студије био је и г. Драган Давидовић, директор Републичког секретаријата за вјере Републике Српске. У име оснивача овог удружења говорили су протојереј ставрофор Милутин Тимотијевић и управник Центра за црквене студије, проф. др Драгиша Бојовић. У културном делу програма учествовала је Црквена певачка дружина „Бранко". ■

Служења Епископа нишког господина Арсенија

У периоду од
13. јула до 31. октобра 2021. године:

13. јула – у уторак недеље четврте по Духовима, на дан Сабора Светих дванаест апостола,
служио празнично бденије у Храму Светих апостола Петра и Павла у Јелашници (Архијерејско намесништво прво нишко), на дан храмовне славе; служио свету архијерејску литургију у Храму Сабора Светих апостола у Туековцу (Архијерејско намесништво лесковачко), на дан храмовне славе, на којој је рукоположио ђакона Владимира Петковића у чин презвитера;

14. јула – на празник Светих мученика и бесребреника Козме и Дамјана
служио свету архијерејску литургију у Храму Светих мученика и бесребреника Козме и Дамјана у нишком насељу Никола Тесла, на дан храмовне славе;

18. јула – у недељу четврту по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Светог архангела Гаврила у Великом Шиљеговцу (Архијерејско намесништво алексиначко);

20. јула – у уторак недеље пете по Духовима, на дан Свете мучанице Недеље,
служио свету архијерејску литургију у Храму Свете мучанице Недеље у Великој Копривници (Парохија грејачка, Архијерејско намесништво алексиначко), на дан храмовне славе, уочи које је савршио чин великог освећења храма;

21. јула – на празник Светог великомученика Прокопија
служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Прокопија у Прокупљу, на дан храмовне славе;

1. августа – у недељу шесту по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Свете Тројице у Шаиновцу (Парохија белопоточка, Архијерејско намесништво лесковачко), уочи које је савршио чин великог освећења храма;

2. августа – на празник Светог пророка Илије
служио свету архијерејску литургију у Храму Светог пророка Илије у Гајтану (Парохија Медвеђа, Архијерејско намесништво јабланичко), на дан храмовне славе;

8. августа – у недељу седму по Духовима, на дан Преподобномученице Параскеве Трнове,
служио свету архијерејску литургију у Храму Преподобномученице Параскеве Трнове у Великом Дреновцу (Парохија грејачка, Архијерејско намесништво алексиначко);

9. августа – на празник Светог великомученика Пантелејмона
саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светот Патријарх српски г. Порфирије, у Храму Светог оца Николаја у Доњем Милановцу (Епархија тимочка):

14. августа – у суботу недеље осме по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Манастиру Свети Роман, на којој је рукоположио јерођакона Николаја у чин јеромонаха;

15. августа – у недељу осму по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у Манастиру Суково;

19. августа – на празник Преображења Господњег
служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Стефана у Манастиру Липовац, на дан манастирске славе;

22. августа – у недељу девету по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Светог архангела Гаврила у Манастиру Пирковац;

28. августа – на празник Успења Пресвете Богородице – Велика Госпојина
служио празнично бденије у Храму Успења Пресвете Богородице у Манастиру Суково, уочи манастирске славе; служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у Пироту, на дан храмовне и градске славе;

29. августа – у недељу десету по Духовима, на дан Преподобног Романа,
служио свету архијерејску литургију у Манастиру Свети Роман, на дан манастирске славе;

30. августа – у понедељак недеље једанаесте по Духовима, на дан Преподобног Нестора,
служио свету архијерејску литургију у Храму Преподобног Нестора у Витковцу (Архијерејско намесништво алексиначко), на дан храмовне славе;

31. августа – у уторак недеље једанаесте по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, поводом седам година архијерејске службе и четири године од увођења у трон епископа нишких;

2. септембра – у четвртак недеље једанаесте по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Васкрсења у Нишу;

5. септембра – у недељу једанаесту по Духовима
саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његово високопреосвештенство Архиепископ катарски г. Макарије (Јерусалимска патријаршија), у Храму Васкрсења Христовог у Подгорици (Митрополија црногорско-приморска), на дан устоличења Његовог високопреосвештенства г. Јоаникија у Манастиру Цетиње;

11. септембра – на празник Усековања главе Светог Јована Крститеља
служио празнично бденије у Храму Светог Јована Крститеља у Манастиру Крупац, уочи манастирске славе; служио свету архијерејску литургију у Храму Усековања главе Светог Јована Крститеља у Лебану, на дан храмовне славе;

12. септембра – у недељу дванаесту по Духовима
саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Саборном храму Светог Саве у Београду, на хиротонији Његовог преосвештенства Епископа хвостанског г. Јустина;

19. септембра – у недељу тринаесту по Духовима
саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Саборном храму Светог Саве у Београду, на хиротонији Његовог преосвештенства Епископа мохачког г. Дамаскина;

20. септембра – у понедељак недеље четрнаесте по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, уочи које је осветио антиминсе за храмове Архијерејског намесништва алексиначког;

21. септембра – на празник Рођења Пресвете Богородице – Мала Госпојина
служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Димитровграду, на дан храмовне славе;

26. септембра – у недељу четрнаесту по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Пантелејмона у Нишу;

27. септембра – на празник Воздвижења часног Крста – Крстовдан
служио свету архијерејску литургију у Храму Воздвижења часног Крста на Новом гробљу у Нишу, на дан храмовне славе;

3. октобра – у недељу петнаесту по Духовима
саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Саборном храму Светог Саве у Београду, на устоличењу Његовог преосвештенства Епископа марчанског г. Саве;

4. октобра – у понедељак недеље петнаесте по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, уочи које је осветио антиминсе за храмове Архијерејских намесништава топличког и косаничког;

6. октобра – у среду недеље петнаесте по Духовима, на дан Зачећа Светог Јована Претече,
служио свету архијерејску литургију у Храму Светог цара Константина и царице Јелене, на дан славе параклиса при овом храму;

9. октобра – на празник Светог апостола и јеванђелисте Јована Богослова
служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Јована Богослова у Манастиру Поганово, на дан манастирске славе;

10. октобра – у недељу шеснаесту по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

11. октобра – у понедељак недеље седамнаесте по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, уочи које је осветио антиминсе за храмове Архијерејских намесништава јабланичког и власотиначког;

14. октобра – на празник Покрова Пресвете Богородице
служио свету архијерејску литургију у Храму Покрова Пресвете Богородице у Касарни „Аеродром" у Нишу, на дан славе 63. Падобранске бригаде;

17. октобра – у недељу седамнаесту по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Симеона Столпника у Плавцу (Парохија бојничка, Архијерејско намесништво јабланичко), уочи које је савршио чин великог освећења храма;

18. октобра – у понедељак недеље осамнаесте по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, уочи које је осветио антиминсе за храмове Архијерејског намесништва другог нишког;

24. октобра – у недељу осамнаесту по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Свете Петке у Нишу;

27. октобра – на празник Преподобне мати Параскеве – Свете Петке
служио свету архијерејску литургију у Храму Преподобне мати Параскеве у Кумареву (Архијерејско намесништво лесковачко), на дан храмовне славе;

30. октобра – у суботу недеље деветнаесте по Духовима
служио свету архијерејску литургију у Храму Светог архистратига Гаврила у Предејану (Архијерејско намесништво власотиначко);

31. октобра – у недељу деветнаесту по Духовима, на празник Светог апостола и јеванђелисте Луке,
саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његово преосвештенство Епископ хвостански г. Јустин у Храму Светог Луке у Нишу, на дан храмовне славе. ■

Мошти Свете Петке у походу Епархији нишкој

С благословом Његове светости Патријарха српског г. Порфирија, мошти Свете Петке, које се чувају у Цркви Ружици у Београду, походиле су Епархију нишку од 15. до 21. октобра 2021. године. Свечани дочек велике светиње организован је 15. октобра у поподневним сатима у Храму Свете Петке у Нишу. Реч је о честици моштију које су некада, у време кнегиње Милице, доспеле у Србију, где су боравиле све до коначног турског освајања Београда. Та честица до данас се чува у капели Свете Петке код Цркве Ружице, у оно време подигнутој у Београду.

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније дочекао је мошти светитељке и унео их у храм, након чега је прочитао Акатист Светој Петки. У свом обраћању вернима том приликом, Преосвећени г. Арсеније између осталог је рекао: „Богу хвала и с благословом Његове светости, добили смо делић њених моштију да у току наредне седмице верници могу да се поклоне и затраже њене свете заступничке молитве пред престолом Бога живога за све наше недуге, немоћи, болести, ради наше утехе, а поготово у ово време свеукупног страдања читавога света од ове опаке болести."

Редови поклоника током читаве прве ноћи нису престајали, док су и током друге ноћи групе људи долазиле са својим проблемима, надом и великом љубављу према светитељки, типичном за православне Србе свих крајева.

Ни само свештенство овог светог храма, које је у данима пре доласка светих моштију позивало народ, није могло да предвиди величанствене размере самог дочека и одзива поклоника у наредна два дана, колико је било планирано да светиња борави у Нишу. Редови поклоника током читаве прве ноћи нису престајали, док су и током друге ноћи групе људи долазиле са својим проблемима, надом и великом љубављу према светитељки, типичном за православне Србе свих крајева. По регистарским бројевима аутомобила видело се да су поклоници долазили и из других градова, не само из околине Ниша, док су две жене из Пожаревца обе ноћи провеле у храму поред моштију, певајући молитве.

Наредних дана мошти Свете Петке боравиле су у још три града Епархије нишке. Њихов свечани дочек организован је 17. октобра у Храму Свете Тројице у Лесковцу, 19. октобра у Храму Рођења Христовог у Пироту, а 20. октобра у Храму Светог Николаја у Алексинцу. У сваком од ових места светиња је дочекана с једнаком љубављу, а верни народ је масовно приступао поклоњењу великој светитељки све време њеног боравка у њиховим местима. ■

Упокојио се у Господу протојереј ставрофор Александар Ђорђевић

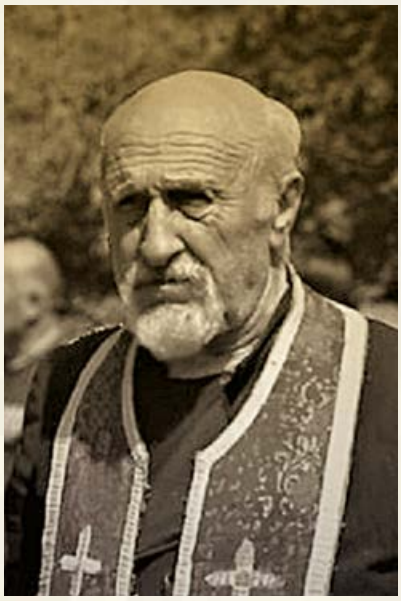

Протојереј ставрофор Александар Ђорђевић, парох димитровградски у пензији, упокојио се у Господу 23. септембра 2021. године. Прота Александар рођен је 1936. године у селу Осмаково. Богословију је завршио у Призрену, а од 1968. године више од пола века служио као парохијски свештеник у Димитровграду и околним селима, дајући у оно тешко време добар пример ваљаног пастирског служења будућим свештеницима. Остао је упамћен као иницијатор обнове многих храмова у оквиру Димитровградске парохије. Житељи Димитровграда су 1997. године испунили духовну обавезу ка својим прецима, када је из добровољних прилога верника, као и друштвених и приватних предузећа, ренорвирана спољашњост Храма Рођења Пресвете Богородице, за шта се прота Александар, као надлежни парох, највише залагао. Протојереј ставрофор Александар Ђорђевић сахрањен је на градском гробљу у Димитровграду. ■

ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА НИШКА

ИНТЕРНЕТ ПРОДАВНИЦА ВЕРСКИХ АРТИКАЛА

ПРИМАЊЕ ОНЛАЈН ПОРУЏБИНА НОН-СТОП

Адреса:
prodavnica.eparhijaniska.rs

Контакт:
prodavnica@eparhijaniska.rs
тел. +381 (0)18 415 05 05

Књижара–галерија
СВЕТИ ЦАР КОНСТАНТИН

Нова адреса:
18000 Ниш
ул. Обреновићева 124
(код Маргера)

Радио Православне епархије нишке
ГЛАС
92 MHz

www.radioglas.rs
radioglaseparhijeniske
YouTube Радио ГЛАС
radioglasnis